

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
กองบัญชาการกองทัพไทย

China

เอกสารประเมินยุทธศาสตร์

เรื่อง **Thailand Strategic
Security Review 2020**

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เอกสารทบทวนยุทธศาสตร์ (Strategic Reviews) เรื่อง Thailand Strategic Security Review 2020
พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพฯ จำนวน ๓๐๐ เล่ม ISSN ๐๘๕๘-๘๗๕๑ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๖๓ จำนวน ๑๓๒ หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ.๒๕๓๗

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทยของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ : พลอากาศตรี ภูมิใจ เลขสุนทรการ
รองผู้อำนวยการ : พันเอก บัณฑิต บำเรอราช
พันเอก ประเทือง ปิยะกะโพธิ์
หัวหน้าโครงการ : นาวาอากาศเอก ไชยา ออกแดง
รองหัวหน้าโครงการ : นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ
พันเอก สุทัศน์ คร่ำในเมือง
นักวิจัย : เรืออากาศตรีหญิง ภิรัชญา อุไรรัตน์
คณะวิจัย : ร้อยตรีหญิง ธราทิพย์ กัลยาณมิตร
จ่าอากาศเอกหญิง สุวิมล สารโกศล พรนวม
นางสาว ปาณิสรา เทียนอ่อน
นางสาว ปุณณภา โชติชินเชาว์
นางสาว สิริภัทร เทียมพัฒน์
พิสูจน์อักษร : พันโทหญิง วาทีณี ดิงสมบัติยุทธ์
จ่าอากาศเอก ชาญชัย ว่างวงศ์
นาง กัญจณีพร มหาวารการ
นางสาวธิตยา ก้านบัวแก้ว
นางสาวพิมพ์อชิตา อัครเมธายุทธ

จัดพิมพ์โดย

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร ๐๒ ๒๗๕ ๕๗๑๕ เว็บไซต์ www.sscthailand.org

บทสรุปผู้บริหาร

เอกสารการประเมินยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศไทย ปี ๒๕๖๓ “Thailand Strategic Security Review 2020” มุ่งเน้นตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ในภูมิภาคตะวันออกกลาง คาบสมุทรเกาหลี และภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ดังนี้

๑. ภูมิภาคตะวันออกกลาง เป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ทั้งทางทหาร การเมืองระหว่างประเทศ และการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ภูมิภาคตะวันออกกลางมีความสัมพันธ์หลากหลายด้านอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทย อาทิ ๑) ความสัมพันธ์ภายใต้กรอบความร่วมมือทางศาสนา ๒) ความร่วมมือทางด้านข่าวกรองที่สำคัญต่าง ๆ ๓) ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น จึงนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญระหว่างประเทศไทยและภูมิภาคตะวันออกกลาง ทางด้านภูมิรัฐศาสตร์และศาสนา เพื่อประโยชน์สูงสุดในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและภูมิภาคตะวันออกกลาง

๒. คาบสมุทรเกาหลีเหนือ การกล่าวถึงนิยามความหมายของอาวุธนิวเคลียร์ที่แตกต่างกันของเกาหลีเหนือและสหรัฐฯ นำไปสู่ปัญหาของการหาข้อสรุปของการเจรจา รวมถึงศักยภาพด้านนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือที่เพิ่มสูงขึ้นและทุนในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งท่าทีของประเทศไทยต่อคาบสมุทรเกาหลีเหนือนั้น คือ การพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดสงคราม ด้วยการวางตัวเป็นกลาง สร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศ โดยแสดงจุดยืนในการสนับสนุนสันติภาพและสันติวิธี และสร้างความร่วมมือกับอาเซียนภายใต้กรอบความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) และความร่วมมือเฉพาะด้านแบบ Win-Win

๓. ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่มีอาณาเขตตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของอินเดียไปถึงชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐฯ ซึ่งครอบคลุมเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ อินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ รวมไปถึงหมู่เกาะแปซิฟิก ซึ่งเป็นภูมิรัฐศาสตร์ที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญในการจัดตั้งยุทธศาสตร์ อินโด-แปซิฟิก โดยเริ่มกระชับ

ความร่วมมือจากพันธมิตรอย่างเช่น ญี่ปุ่น และอินเดีย หรือกลุ่ม QUAD โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นการเสริมสร้างกองกำลังของสหรัฐฯ เพื่อถ่วงดุลกับจีน ซึ่งมีโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) ที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเศรษฐกิจและการพัฒนาดิจิทัล เช่น 5G ของ Huawei ดังนั้น ประเทศไทยที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ควรดำเนินนโยบายสายกลาง เพื่อสร้างดุลยภาพของอำนาจ ดึงมหาอำนาจมาถ่วงดุลกัน และป้องกันไม่ใ้มหาอำนาจใดมาครอบงำประเทศไทย อาศัยแนวนโยบายแบบสนลู่ลม (bending with the wind) เพื่อผลประโยชน์ในอนาคตต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการลงทุนสำหรับการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ มี ๓ ประเด็น ได้แก่ สงครามการค้า โรคระบาด และสงครามในอนาคต ดังนี้

๑. สงครามการค้า อันเป็นสถานการณ์การตอบโต้ของสองมหาอำนาจอย่างจีนและสหรัฐฯ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากนโยบาย “America First” ของ ปธน. ทรัมป์ โดยการขึ้นภาษีการนำเข้าสินค้าจากจีน เพื่อจุดประสงค์ในการลดการขาดดุลการค้ากับจีนและเพิ่มการจ้างงานในสหรัฐฯ ทั้งนี้ สหรัฐฯ ยังมีความกังวลต่อนโยบาย “Made in china 2025” ซึ่งจีนพยายามพัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีคุณภาพสูง ทั้งกลุ่มไอทีและสินค้าอื่น ๆ สงครามการค้าของสองมหาอำนาจนั้น ได้สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก เกิดการชะลอตัวรวมไปถึงประเทศไทยที่สามารถทดแทนสินค้าการนำเข้าได้ทั้งในสหรัฐฯและจีน และเป็นตัวเลือกในการย้ายฐานการผลิตนอกเหนือจากไทยไปยัง เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น ดังนั้นไทยจึงต้องร่วมหามาตรการในการจูงใจด้านการลงทุน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในประเทศในระยะยาวและสร้างผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า

๒. ภัยคุกคามจากโรคระบาด ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่โควิด-๑๙ ที่สร้างผลกระทบหลากหลายมิติ ทั้งด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม การเมือง รวมถึงการทหาร แสดงให้เห็นถึงกระแสชาตินิยม (The Rise of Nationalism) เนื่องจากทุกประเทศทั่วโลกจะต้องปิดพรมแดน นำไปสู่การพึ่งพารัฐบาลของตนเองมากขึ้น รวมไปถึงการแสดงให้เห็นถึง ความไม่มั่นคงของห่วงโซ่อุปทานโลก(Global Supply Chains) อีกทั้งพฤติกรรมส่วนบุคคลของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยอาศัยความเป็นสังคมดิจิทัลมากขึ้น และเกิดโลกของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ เช่นเดียวกับทุกประเทศในโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที

๓. สงครามในอนาคต เป็นสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สร้างการสื่อสารแบบไร้พรมแดน ซึ่งมีผลต่อทัศนคติ ค่านิยม และวิถีชีวิตรวมไปถึงทิศทางของสงครามรูปแบบใหม่ที่อาศัยบทบาทของเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น ปัญญาประดิษฐ์การประมวลผลแบบระบบคลาวด์ ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในการโจมตีระยะไกลแบบตรงเป้า โดยเฉพาะการพัฒนาระบบ 5G ของจีนที่สร้างความกังวลต่อสหรัฐฯ อย่างยิ่ง ดังนั้น ประเทศไทยควรมุ่งพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อยกระดับความทันสมัยของกองทัพบนพื้นฐานการพึ่งพาของตนเอง และเป็นการลดการสูญเสียรายได้ให้แก่ต่างประเทศในการจัดซื้อยุทโธปกรณ์อีกด้วย

คำนำ

สถานการณ์โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเป็นพลวัต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจ ส่งผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมความมั่นคงของโลกในหลากหลายมิติ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามในหลายรูปแบบและหลากหลายมิติขึ้นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น สงครามการค้า สงครามไซเบอร์ เทคโนโลยี 5G และอาวุธไฮเปอร์โซนิก เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและการดำเนินการด้านยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถเตรียมการและปรับตัวอยู่ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ดังนั้น การเฝ้าติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของชาติ

ด้วยเหตุปัจจัยที่กล่าวมา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการ กองทัพอากาศ ในฐานะหน่วยงานด้านความมั่นคงและคลังสมองของกองทัพได้เห็นถึงความสำคัญในการประเมินสถานการณ์และสถานะแวดล้อมภัยคุกคามด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงได้จัดทำเอกสารประเมินยุทธศาสตร์ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” ขึ้น เพื่อตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในภูมิภาคที่สำคัญ ได้แก่ ภูมิภาคตะวันออกกลางคาบสมุทรเกาหลี และภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก และตรวจสอบประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้แก่ ประเด็นสงครามการค้า ประเด็นภัยคุกคามจากโรคระบาด และประเด็นสงครามในอนาคต ซึ่งแต่ละประเด็นจะประกอบด้วย ภูมิหลังสถานการณ์ ทิศทางแนวโน้มผลกระทบและท่าทีของไทย โดยมีขอบเขตการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒ ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๓ ซึ่งเป็นการประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ความมั่นคงอันจะนำไปสู่การได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทันสมัยสอดคล้องต่อสถานการณ์ เพื่อการปรับแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของประเทศไทยในการรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ในการเผชิญหน้ากับภัยคุกคามต่อความมั่นคงในหลากหลายมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ท้ายที่สุด ในการดำเนินการศึกษานี้ คณะผู้จัดทำฯ มีความมุ่งหวังที่จะเป็นส่วนหนึ่งของแรงขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมร่วมกันกับทุกภาคส่วน จนสามารถผลักดันประเทศไทยให้ก้าวผ่านวิกฤติการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในองค์รวม ทั้งในเชิงการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ และแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สารบัญ

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร

คำนำ

บทที่ ๑ : บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๓
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา	๓
๑.๔ วิธีการศึกษา	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕

บทที่ ๒ : การตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาค
(Area base Approach)

๒.๑ ตะวันออกกลาง	๗
๒.๒ คาบสมุทรเกาหลี	๑๗
๒.๓ ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก	๓๑

บทที่ ๓ : การตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ
(Issue base Approach)

๓.๑ ประเด็นสงครามการค้า	๔๐
๓.๒ ประเด็นภัยคุกคามจากโรคระบาด	๔๗
๓.๓ ประเด็นสงครามในอวกาศ	๕๕

บทที่ ๔ : บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

๔.๑ บทสรุป	๖๔
๔.๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง	๖๕
๔.๓ ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์	๖๘

บรรณานุกรม

๘๔

ภาคผนวก ก

๙๑

ภาคผนวก ข

๑๑๖

บทที่ ๑ บทนำ

Thailand Strategic Security Review 2020

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดความท้าทายทางด้านความมั่นคงที่มีนัยสำคัญอย่างรอบด้าน การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจ การประกาศใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง” (Free and Open Indo-Pacific : FOIP) ของสหรัฐฯ การเดินทางของจีนในการผลักดันโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) ที่มุ่งขยายอิทธิพลเข้ามาทุกภูมิภาค การปะทุความรุนแรงของเหตุการณ์ในภูมิภาคตะวันออกกลาง จากการศึกษาของสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากข้อตกลงอาวุธนิวเคลียร์ การละเมิดข้อตกลงนิวเคลียร์ ตลอดจนการใช้โดรนสังหารนายพลของอิหร่าน ก่อให้เกิดสถานการณ์ความตึงเครียดและความขัดแย้ง อาจทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ สงครามเทคโนโลยี ปัญหาในคาบสมุทรเกาหลี ตลอดจนภัยคุกคามจากภาวะโลกร้อนและโรคระบาดที่กำลังส่งผลกระทบต่อทั่วโลกในทุกมิติ ทำให้สถานการณ์โลกมีความไม่แน่นอน ยังจะคงต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ความขัดแย้ง และสงครามในหลายรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยด้วย ดังนั้น การเฝ้าติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อไทยเพื่อเตรียมการรับมือและปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมความมั่นคงใหม่นี้

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ของไทย ได้ระบุเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน

เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติ ด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด^๑

นอกจากนี้ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๒ – ๒๕๖๕) ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการด้านความมั่นคงของภาครัฐ โดยการประเมินสถานะแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์ สถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคง เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางหลักในการดำเนินการ เพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศ ในขณะที่พลวัตของโลกกำลังถูกขับเคลื่อนด้วยความเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต อาทิ เทคโนโลยีสารสนเทศ อาวุธที่มีอำนาจการทำลายล้างสูง อาวุธชีวภาพ อาชญากรรมข้ามชาติ และภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อป้องกันประเทศและความมั่นคง

จากสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงดังกล่าวข้างต้นนั้น กองทัพไทยซึ่งมีภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการ คือ การรักษาความมั่นคง การปกป้องอธิปไตย และรักษาผลประโยชน์ของชาติในทุกมิติ รวมทั้งสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติและสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ จึงต้องมีการเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง^๒

---

^๑ราชกิจจานุเบกษา.แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๕ ธ.ค.๖๒ จากhttp://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

^๒กองบัญชาการกองทัพไทย. นโยบายผู้บัญชาการทหารสูงสุด. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๔ ธ.ค.๖๓ จาก<https://www.rtaf.mi.th/index.php/th/2016-06-23-07-14-52/2016-06-23-07-36-80>

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะหน่วยงานด้านความมั่นคงและคลังสมองของกองทัพไทย ได้เห็นถึงความสำคัญในการประเมินสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมภัยคุกคามด้านการป้องกันประเทศและความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงได้จัดทำเอกสารประเมินยุทธศาสตร์ความมั่นคง เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” ขึ้นเพื่อตรวจสอบสภาวะแวดล้อมและประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยที่ เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในห้วงปี พ.ศ.๒๕๖๓ นี้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาค (Area – based Approach)

๑.๒.๒ เพื่อตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ (Issue – based Approach)

๑.๒.๓ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

เอกสารประเมินยุทธศาสตร์ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” มุ่งตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ในห้วงพ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะของนโยบายยุทธศาสตร์ในการรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบในอนาคต โดยตรวจสอบสภาวะแวดล้อมความมั่นคง (Environment Scanning) ที่เปลี่ยนแปลงในภูมิภาคและประเด็นสำคัญ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒ ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๓ ทั้งนี้ เอกสารประเมินยุทธศาสตร์ฉบับนี้ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาเป็น ๔ บท ได้แก่

บทสรุปผู้บริหาร

บทที่ ๑ : บทนำ

บทที่ ๒ : การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงสำคัญในภูมิภาค (Area - based Approach)

- ภูมิภาคตะวันออกกลาง
- คาบสมุทรเกาหลี
- ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

บทที่ ๓ : การตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ (Issue - based Approach)

- สงครามการค้า (Trade War)
- ภัยคุกคามจากโรคระบาด (Epidemic Threat)
- สงครามในอนาคต (Future Warfare)

บทที่ ๔ : บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ความมั่นคง

- บทสรุป
- ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

๑.๔ วิธีการศึกษา

เอกสารประเมินยุทธศาสตร์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้แบ่งการดำเนินการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อวันที่ ๒๗ ก.พ.๖๓ ในประเด็นหัวข้อ (๑) ภัยคุกคามจากโรคระบาด (๒) ภูมิภาคตะวันออกกลาง (๓) คาบสมุทรเกาหลี (๔) ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก (๕) สงครามการค้า และ (๖) สงครามในอนาคต โดยมีวิทยากร ประกอบด้วย (๑) นายแพทย์ ธนรักษ์ ผลิตพันธ์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (๒) ผศ.ดร.มานิชญ์ อารีย์ อาจารย์ภาควิชา

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (๓) รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข รองอธิการบดี
ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๔) ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี ศาสตราจารย์
ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๕) คุณกวี จงกิจถาวร นักวิจัยอาวุโส
สถาบันความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ (๖) พล.อ.ต.ผศ.ดร.สุธี
จันทร์พันธุ์ รองผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ รายละเอียดตามผนวก ก
ตลอดจนข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation)
โดยการเข้าร่วมประชุมและสัมมนาด้านความมั่นคง เรื่อง “ความไม่แน่นอนทางการเมือง
ของสหรัฐอเมริกา กับการดำเนินนโยบาย ด้านความมั่นคงภายใต้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก”
เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ ม.ค.๖๓ โดยมีวิทยากร ประกอบด้วย (๑) ผศ.ดร.วิบูลพงศ์ พูนประสิทธิ์
อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ (๒) ดร.ประพีร์ อภิชาติสกุล
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ สาขาความมั่นคงระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ รายละเอียดตามผนวก ข

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
เอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สรุปรายการประชุมสัมมนา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
๑.๔.๒ การวิเคราะห์และสรุปผล ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากปฐมภูมิและทุติยภูมิ
มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์เพื่อสรุปผล

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ข้อมูลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงสำคัญในภูมิภาคที่มี
การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเตรียม
ความพร้อมรับมือกับภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในทุกรูปแบบ

๑.๕.๒ ข้อมูลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ
นำไปสู่การปรับปรุงและเป็นแนวทางให้หน่วยงานด้านความมั่นคง กองทัพ และหน่วย
งานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ สามารถนำไปปรับและ/หรือกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และ
แผนที่สุดสอดคล้องกับสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

บทที่ ๒

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงสำคัญในภูมิภาค (Area - based Approach)

บทที่ ๒

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงสำคัญในภูมิภาค

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงสำคัญในภูมิภาคที่มีเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ.๒๕๖๓ ซึ่งเชื่อมโยงกับอิทธิพลและบทบาทของประเทศมหาอำนาจ โดยจะกล่าวถึง ภูมิภาคหลัง สถานการณ์ และแนวโน้ม ตลอดจนผลกระทบต่อไทย ในแต่ละภูมิภาคสำคัญที่ได้นำมาตรวจสอบ ประกอบด้วย ภูมิภาคตะวันออกกลาง คาบสมุทรเกาหลี และภูมิภาค อินโด-แปซิฟิก ดังนี้

๒.๑ ตะวันออกกลาง

ภูมิภาคตะวันออกกลาง นับเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีความสำคัญต่อไทย สิ่งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ย่อมมีผลกระทบต่อไทยไม่มากก็น้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ซึ่งไทยจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์ความเป็นไปในภูมิภาคนี้อย่างใกล้ชิด เข้าใจถึงภูมิหลัง ความเป็นมา สถานการณ์ ตลอดจนแนวโน้มความเป็นไปที่จะเกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับยุทธศาสตร์ และการปกป้องผลประโยชน์ของไทยในภูมิภาคนี้

๒.๑.๑ ภูมิหลัง

ตะวันออกกลาง หรือคาบสมุทรอาหรับ เป็นดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของโลก คาบสมุทรทั้งผืนอยู่เหนือทะเลน้ำมันที่อยู่ลึกลงไปไม่มากนัก ทำให้มีต้นทุนต่ำในการขุดเจาะน้ำมัน โดยบริษัทส่วนใหญ่ที่ได้รับสัมปทานขุดเจาะน้ำมัน เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่นิวยอร์ก ลอนดอน และแฟรงก์เฟิร์ต ซึ่งสร้างมูลค่ามหาศาลให้กับบริษัทผู้ถือหุ้นเหล่านี้ ในขณะที่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ่อน้ำมันเหล่านี้ ก็พยายามที่จะรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน แต่ก็ยังไม่สำเร็จ

นอกจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้ว เหตุผลทางการเมืองก็เป็นสิ่งสำคัญ ภูมิหลังในอดีตจากชาติยิวถือเป็นปมปะทุสงครามในตะวันออกกลางที่ไม่

อาจยุติได้ ด้วยสาเหตุจากเศรษฐกิจการเงินของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และยุโรป การค้าปลีกค้าส่ง การนำเข้าส่งออก อุตสาหกรรม ล้วนอยู่ในมือของนักธุรกิจชาวยิวทั้งสิ้น ซึ่งผู้ที่เป็นเศรษฐี เจ้าของธุรกิจการค้า การเงินการธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ ส่วนใหญ่เป็นชาวยิว นอกจากนี้เรื่องเศรษฐกิจการเงินแล้ว นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาต่าง ๆ ปัญญาชนส่วนใหญ่เป็นชาวยิว

ในอดีตเมื่อครั้งที่ยิวได้รับมอบดินแดนปาเลสไตน์ เป็นประเทศอิสราเอล และมีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองเทลอาวีฟ ประเทศอาหรับ นานาประเทศในตะวันออกกลางต่างไม่เห็นด้วยและต่อต้านอิสราเอล ประเทศมุสลิมที่เข้มแข็งที่สุดในขณะนั้น คือ ประเทศอียิปต์ ซึ่งได้เกิดสงครามระหว่างประเทศอาหรับกับอิสราเอล โดยอิสราเอลเป็นฝ่ายชนะสงคราม โดยอิสราเอลได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากชาวยิวในสหรัฐอเมริกา จึงกลายเป็นศัตรูสำคัญของประเทศอาหรับทั้งหมด ยกเว้นอิหร่านที่ประชาชนไม่ใช่ออาหรับ แต่เป็นชาวเปอร์เซีย นับถือนิกายชีอะห์ เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศอิรัก

สำหรับประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ และอังกฤษ นั้น มีความเกี่ยวข้องกับประเทศอาหรับต่าง ๆ และประเทศอิสราเอล ด้วยเหตุผลเพราะมีผลประโยชน์ในธุรกิจปิโตรเลียมอย่างมาก เงินดอลลาร์สหรัฐ (USD) ใช้เป็นเงินตราทุนสำรองระหว่างประเทศ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน และเป็นเครื่องมือในการเก็งกำไรราคาสินค้า ราคาทองคำ และอัตราแลกเปลี่ยน (การซื้อขายน้ำมันหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จากเดิมใช้เงินปอนด์สเตอร์ลิงของอังกฤษ ได้เปลี่ยนเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐ)

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ก่อให้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลางในปัจจุบันที่มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่สงครามเพิ่มขึ้น ซึ่งสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในตะวันออกกลาง นั้น มีหลายมิติ ทั้งเรื่องของแนวคิด ลัทธิทางศาสนา และผลประโยชน์ และชาติมหาอำนาจใช้เป็นสงครามตัวแทนในการมีอิทธิพลในตะวันออกกลางอีกด้วย

การเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลาง^๓ นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ หลังจากจักรวรรดิออสโตมันล่มสลาย ในช่วงดังกล่าวภูมิภาคตะวันออกกลางไม่มีศูนย์กลางอำนาจที่ชัดเจนและไม่มีปัญหาความขัดแย้ง เพราะอยู่ในช่วงเวลาที่เริ่มมีการก่อตั้งประเทศ หรือจะกล่าวได้ว่าแต่ละฝ่ายมีจุดร่วมเดียวกัน คือ ศาสนา และมีอิสราเอลเป็นคู่ขัดแย้งเช่นเดียวกัน ในเวลาต่อมาตะวันออกกลางมีปัญหาเรื่องแนวคิดทางศาสนา มีการแยกตัวออกจากกลุ่มภารตราฆพมุสลิม หรือกลุ่มอิกวาน โดยกลุ่มดังกล่าวมีแนวคิดทางศาสนาแบบสุดโต่ง มีการใช้กองกำลังติดอาวุธในการต่อสู้ และก่อตั้งตนเองขึ้นเป็นกลุ่มชื่อว่า อัลกออิดะห์

ระยะที่ ๒ เป็นช่วงแห่งยุค ๒ ชั่วโมง อิหร่านในฐานะผู้นำกระแสการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบกษัตริย์หรืออำนาจนิยมสู่การเป็นประเทศสาธารณรัฐ และประเด็นที่อิหร่านยึดแหล่งน้ำมันในอิรัก กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้กับชาติตะวันตก และซาอุดีอาระเบียเป็นอย่างมาก เพราะการปฏิวัติตนเองของอิหร่าน อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระบอบอำนาจนิยม ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกกลางแบ่งเป็น ๒ ชั่วโมงและนำไปสู่การเกิดสงครามตัวแทน โดยที่สหรัฐฯ และซาอุดีอาระเบียสนับสนุนซัดดัม ฮุสเซน ความขัดแย้งกลายเป็นสงคราม อิรัก-อิหร่าน ที่ยืดเยื้อนานถึง ๘ ปี สิ่งที่ทำให้สหรัฐฯ มีความกังวลอีกประเด็นคือ การขยายอิทธิพลของอิหร่านที่เริ่มมีการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของอิสราเอลที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญอยู่ในขณะนั้นด้วย

ระยะที่ ๓ เป็นช่วงแห่งยุค ๓ ชั่วโมง ผลจากการสงครามอิรัก-อิหร่านที่ยืดเยื้อยาวนาน ทำให้เศรษฐกิจของอิรักตกต่ำ อิรักบุกคูเวตในปี ค.ศ.๑๙๙๐ เพื่อยึดทรัพยากรน้ำมัน เหตุการณ์ดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้กับซาอุดีอาระเบียเป็นอย่างมาก

^๓ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

ซาอุดีอาระเบียจึงดึงสหรัฐฯ เข้ามาในดินแดนตะวันออกกลาง ทำให้สถานการณ์กลับ มาตึงเครียดเป็นสงครามอ่าว จากข้ออ้างทั้งหมด ๓ ประเทศ ได้แก่ อิรัก อิหร่านและ ซาอุดีอาระเบีย เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดดุลยภาพแห่งอำนาจและทำให้ภูมิภาค ตะวันออกกลางไม่มีสงครามความขัดแย้งยาวนานถึง ๑๓ ปี เพราะทั้ง ๓ ฝ่ายต่างสหวน ท่าทีต่อกัน กระทั่งในปี ค.ศ.๒๐๐๓ สหรัฐฯ ทำการสังหาร ปธน.ซัดดัม ฮุสเซนที่เป็น มุสลิมสายซุนนี โดยตั้งรัฐบาลที่เป็นมุสลิมสายชีอะห์และดำเนินนโยบายเชื่อม ความสัมพันธ์กับอิหร่าน เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ภูมิภาคตะวันออกกลางกลับสู่ยุค ๒ ข้อ อำนาจอีกครั้ง แต่อิหร่านยังคงมีความหวาดระแวงสหรัฐฯ จากการที่สหรัฐฯ ยังคงมี กองกำลังประจำการอยู่ในอิรัก ในปี ค.ศ.๒๐๑๑ เกิดปรากฏการณ์อาหรับสปริง ทำให้ อิหร่านและซาอุดีอาระเบียกลับไปหาผู้สนับสนุนตนเอง อิหร่านภายใต้การนำของมุสลิม สายชีอะห์ ได้ขยายอิทธิพลไปยังเยเมน อิรัก ซีเรีย เลบานอน ส่งผลให้ซาอุดีอาระเบีย สูญเสียอิทธิพล นั่นหมายถึง สหรัฐฯ ได้สูญเสียอำนาจให้กับรัสเซีย และสหรัฐฯ ก็มีความกังวลต่อความมั่นคงของอิสราเอลเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

ปัญหาเชิงโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลางในปัจจุบัน คือ การขยายอิทธิพล ของอิหร่านที่มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยมีจีนและรัสเซียให้ การสนับสนุน การขยายอิทธิพลของอิหร่านยังถือเป็นการท้าทายชาติอภิมหาอำนาจ อย่างสหรัฐฯ และปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มรัฐที่มีนโยบายอิสระ ซึ่งไม่ สนับสนุนประเทศที่มีอิทธิพล (ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน สหรัฐฯ จีน รัสเซีย) เช่น ตุรกี การ์ ตา ตูนิเซีย โมร็อกโก และปากีสถาน เป็นต้น

หากเปรียบเทียบโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลาง ประเทศซาอุดีอาระเบีย คือ อภิมหาอำนาจ ส่วนอิหร่านมีอำนาจระดับกลาง (Middle Power) ลงมา เพราะ มีพันธมิตรน้อยกว่า แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การขยายอิทธิพลของอิหร่าน โดยมีจีนและ รัสเซียให้การสนับสนุน ในขณะที่ฝ่ายซาอุดีอาระเบียมีชาติอภิมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ให้การสนับสนุน ซึ่งสหรัฐฯ ไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอำนาจเหล่านี้

ดังนั้น ปัญหาสงครามตัวแทน (Proxy War) ที่อาจเกิดขึ้นในภูมิภาค ตะวันออกกลาง สามารถแบ่งได้ดังนี้ กลุ่มแรก คือ กลุ่มประเทศมุสลิมิกายซุนนี ที่ นำโดยซาอุดีอาระเบีย และประเทศรอบอ่าวอาหรับ ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุน จากสหรัฐฯ กลุ่มที่ ๒ กลุ่มประเทศมุสลิมิกายชีอะห์ที่นำโดยอิหร่าน อิรัก ซีเรียและ บาคห์เรน เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย หรืออาจสามารถแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ ๑ คือ กลุ่มประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ กลุ่มที่ ๒ คือ กลุ่มประเทศที่ ต่อต้านสหรัฐฯ และเลือกที่จะมาอยู่ข้างรัสเซีย และกลุ่มที่ ๓ คือ กลุ่มประเทศที่ดำเนิน นโยบายอิสระ

๒.๑.๒ สถานการณ์

กระแสความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจ ปัจจุบันสถานการณ์ ในตะวันออกกลางกำลังเข้าสู่ยุค ๓ ขั้วอำนาจใหม่หลังอาหรับสปริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคตะวันออกกลางอย่างกว้างขวาง จากกระแสการปฏิรูป การเมืองในตะวันออกกลาง ส่งผลให้กระแส “Political Islam” และความนิยมของกลุ่ม ภาราตรภาพมุสลิม (Muslim Brotherhood) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่ง เป็นการผสมผสานรูปแบบทางการเมืองแบบชาติตะวันตกกับแนวความคิดอิสระประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางเริ่มมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น อาทิ ตุรกี ตูนิเซีย โมร็อกโก กาตาร์ เป็นต้น โดยจุดยืนที่มีความสำคัญของ “Political Islam” คือ ต้องการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหา เรียกร้องให้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือปาเลสไตน์ ซึ่งข้อเรียกร้อง ดังกล่าวมีผลกระทบต่ออิสราเอลอย่างมาก ตุรกีมีความต้องการยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และบทบาทของตุรกีเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง ทำให้ในปี ค.ศ.๒๐๑๖ เกิด ความพยายามที่จะทำรัฐประหารในตุรกี และทำให้ตุรกีมีข้อขัดแย้งกับสหรัฐฯ และกลายเป็นเป้าหมายใหม่ของสหรัฐฯ และมีความพยายามที่จะทำลายเศรษฐกิจของตุรกีในขณะ เดียวกันซาอุดีอาระเบียก็ตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์ ดังนั้น กระแส “Political Islam” จึง ถือเป็นภัยคุกคามทางความมั่นคงทางอำนาจของซาอุดีอาระเบีย อิสราเอล และสหรัฐฯ

ด้วยเช่นกัน ชาวอุติอาระเบียจึงได้เสนอวิสัยทัศน์ใหม่ โดยการปลุกกระแสคนรุ่นใหม่ทำให้ชาวอุติอาระเบียเป็นสังคมที่ทันสมัยขึ้น มีเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ทั้งนี้ ในเวลาเดียวกัน ก็เพื่อป้องกันอำนาจของกษัตริย์อีกด้วย

สหรัฐฯ ถอนตัวจากข้อตกลงนิวเคลียร์อิหร่าน^๕

กรณีที่ ปธน.ทรัมป์ ถอนตัวออกจากสัญญานิวเคลียร์อิหร่าน และดำเนินนโยบายปกป้องอิสราเอล โดย ปธน.ทรัมป์ ได้เดินทางไปเยือนชาวอุติอาระเบีย เพื่อเชิญผู้นำประเทศอาหรับเข้าร่วมประชุม ในการประชุม ปธน.ทรัมป์ เรียกร้องให้ประเทศมุสลิมตัดความสัมพันธ์กับอิหร่าน โดยกล่าวหาว่าอิหร่านอยู่เบื้องหลังเหตุ ความวุ่นวายทั้งหมดในตะวันออกกลาง อีกทั้งเรียกร้องในการให้ความร่วมมือกัน เพื่อต่อต้านกลุ่ม IS กลุ่มอัลกออิดะห์ และกลุ่มภราดรภาพมุสลิม (อิกวาน) และเรียกร้องในการตัดความสัมพันธ์กับคาร์ตา

ข้อตกลงนิวเคลียร์อิหร่านที่ทำไว้ในสมัย ปธน.บารัค โอบามา ได้สร้างความไม่พอใจให้กับชาวอุติอาระเบียและอิสราเอล เพราะกังวลว่าอิหร่านจะสามารถพัฒนาประเทศขึ้นมาได้ ปธน.ทรัมป์จึงประกาศขึ้นบัญชีกองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิหร่าน (Revolutionary Guard Corps - IRGC) เป็นองค์กรการก่อการร้าย และนำไปสู่การสังหารนายพลสุลาไมนี ในเวลาต่อมา

การใช้โดรนลอบสังหารนายพลของอิหร่าน

เหตุการณ์ลอบสังหารพลตรีกัสเซ็ม สุลาไมนี นายทหารระดับสูงของอิหร่าน เมื่อวันที่ ๓ ม.ค.๖๓ ซึ่งนับเป็นบุคคลที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดเป็นอันดับ ๒ ของอิหร่าน โดยกองกำลังของสหรัฐฯ มองว่า นายพลสุลาไมนี เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังกลุ่มก่อการร้ายหลายกลุ่มในตะวันออกกลาง สถานการณ์ในตะวันออกกลางตึงเครียดขึ้นอีกครั้ง และสร้างความวิตกกังวลไปทั่วโลก ที่เกรงว่าจะก่อให้เกิดการใช้กำลังทหารตอบโต้กันอย่าง

^๕ ปีซี. (๒๕๖๑). “ทรัมป์ประกาศถอนตัวจากข้อตกลงนิวเคลียร์อิหร่าน”. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/international-44039800>

รุนแรง และอาจลุกลามบานปลายจนกลายเป็น “สงครามเต็มรูปแบบ” ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อชาติเต็มภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวอยู่ในปัจจุบัน ปธน.โดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ ได้ออกคำสั่งให้กองกำลังสหรัฐฯ ใช้ปฏิบัติการทางการทหารลอบสังหารนายพลสุลาไมนี ผู้บัญชาการกองกำลังคุดส์ของหน่วยปฏิบัติการพิเศษของกองกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิสลาม โดยใช้อากาศยานไร้คนขับ (โดรน) บุกเข้าโจมตีบริเวณท่าอากาศยานนานาชาติกรุงแบกแดด ประเทศอิรัก เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความโกรธแค้นให้กับชาวอิหร่านเป็นอย่างยิ่ง ท่ามกลางความกังวลในความตึงเครียดของภูมิภาคตะวันออกกลางครั้งนี้ อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมน้ำมัน เหตุการณ์ครั้งนี้ส่งผลให้ตลาดหุ้นทั่วโลกปรับตัวลดลงทันที ซึ่งกลับสวนทางกับราคาน้ำมันและทองคำที่เพิ่มสูงขึ้นในวันเดียวกันนั้น

สถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลางในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่สงครามเพิ่มขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ซึ่งปัญหาความขัดแย้งในตะวันออกกลางมีหลายมิติ ทั้งเรื่องของแนวคิด ลัทธิทางศาสนา และผลประโยชน์ อันนำไปสู่สงครามตัวแทนของชาติมหาอำนาจที่มีอิทธิพลในตะวันออกกลางอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ได้คลี่คลายในเวลาต่อมา ในขณะที่เหตุการณ์ครั้งนี้นั้นได้เพิ่มแรงจูงใจในการต่อต้านสหรัฐฯ เป็นเท่าตัว ซึ่ง ปธน.ฮัสซัน รูฮานีของอิหร่านกล่าวว่า “เราทุกคนจะแก้แค้น” ในขณะที่ พลตรี เอสมาเอล กานี รองผู้บัญชาการกองกำลังคุดส์ที่ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการแทนนายพลสุลาไมนี ได้ประกาศว่า “จะต้องมีการแก้แค้นให้ถึงที่สุด” แต่อย่างไรก็ตาม นักวิเคราะห์ต่างมองว่า ความตึงเครียดครั้งนี้ แม้จะมีโอกาสที่อิหร่านจะตอบโต้ทางการทหารต่อสหรัฐฯ และชาติพันธมิตร แต่ยังไม่พัฒนาไปถึงขั้นสงครามเต็มรูปแบบอย่างที่กังวล

ท่าที่ประเทศต่าง ๆ^๕ กรณีสหรัฐฯ สัฆาร ผบ.กองกำลัง Quds Force ของอิหร่านเมื่อวันที่ ๓ ม.ค.๖๓ โดยนายไมเคิล ปอมเปโอ รวม.กต.สหรัฐฯ กล่าวว่า ยุโรปซึ่งเป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือในการสังหาร ผบ.กกล. Quds Force เท่าที่สหรัฐฯ คาดหวัง พร้อมขอให้สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และเยอรมนี เข้าใจการกระทำของสหรัฐฯ ที่ช่วยชีวิตชาวยุโรป ในการปรับพฤติกรรมอิหร่านให้เป็นประเทศปกติด้าน กห.สหรัฐฯ ว่า จะวางกำลังทหารสหรัฐฯ ในตะวันออกกลาง ประมาณ ๓,๕๐๐ นาย หลังจกอิหร่านประกาศจะแก้แค้นสหรัฐฯ ด้านนายอันโตนิโอ กูเตเรซ เลขาธิการ UN ขอให้ผู้นำต่าง ๆ อดทนอดกลั้นอย่างยิ่ง เพื่อไม่ให้เกิดสงครามครั้งใหม่ในพื้นที่ ขณะที่อิหร่าน/UN ส่งหนังสือถึงเลขาธิการสหประชาชาติ (UN) และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ว่า อิหร่านขอสงวนสิทธิ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศในการดำเนินมาตรการที่จำเป็น โดยเฉพาะสิทธิในการป้องกันตนเอง ส่วน พล.จ. Esmail Gaani ผบ.กกล. Quds Force คนใหม่ กล่าวเป็นนัยว่าจะสังหารชาวอเมริกันทุกคนในวันออกกลางสำหรับ กระทรวงการต่างประเทศอินเดีย กล่าวเรียกร้องให้ทุกฝ่ายยับยั้งชั่งใจ ไม่กระทำการใดที่จะส่งผลให้สถานการณ์ในวันออกกลางลุกลาม และย้ำความจำเป็นในการรักษาสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาค ด้านกระทรวงต่างประเทศมาเลเซียห่วงกังวลอย่างยิ่ง และขอให้ใช้ทุกวิถีทาง เพื่อแก้ปัญหาขัดแย้งโดยสันติ ไม่ใช่การคุกคามหรือใช้กำลัง ขอให้ทุกฝ่ายหลีกเลี่ยงการยั่วยุ และอดกลั้นสูงสุดเพื่อรักษาความสงบและเสถียรภาพในภูมิภาค^๖

---

^๕ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (๒๕๖๓). รายงานสถานการณ์ข่าวน่าสนใจ. “ท่าทีของประเทศต่าง ๆ ต่อสถานการณ์ตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ กับอิหร่าน”.ออนไลน์ จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-news1.asp?f=1>

^๖ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (๒๕๖๓). รายงานสถานการณ์ข่าวน่าสนใจ. ออนไลน์ จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-news1.asp?f=1>

นอกจากนี้ ผู้นำฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และเยอรมนีออกแถลงการณ์ร่วมกัน เมื่อวันที่ ๕ ม.ค.๖๓ เรียกร้องให้อิหร่านยับยั้งซึ่งใจในการดำเนินการรุนแรง และร้องขอให้อิหร่านหันกลับมาปฏิบัติตามพันธกรณีในกรอบของข้อตกลงนิวเคลียร์ (JCPOA) นอกจากนี้ ผู้นำทั้งสามชาติยุโรปยังเน้นย้ำถึงการลดความตึงเครียดในอิรักและอิหร่าน พร้อมทั้งให้คำมั่นในการต่อสู้กับกลุ่มรัฐอิสลาม หรือ กลุ่มไอเอส Islamic State (IS) ในภูมิภาค อีกทั้งยังเรียกร้องให้ทางการอิรักให้การสนับสนุนที่จำเป็นต่อพันธมิตรต่อไป ขณะที่ทั้งสามชาติยุโรปพร้อมหารือกับทุกฝ่าย เพื่อลดความตึงเครียดและรื้อฟื้นการสร้างเสถียรภาพในภูมิภาค

๒.๑.๓ ทิศทางแนวโน้ม

สถานการณ์ความไม่มั่นคงในภูมิภาคตะวันออกกลางอาจปะทุความรุนแรงขึ้น^๗ จากการสั่งการสังหารพลตรีกัสเซ็ม สุไลมานี โดย ปธน.ทรัมป์ ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีมูลเหตุจากการประกาศถอนตัวจากการทำข้อตกลงนิวเคลียร์หรือข้อตกลงร่วมว่าด้วยแผนปฏิบัติการครอบคลุม (The Joint Comprehensive Plan of Action: JCPOA) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อควบคุมโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านในสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา โดยมีเป้าหมายที่จะป้องกันไม่ให้อิหร่านสามารถใช้โครงการดังกล่าว เพื่อผลิตอาวุธนิวเคลียร์โดยข้อแลกเปลี่ยนสำคัญที่อิหร่านได้รับ คือ การผ่อนคลายนโยบายลงโทษทางเศรษฐกิจจากนานาประเทศ ซึ่งปธน.ทรัมป์มองว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด และนำไปสู่ความไม่แน่นอนทางการเมืองของสหรัฐฯ หลังจากสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากข้อตกลงอาวุธนิวเคลียร์ อิหร่านได้ละเมิดข้อตกลง JCPOA นี้โดยการค่อย ๆ เพิ่มการเสริมคุณภาพแร่ยูเรเนียมที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงเครื่องปฏิกรณ์ปรมาณู และขณะเดียวกันก็สามารถใช้ทำอาวุธนิวเคลียร์ได้ และอิหร่านได้ประกาศว่าตนจะไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดใด ๆ ของข้อตกลงนี้อีกต่อไป แต่ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับข้อตกลง

^๗ ปีซี. (๒๕๖๓). อเมริกา-อิหร่าน : การสังหารนายพลสุไลมานีจะจุดชนวนสงครามหรือไม่. ออนไลน์ ค้นเมื่อ ๑๐ ม.ค.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/international-50997106>

นิวเคลียร์ฉบับนี้ นโยบายของ ปธน.ทรัมป์ได้นำพาสหรัฐฯ กลับเข้าไปข้องเกี่ยวกับวิกฤติ ในตะวันออกกลาง ทั้ง ๆ ที่นโยบายเพื่อความมั่นคงของประเทศสหรัฐฯ ต้องการจะถอน กองกำลังของตนออกมาก็ตาม

ภูมิภาคตะวันออกกลาง จึงเป็นพื้นที่ ๆ ที่มีความอ่อนไหวและเต็มไปด้วย ความขัดแย้ง เพราะฉะนั้น อาจเป็นแหล่งบ่มเพาะผู้คนที่มีความคับแค้นและพร้อมที่จะ ใช้ความรุนแรงตอบโต้อยู่ตลอดเวลา จนนำไปสู่ปัญหาที่ผู้คนมักเรียกกันว่าเป็น “ผู้ก่อการร้าย” สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญในเชิง ยุทธศาสตร์ทางทหารและการเมืองระหว่างประเทศของโลก และเป็นภูมิภาคของ การขยายอิทธิพลของเหล่าประเทศมหาอำนาจ ไม่ว่าจะเป็น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน และกลุ่มประเทศในยุโรป ซึ่งประเทศเหล่านี้ต่างมุ่งเข้ามาในภูมิภาคนี้ เพื่อเข้ามาขยาย อิทธิพลและป้องกันไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้ามาขยายอำนาจในพื้นที่ได้ นอกจากการแข่งขัน ในการแผ่อิทธิพลของบรรดาประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคแล้ว ประเทศสมาชิกใน ภูมิภาคนี้ ก็ยังมีการแข่งขันกันเองอีกด้วย ผลที่ตามมาจึงก่อให้เกิดความซับซ้อนของ ปัญหาในหลายพื้นที่อีกด้วย^๘

๒.๑.๔ ผลกระทบและท่าทีของไทย^๙

สำหรับประเทศไทยแล้วภูมิภาคตะวันออกกลางมีความสำคัญยิ่งที่ ประเทศไทยที่จะต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจในกรอบของมุสลิม เพื่อการแก้ไข ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งประเทศไทยต้องการความร่วมมือ จากประเทศเหล่านี้ ในเรื่องของข่าวกรอง และการต่อต้านการก่อการร้าย ในเชิงของ เศรษฐกิจ ภูมิภาคตะวันออกกลางถือว่ามีค่าสำคัญเช่นกันสำหรับประเทศไทย เพราะ

---

^๘ อารีฟิน ยามา.ยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อตะวันออกกลางและโลกมุสลิม.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๒ ก.พ.๖๓ จาก <http://www.ias.chula.ac.th/ias/en/Article-Detail.php?id=42>

^๙ อารีฟิน ยามา.ยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อตะวันออกกลางและโลกมุสลิม.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๒ ก.พ.๖๓ จาก <http://www.ias.chula.ac.th/ias/en/Article-Detail.php?id=42>

เป็นแหล่งที่มีความมั่งคั่งทางพลังงาน เป็นตลาดที่ไทยจะสามารถส่งออกแรงงานได้ เป็นจุดเชื่อมต่อในการขยายสินค้าในภูมิภาคและส่งต่อไปยังยุโรปรวมถึงเอเชียกลาง อีกทั้งภูมิภาคแห่งนี้ยังมีความสำคัญต่อประเทศไทยในความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอุตสาหกรรมฮาลาล ฉะนั้น ในการกำหนดยุทธศาสตร์และทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคตะวันออกกลางและโลกมุสลิมนี้ จะต้องกำหนดจากความสำคัญของภูมิภาคนี้ การตระหนักว่าประเทศไทยต้องการอะไรจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ และทำความเข้าใจเพื่อการกำหนดยุทธศาสตร์ คือ เรื่องภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาค ตะวันออกกลางและโลกมุสลิม

ไทยจำเป็นต้องวางตัวเป็นกลางและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด สิ่งสำคัญคือ การประสานงานกับสถานทูตในตะวันออกกลาง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของไทยในภูมิภาคนี้ ส่วนด้านการเมืองระหว่างประเทศนั้น ทั้งอิหร่านและสหรัฐฯ ต่างก็มีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยทั้งคู่ ซึ่งไทยควรรักษาความสัมพันธ์เช่นนี้ไว้

๒.๒ คาบสมุทรเกาหลี

ปัจจุบันทุกประเทศ ต่างมีความเกี่ยวข้องอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ปัญหาที่เกิดขึ้น ณ ที่หนึ่งใดในโลกก็อาจส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นด้วย เช่นเดียวกันกับประเทศไทย ถึงแม้ว่าคาบสมุทรเกาหลีจะไม่ได้อยู่ใกล้กับไทย หากแต่เมื่อมีเหตุการณ์วิกฤติเกิดขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี ก็อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยไม่เพียงแต่มิติด้านการทหารเท่านั้น แต่รวมถึงมิติอื่น ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นต้น การติดตามและตรวจสอบสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี จึงมีความสำคัญเพื่อการคาดการณ์และการกำหนดท่าทีของไทยอีกด้วย

๒.๒.๑ ภูมิหลัง

นับเป็นเวลายาวนานที่เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง “ความขัดแย้ง” นั้น อาจหมายรวมถึง ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นมิตร ตรงกันข้าม ไม่ลงรอยกันหรือความไม่สอดคล้องกัน ในประเด็นต่าง ๆ

หลายประเด็น อาทิ เป้าหมาย ความคิด ทักษะ ความรู้สึก ค่านิยม เป็นต้น สำหรับ
ชนวนเหตุของความแตกแยกในประเทศเกาหลี^{๑๐} เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒
หลังจากญี่ปุ่นโจมตีสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ต้องเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ และโจมตีตอบโต้
ญี่ปุ่นกลับคืน เป็นเหตุให้ญี่ปุ่นต้องพ่ายแพ้สงครามในที่สุด ญี่ปุ่นต้องทำการปลดอาวุธ
และไม่สามารถยึดครองเกาหลีได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม พื้นที่ประเทศเกาหลีนั้นเป็นที่
ต้องการของนานาชาติ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ และจีน เป็นต้น และ
ในที่สุดสหรัฐฯ ได้เข้ามาดูแลทางตอนใต้ของเกาหลี ส่วนสหภาพโซเวียตเข้ามาปกครอง
ด้านเหนือของเกาหลี ซึ่งสหภาพโซเวียตต้องการให้เกาหลีปกครองประเทศด้วยระบอบ
คอมมิวนิสต์ ส่วนสหรัฐฯ ต้องการให้เกาหลีปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุ
ความแตกต่างนี้เอง ทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้ เพราะต่างฝ่ายต่างควบคุมประเทศ
เกาหลี ซึ่งแบ่งแยกดินแดนโดยใช้เส้นขนานที่ ๓๘ องศาเป็นเส้นแบ่ง (เส้นแบ่งประเทศ
เกาหลีในปัจจุบัน) ด้วยเหตุที่สหรัฐฯ ไม่เห็นด้วยกับระบอบคอมมิวนิสต์ จึงต้องการที่
จะยกเลิกระบอบนี้ให้ได้ จึงยังควบคุมประเทศเกาหลีทางใต้ต่อไป เพื่อต่อต้านระบอบ
คอมมิวนิสต์ และยังไม่สามารถทำให้สหภาพโซเวียตออกไปจากเกาหลีทางเหนือได้ทาง
สหรัฐฯ จึงส่งเรื่องเพื่อให้สหประชาชาติรับรองความเป็นประเทศ ของเกาหลีใต้เพียงส่วน
เดียว ทำให้มีการแยกออกเป็น ๒ ประเทศ คือ เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ จึงอาจกล่าว
ได้ว่า การแยกประเทศเกาหลีนั้นสหรัฐฯ เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก

ในเวลาต่อมา ความตึงเครียดระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ได้กลับมาทวี
ความรุนแรงขึ้นอีกครั้ง เมื่อเกาหลีเหนือได้ทำการทดสอบการยิงขีปนาวุธและการพัฒนา
อาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ สหประชาชาติได้ออกมาคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ ใน
ขณะที่การร่วมซ้อมรบบริเวณชายแดนเกาหลีเหนือ-ใต้ ระหว่างสหรัฐฯ และเกาหลีใต้ได้
จุดชนวนความโกรธแค้นให้กับเกาหลีเหนือเพิ่มมากขึ้น จนเกาหลีเหนือได้ประกาศเข้าสู่

---

^{๑๐} ยอดชาย วิถีพานิช.(๒๕๖๑).ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี : จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่. ออนไลน์.
ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-058.pdf>

ภาวะสงครามกับเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณว่าสงครามพร้อมจะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มมาตรการตอบโต้มากขึ้นด้วยการห้ามชาวเกาหลีใต้ข้ามพรมแดนไปทำงานในเขตอุตสาหกรรมแกซองในเกาหลีเหนือ ในขณะที่ทางฝ่ายสหรัฐฯ ก็ได้ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดที่มีเทคโนโลยีหลบหลีกเรดาร์ รวมถึงเครื่องบินขับไล่ F22 เข้าไปร่วมซ้อมรบกับเกาหลีใต้ และส่งเรือรบ ๒ ลำเข้าไปประจำการในน่านน้ำนอกชายฝั่งเกาหลีใต้อีกด้วย ส่งผลให้เกาหลีเหนือได้ดำเนินการประกาศอนุมัติให้หน่วยงานทหารสามารถตอบโต้สหรัฐฯ และสามารถใช้อาวุธนิวเคลียร์โจมตีสหรัฐฯ ได้ ซึ่งยิ่งเพิ่มความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีมากขึ้น

ปมความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี หลังสงครามเกาหลีในปี พ.ศ.๒๔๙๓ - ๒๔๙๖ ด้วยเหตุผลเพราะไม่มีการทำสัญญาหยุดยิงที่ชัดเจน จึงทำให้เกาหลีเหนือยังคงอ้างเหตุผลในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ และประเทศไทยได้ส่งกองทัพเข้าร่วมรบกับเกาหลีใต้ ซึ่งหากมองด้านสรรพกำลังระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้นั้น ด้านกำลังพลทหาร ยุทโธปกรณ์ และกำลังเสริมภาคพลเรือน เกาหลีเหนือมีมากกว่าเกาหลีใต้อีกทุกด้าน และข้าวอำนาจสนับสนุนฝ่ายเกาหลีเหนือ คือ รัสเซีย (โซเวียต) และเกาหลีใต้ คือ สหรัฐฯ และพันธมิตร

พัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เชิงบวกเริ่มขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๖๑ เมื่อมีการนัดเจรจาระหว่างนายคิม จง อุน ผู้นำเกาหลีเหนือ กับนายมุน แช-อิน ผู้นำเกาหลีใต้ เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการยุติสงครามเกาหลีอย่างถาวร รวมถึงการพบปะครั้งประวัติศาสตร์ระหว่างโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดี สหรัฐฯ กับนายคิม จง อุน ผู้นำเกาหลีเหนือ เพื่อพูดคุยคลี่คลายสถานการณ์อันตึงเครียดต่าง ๆ อีกด้วย

เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑ นายคิม จง อุน ประธานาธิบดีเกาหลีเหนือ และนายมุน แช-อิน ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ได้จับมือกันบริเวณจุดแบ่งเขตแดนของทั้ง ๒ ประเทศ โดยนายมุน แช-อิน ได้ พูดกับ นายคิม จง อุน ว่า “I’m happy to meet you” หรือ “ผมมีความสุขที่ได้พบคุณ” จากนั้นยื่นมือจับทักทาย และประคองนายคิม จง อุน

ระหว่างเดินข้ามแนวคอนกรีตกั้นพรมแดน และนับเป็นการสร้างประวัติศาสตร์ที่เป็นผู้นำเกาหลีเหนือคนแรกที่เหยียบแผ่นดินเกาหลีใต้ นับตั้งแต่สงครามเกาหลีสิ้นสุดลงตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๙๖ต่อมานายมุน แช-อิน และ นายคิม จง อุน เดินทางไปยังเรือนสันติภาพ ณ หมู่บ้านปันมุนจอม ซึ่งนายคิม จง อุน ได้เขียนข้อความในสมุดเยี่ยมว่า “A new History begin now at the starting point of history and era of peace” หรือ “ประวัติศาสตร์ใหม่เริ่มต้นแล้วนับจากนี้ ณ จุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของยุคสมัยแห่งสันติภาพ”^{๑๑}

การหารือรอบแรก ระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ทำให้เกิด “ปฏิญญาปันมุนจอม” หรือมีชื่อเต็มว่า “ปฏิญญาปันมุนจอมเพื่อสันติภาพ ความรุ่งเรือง และการรวมชาติบนคาบสมุทรเกาหลี” (Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification on the Korean Peninsula) ระบุว่า ผู้นำสองเกาหลี ได้ประกาศต่อหน้าคนเกาหลี ๘๐ ล้านคน และคนทั้งโลกว่าจะไม่มีสงครามบนคาบสมุทรเกาหลีอีกต่อไป ดังนั้น ยุคใหม่แห่งสันติภาพจึงเริ่มขึ้นแล้ว

สำหรับปฏิญญาปันมุนจ้อมีสาระสำคัญ ดังนี้ (๑) เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้จะสานสัมพันธ์ทางสายเลือดของประชาชนเกาหลีอีกครั้ง และนำไปสู่อานาคตแห่งความรุ่งเรืองร่วมกันและการรวมชาติของเกาหลี โดยเอื้ออำนวยให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองเกาหลีไปสู่ความก้าวหน้า (๒) เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะพยายามร่วมกันเพื่อผ่อนปรนความตึงเครียดทางการทหารที่รุนแรงลงและขจัดภัยอันตรายจากสงครามบนคาบสมุทรเกาหลีอย่างจริงจัง และ (๓) เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะร่วมมือสร้างสังคมที่มีสันติภาพอย่างมั่นคงและถาวร โดยนำไปสู่การพักรบในสภาวะไม่ปกติในปัจจุบัน และสร้างสังคมแห่งสันติภาพที่แข็งแกร่งบนคาบสมุทรเกาหลี อันเป็นภารกิจครั้งประวัติศาสตร์ที่จะต้องไม่ล่าช้าอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าปฏิญญาปันมุนจอม

---

^{๑๑} ยอดชาย วิถีพานิช.(๒๕๖๑).ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี: จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-058.pdf>

กล่าวถึงประเด็นการทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดนิวเคลียร์อย่างกว้าง ๆ โดยไม่ได้ระบุถึงรายละเอียดในการดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว

ต่อมาได้เกิดการพบปะหารือครั้งประวัติศาสตร์ระหว่างนายคิม จง อุน ประธานาธิบดีเกาหลีเหนือกับนายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ณ โรงแรมคาเพลลา เกาะเซนโตซา ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑ (ค.ศ.๒๐๑๘) ถือเป็นการประชุมเจรจาเพื่อสร้างสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี และถือเป็นการพบปะกันครั้งแรกของผู้นำทั้งสองประเทศ ก่อนลงนามแถลงการณ์ร่วม (Joint Statement of President Donald J. Trump of the United State of America and Chairman Kim Jong Un of the Democratic People's Republic of Korea at the Singapore Summit) แต่ไม่มีการระบุรายละเอียดหรือขั้นตอนเพื่อบรรลุการลงนามดังกล่าว

การพบปะกันของ ปธน.ทรัมป์และคิม ครั้งนี้ ทำให้เกิดพันธสัญญาด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ ปธน.คิม จง อุน และปธน.โดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลงนามแถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอด สหรัฐฯ-เกาหลีเหนือ มีใจความว่า “ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีคิม จง อุน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างครอบคลุมเจาะลึก และจริงจังในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างสหรัฐฯ-เกาหลีเหนือ สร้างระบอบการปกครองอย่างสันติที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในคาบสมุทรเกาหลี ปธน.โดนัลด์ ทรัมป์ ยึดมั่นในการรับรองหลักประกันความมั่นคงแก่เกาหลีเหนือและปธน.คิม จง อุน ยึดมั่นอย่างแน่วแน่ในหลักการทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดอาวุธนิวเคลียร์อย่างสิ้นเชิง

แถลงการณ์ร่วมการประชุมสุดยอด สหรัฐฯ-เกาหลีเหนือ มีใจความ^{๑๒} ดังนี้

(๑) ทั้งสองฝ่ายตกลงจะสร้างความสัมพันธ์แบบใหม่ (New US-DPRK Relations) ตามความต้องการของประชาชนทั้งสองประเทศ เพื่อสันติภาพและความรุ่งเรือง

---

^{๑๒} ยอดชาย วิถีพานิช.(๒๕๖๑).ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี: จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-058.pdf> หน้า ๘

(๒) ทั้งสองฝ่ายจะร่วมกันพยายามสร้างระบอบสันติภาพที่ถาวร (A Lasting and Stable Peace Regime) บนคาบสมุทรเกาหลี

(๓) เกาหลีเหนือยืนยันในพันธกรณีตามปฏิญญาปันมุนจอม และจะผลักดันให้มีการทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดนิวเคลียร์โดยสมบูรณ์ (Complete Denuclearization of the Korean Peninsula)

(๔) ทั้งสองฝ่ายตกลงจะร่วมกันค้นหาศพเชลยศึกและทหารชาวอเมริกันที่สูญหายในระหว่างสงคราม (POW/MIA) รวมทั้งส่งกลับผู้ที่สามารถระบุตัวตนได้ทันที นอกจากนี้ ปธน.ทรัมป์ ยังแถลงข่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่มีการหารือกับ ปธน.คิม จอง อึน โดยมีสาระสำคัญ คือ (๑) ประธานาธิบดีคิมจองอึนยืนยันถึงความมุ่งมั่นที่จะยกเลิกโครงการนิวเคลียร์ (๒) การยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรต่อเกาหลีเหนือ จะเกิดขึ้นเมื่อมีความคืบหน้าของกระบวนการยุติตนิวเคลียร์ (๓) การซ้อมรบร่วมกับเกาหลีใต้ ทำให้เสียงบประมาณมาก และขณะนี้ไม่เหมาะสมที่จะซ้อมรบร่วมกัน และ (๔) การถอนกำลังทหารสหรัฐฯ ออกจากเกาหลีใต้ ไม่ได้อยู่ในข้อต่อรอง แต่มีความเป็นไปได้ที่สหรัฐฯ จะถอนกำลังทหาร ขณะเดียวกัน ปธน.ทรัมป์ยังกล่าวถึงโอกาสที่จะเชิญ ปธน.คิม จอง อึน เยือนสหรัฐฯ ในอนาคต รวมทั้งกล่าวชื่นชมและขอบคุณ ปธน.สีจิ้นผิง ที่ให้ความช่วยเหลือจนทำให้การประชุมสุดยอดประสบความสำเร็จ และหวังว่าจีนกับสหรัฐฯ จะยังคงความร่วมมือระหว่างกันต่อไป

การประชุมเจรจาครั้งนี้ ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในการก้าวพ้นความขัดแย้งและความตึงเครียดอันยาวนานหลายทศวรรษระหว่างสองประเทศ ความตึงเครียดบนคาบสมุทรและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาก จากเดิมที่สถานการณ์ก่อนหน้าเมื่อปี ค.ศ.๒๐๑๗ ซึ่งหลายฝ่ายกังวลถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดสงครามนิวเคลียร์ขึ้น เนื่องจากทั้งเกาหลีเหนือและสหรัฐฯ ต่างข่มขู่ที่จะใช้กำลังต่อกัน การประชุมเจรจານี้ สหรัฐฯ และเกาหลีเหนือยึดมั่นที่จะจัดการเจรจาอย่างต่อเนื่อง นำโดย นายไมค์ ปอมเปโอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงเกาหลีเหนือที่เกี่ยวข้อง โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อดำเนินการตามผลการเจรจาสุดยอดครั้งนี้

ต่อมาการพบกันระหว่างสองผู้นำในการประชุมสุดยอดที่เวียดนาม เมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๒ (ค.ศ.๒๐๑๙) ซึ่งนับเป็นครั้งที่สอง หลายฝ่ายคาดหวังว่า
การประชุมสุดยอดครั้งที่สอง ณ กรุงฮานอย จะสามารถบรรลุข้อตกลงที่เกาหลีเหนือ
ยินยอมดำเนินการปลดอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อแลกกับการยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรที่มี
ต่อเกาหลีเหนือ ซึ่ง ปธน.ทรัมป์ระบุว่า เกาหลีเหนือต้องการให้ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตร
ทั้งหมด และพร้อมจะรื้อทำลายโรงงานนิวเคลียร์ที่เมืองยองบอน แต่จะยินยอมให้ดำเนิน
การปลดอาวุธนิวเคลียร์ในบางพื้นที่ของประเทศเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่พื้นที่สำคัญที่สหรัฐฯ
ต้องการ จึงไม่อาจจะยอมรับข้อเสนอดังกล่าวได้ แม้ข้อเสนอนี้จะถือเป็นความคืบหน้า
ที่เข้าใกล้เป้าหมายสูงสุดมากขึ้นกว่าการประชุมครั้งก่อนก็ตามแต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ปรากฏ
อย่างชัดเจนว่า ปธน.คิม จอง อิล มีแผนในการทำให้คาบสมุทรเกาหลีปลอดนิวเคลียร์
อย่างไรแม้แต่สหรัฐฯ เองก็เห็นว่า ทางการเปียงยางก็ไม่ได้เดินหน้าอย่างเป็นรูปธรรมที่
จะยุติโครงการนิวเคลียร์หลังจากนั้นแต่อย่างใด

ขณะที่เกาหลีเหนือ ก็แสดงความไม่พอใจว่าทางการวอชิงตันไม่ได้ให้
ข้อเสนอที่เพียงพอ เพื่อชดเชยกับการที่เกาหลีเหนือต้องชะงักโครงการพัฒนานิวเคลียร์
และการทดสอบขีปนาวุธไว้ก่อนเช่นกัน เกาหลีเหนือได้เรียกร้องให้สหประชาชาติ
ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรต่อตนเองเสมอมา ซึ่งเป็นการลงโทษต่อเกาหลีเหนือที่
ดำเนินการทดลองนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง และให้มีมาตรการประกันด้าน
ความมั่นคงต่าง ๆ แก่เกาหลีเหนือด้วย

แม้ ปธน.ทรัมป์ จะอ้างว่าวิธีการที่เขาใช้กับเกาหลีเหนือ นั้น ทำให้เกิด
ความก้าวหน้าอย่างมากในการแก้ไขปัญหาของเกาหลีเหนือ สำนักข่าวรอยเตอร์ระบุว่า
รายงานลับของสหประชาชาติในการเฝ้าระวังความเคลื่อนไหวของเกาหลีเหนือแสดง
ความสงสัยต่อเจตนาของเกาหลีเหนือในการยุติโครงการนิวเคลียร์ พร้อมกับระบุว่า
ว่าโครงการนิวเคลียร์และการทดสอบขีปนาวุธของเกาหลีเหนือ นั้นยังคงไม่ถูกยกเลิกไป
และทางการเปียงยางเองก็กำลังทำให้แน่ใจว่าอุปกรณ์และโครงการเหล่านั้นจะไม่ถูก

ทำลายไป แม้ว่าจะถูกโจมตีด้วยกำลังทหารก็ตาม^{๑๓}

ผลของการพบกันครั้งที่ ๒ ในปี ค.ศ.๒๐๑๙ ไม่สามารถหาข้อสรุประหว่างกันได้ ด้วยจุดยืนที่ไม่ตรงกัน ทำให้การเจรจาไปต่อไม่ได้ ทำให้เกาหลีใต้และสหรัฐฯ กลับมาซ้อมรบร่วมกันอีกครั้ง และเกาหลีเหนือยังคงตอบโต้ด้วยการทดสอบยิงขีปนาวุธ

การพบกันครั้งที่ ๓ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒ (ค.ศ.๒๐๑๙) ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ ฯ เดินทางเยือนเขตปลอดทหาร (Demilitarized Zone - DMZ) ระหว่างเกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้ เพื่อพบปะกับนายคิม จอง อึน ผู้นำสูงสุดเกาหลีเหนือ การพบกันที่เขตปลอดทหารที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนระหว่างผู้นำสองชาติ มีขึ้นหลังจาก ปธน.โดนัลด์ ทรัมป์ ทวิตข้อความผ่านทวิตเตอร์ว่า เป็นการเชื้อเชิญ ปธน.คิม จอง อึน ผู้นำทั้งสองประเทศจับมือร่วมกันในเขตปลอดทหาร ก่อนที่ ปธน.ทรัมป์จะก้าวจากเขตปลอดทหารเข้าไปยังฝั่งเกาหลีเหนือเป็นระยะเวลาสั้น ๆ โดยระหว่างที่ ปธน.ทรัมป์เดินเข้าไปยังเขตแดนของเกาหลีเหนือ คิม จอง อึน กล่าวว่า “นี่เป็นการกระทำที่กล้าหาญ และแน่วแน่อย่างยิ่ง” หลังจากนั้น ปธน.คิม จอง อึน ในท่าทีที่ผ่อนคลายได้เดินเคียงคู่ ปธน.ทรัมป์ เข้ามายังเขตแดนของเกาหลีใต้ โดยทรัมป์ได้กล่าวอีกว่า “ผมเชื่อว่านี่เป็นการแสดงถึงความตั้งใจของเขา (ผู้นำเกาหลีเหนือ) ในการลบอดีตอันอัปโชคและเปิดสู่นาคตใหม่” ซึ่งเป็นการพบกันครั้งที่ ๓ ระหว่าง ปธน.ทรัมป์ และปธน.คิม จอง อึน และ ปธน.ทรัมป์ ได้กลายเป็นผู้นำสหรัฐฯ คนแรกที่ก้าวเท้าเข้าไปยังเขตแดนของเกาหลีเหนือ ขณะยังดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ ซึ่งในอดีตมีผู้นำสหรัฐฯ หลายท่านได้เคยเดินทางไปเยือนในเขตปลอดอาวุธแห่งนี้ เพื่อแสดงถึงการสนับสนุนข้างของเกาหลีใต้ ภายหลังจากจับมือร่วมกัน ทั้งคู่ได้ใช้เวลาหารือกันนานกว่า ๑ ชั่วโมง ก่อนมีข้อตกลงว่าจะมีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อรื้อฟื้นการเจรจาปลดอาวุธนิวเคลียร์อีกครั้ง หลังจากการประชุมสุดยอดผู้นำที่กรุงฮานอยเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา และจบลงกลางคันโดยไม่มีความก้าวหน้าใด ๆ ในการเจรจาลดอาวุธนิวเคลียร์

^{๑๓}วีโอเอไทย.(๒๕๖๓).การเจรจาสุดยอด “สหรัฐฯ - เกาหลีเหนือ” กับปัจจัยเรื่องปฏิทินการเมืองของสหรัฐฯ.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๐ เม.ย.๖๓ จาก <https://www.voathai.com/a/us-north-korea-nuclear-politics-ct/4355553.html>

๒.๒.๒ สถานการณ์

การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือสร้างความกังวลในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเกาหลีใต้และญี่ปุ่น รวมทั้งสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรที่คุ้มครองทั้งสองประเทศ ขณะที่สหประชาชาติได้มีมติประณามและลงโทษเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจ เพื่อกดดันให้เกาหลีเหนือยุติโครงการดังกล่าว สถานการณ์ดังกล่าวได้นำปัญหามาสู่จีน เนื่องจากนานาชาติเห็นว่าจีนเป็นรัฐที่มีอิทธิพลเพียงพอที่จะกดดันให้เกาหลีเหนือล้มเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์ได้ หรืออีกนัยหนึ่งการที่เกาหลีเหนือยังคงไม่สนใจต่อคำเรียกร้องของนานาชาติในประเด็นอาวุธนิวเคลียร์ เป็นเพราะจีนยังคงปฏิเสธสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจกับเกาหลีเหนือไว้ ซึ่งจีนมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร พลังงาน การค้าระหว่างประเทศของเกาหลีเหนือ ซึ่งต้องพึ่งพาเงินมากกว่าร้อยละ ๙๐ นอกจากนี้ ธนาคารในจีนยังเป็นช่องทางการหาสกุลเงินต่างประเทศที่สำคัญของเกาหลีเหนือ^{๑๔}

ในขณะที่เกาหลีเหนือต้องการจัดทำข้อตกลงแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยให้มีการผ่อนคลายมาตรการลงโทษ หลังการปลดอาวุธในแต่ละขั้นตอน ซึ่งต้องใช้เวลาเนิ่นนานกว่า และจะช่วยรักษาเสถียรภาพให้กับนายคิม จอง อึน ได้ด้วย

หลังจากการพบปะระหว่าง ปธน.ทรัมป์ และปธน.คิม จอง-อึน ในปี ค.ศ.๒๐๑๘ ยังไม่มีความคืบหน้า อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ยังอยู่ในภาวะตึงเครียด ผู้ผ่อนคลายและอาจกลับมาตึงเครียดอีกครั้ง

---

^{๑๔}Eleanor Albert, “The China-North Korea Relationship”, Council on Foreign Relations, last modified April 26, 2017, <https://www.cfr.org/backgrounder/china-north-korea-relationship>.

การเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือและสหรัฐฯ หยุดชะงักไป ตั้งแต่นายคิม จอง อึน ผู้นำเกาหลีเหนือและประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ของสหรัฐฯ ปิดฉากการเจรจาจากการประชุมซัมมิตครั้งที่ ๒ ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนามเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ โดยไร้ข้อตกลงใด ๆ จากนั้นผู้นำทั้งสองตกลงในการพบกันอย่างกะทันหันที่พรมแดนสองเกาหลีเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๒ ว่า จะฟื้นการเจรจาระดับคณะทำงาน แต่ก็ไม่มี ความคืบหน้าใด ๆ เพราะเกาหลีเหนื่อยังยิงขีปนาวุธพิสัยไกลหลายครั้ง และมีกิจกรรม สหรัฐฯ ที่ซุ่มรบร่วมกับเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม นายคิม จอง อึน อัครราชทูตผู้แทนถาวร เกาหลีเหนือประจำสหประชาชาติ กล่าวว่า เกาหลีเหนือมีความพร้อมในการรื้อฟื้น การเจรจากับสหรัฐฯ ถ้าหากสหรัฐฯ เสนอแผนการที่สามารถดำเนินการได้ในการยุติ ภาวะชะงักงันเกี่ยวกับการปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ

จนในที่สุด เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๓ เกาหลีเหนือประกาศตัดการสื่อสาร ทุกช่องทางกับเกาหลีใต้^{๑๕} ซึ่งรวมถึงสายด่วนระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศ สำนักข่าว กลางเกาหลี (เคซีเอ็นเอ) ของทางการเกาหลีเหนือ รายงานว่า เกาหลีเหนือ “จะตัด การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ของหน่วยงานร่วมระหว่างทางการเกาหลีเหนือ และใต้อย่างสิ้นเชิง ตั้งแต่วันที่ ๑๒.๐๐ น. ตามเวลาที่ท้องถิ่นของวันที่ ๙ มิ.ย.๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐)” เกาหลีเหนื่อยังประกาศตัดช่องทางการติดต่อสื่อสารทางทหารกับเกาหลีใต้ด้วย โดย ระบุว่าสิ่งนี้คือ มาตรการแรกในมาตรการต่าง ๆ ที่ประเทศจะดำเนินการ พร้อมกับเรียก เกาหลีใต้ว่า “ศัตรู” ซึ่งก่อนหน้านี้สำนักงานประสานงานร่วมสองเกาหลีได้ปิดทำการ ชั่วคราวตามมาตรการควบคุมการระบาดของโรคโควิด-๑๙ ทำให้ทั้งสองประเทศต้อง ติดต่อกันผ่านทางโทรศัพท์ โดยเกาหลีเหนือและใต้จะโทรศัพท์ประสานกันวันละ ๒ ครั้ง ผ่านสำนักงานประสานงานร่วมสองเกาหลี ในเวลา ๙.๐๐ น. และ ๑๗.๐๐ น.

^{๑๕} ปีซีซี.(๒๕๖๓).เกาหลีเหนือตัดการสื่อสารทุกช่องทางกับเกาหลีใต้ คือมุกเก่าเรียกความสนใจของ เปียงยาง? ออนไลน์.ค้นเมื่อ ๑๐ มิ.ย.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/international-52978790https://www.bbc.com/thai/international-52978790>

ซึ่งก่อนเหตุการณ์ตัดการสื่อสารเกิดขึ้น นางคิม โย-จอง น้องสาวของ ปธน.คิม จอง อึน ผู้นำสูงสุดของเกาหลีเหนือ ได้ออกมาชู่จะปิดสำนักงานประสานงานร่วมสองเกาหลี หากรัฐบาลในกรุงโซลยังไม่หยุดยั้งกลุ่มชาวเกาหลีเหนือผู้แปรพักตร์ ซึ่งพำนักใน เกาหลีใต้โดยการส่งลูกโป่งที่บรรจุใบปลิวโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านรัฐบาลเกาหลีเหนือ ลอยข้ามพรมแดนไปยังเกาหลีเหนือ ซึ่งนางคิม โย-จอง ชี้ว่า กิจกรรมดังกล่าวเป็นการกระทำอันเป็นปรปักษ์และละเมิดข้อตกลงสันติภาพที่ทำขึ้นในปี ค.ศ.๒๐๑๘ ระหว่าง ปธน.คิม จอง อึนของเกาหลีเหนือ กับ ปธน.มุน แจ อิน ของเกาหลีใต้ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ได้ สร้างความผิดหวังให้กับรัฐบาลของปธน.มุน แจ อิน แม้ว่าเมื่อ ๒ ปีที่ผ่านมาได้เกิดความหวังอันดีจากการที่ผู้นำสองเกาหลีได้พบปะกัน และเห็นพ้องให้เปิดสายด่วนระหว่างกัน ทว่าตอนนี้เกาหลีเหนือกลับตัดช่องทางการติดต่อระหว่างสองฝ่ายอย่างสิ้นเชิง หรือสิ่งนี้ จะเป็นการเริ่มต้นแผนการของรัฐบาลเกาหลีเหนือ ซึ่งเป็นที่น่าติดตามสถานการณ์ต่อไปว่าจะเกิดอะไรขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศนี้

สถานการณ์เมื่อวันที่ ๑๒ มิ.ย.๖๓ เกาหลีเหนือเผยแพร่แถลงการณ์ “Our Message to U.S. is Clear” ของนายรี ย็อง-โฮ รมว.กต.เกาหลีเหนือ^{๑๖} ระบุว่า นโยบายของ สหรัฐฯ ยังคงเป็นภัยคุกคามในระยะยาวต่อรัฐและพลเมืองของเกาหลีเหนือทำให้ เกาหลีเหนือจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของกองทัพและอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อให้ป้องปรามอันตรายดังกล่าวได้ พร้อมทั้งวิจารณ์ว่า รัฐบาลสหรัฐฯ กัดต้นและบีบคั้นเกาหลีเหนือ ด้านเศรษฐกิจ เพื่อสร้างคะแนนนิยมทางการเมืองให้กับตนเอง ทั้งนี้ แถลงการณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นเนื่องในโอกาสครบรอบ ๒ ปี ของการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำสหรัฐฯและผู้นำ สูงสุดเกาหลีเหนือครั้งที่สิงคโปร์ โดยก่อนหน้านี้ เมื่อวันที่ ๑๑ มิ.ย.๖๓ เกาหลีเหนือ กล่าวเตือนสหรัฐฯ ว่า ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสองเกาหลี แต่ ควรจะสนใจการเมืองภายในสหรัฐฯ พร้อมกล่าวหาว่า สหรัฐฯ ไม่จริงใจ และเสแสร้ง แสดงความกังวลถึงสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างสองเกาหลี

^{๑๖} สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (๒๕๖๓). รายงานสถานการณ์ข่าวมาสนใจ. “เกาหลีเหนือยืนยันจะ พัฒนาคอร์แกนนิวเคลียร์ภายหลังความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ หยุดชะงัก” ออนไลน์ ค้นเมื่อ ๑๓ มิ.ย. ๖๓ จาก <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-news1.asp?f=1&l=&i=&p=3&j=>

ล่าสุด เมื่อวันที่ ๑๖ มิ.ย.๖๓ สถานการณ์แย่งง โดยกระทรวงรวมชาติของ เกาหลีใต้รายงานว่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีได้ระเบิดทำลาย สำนักงานประสานงานระหว่าง DPRK-เกาหลีใต้ ซึ่งตั้งอยู่ในเมืองแคซอง ซึ่งเป็นเมือง ชายแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี^{๑๗} ทั้งนี้ การเจรจาลดอาวุธ นิวเคลียร์ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีและสหรัฐว่ หยุดชะงักไป เนื่องจากการประชุมผู้นำครั้งที่ ๒ ระหว่าง ปธน.คิมจองอินและปธน.โดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ ๑๙ ก.พ.๖๒ สิ้นสุดลง โดยไร้ข้อตกลง

๒.๒.๓ ทิศทางแนวโนม้

จากสถานการณ์คาบสมุทรเกาหลี สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ๔ ประการ^{๑๘} ได้แก่ ๑) มีทิศทางที่ดีขึ้น แต่กลับแย่งง ๒) การนิยามความหมายของการลดอาวุธนิวเคลียร์ (Denuclearization) ที่ต่างกันของเกาหลีเหนือกับสหรัฐว่ ทำให้หาข้อสรุปของการเจรจาว่ ไม่ได้ เช่น เกาหลีเหนือต้องการให้สหรัฐว่ ยกเลิกการคว่ำบาตรทางการค้าก่อน แต่สหรัฐว่ ต้องการให้เกาหลีเหนือปลดอาวุธนิวเคลียร์ก่อน ๓) ศักยภาพด้านนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือสูง สามารถฟื้นฟูกลับมาใหม่ได้ และสามารถยิงขีปนาวุธจากฐานเคลื่อนที่ได้ และ ๔) เกาหลีเหนือลงทุนพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ด้วยงบประมาณจำนวนมาก ถือเป็นเกียรติภูมิของประเทศ ที่ทำให้เกาหลีเหนือมีอำนาจต่อรองกับประเทศมหาอำนาจ จึงยากที่จะยกเลิกการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์

สำหรับการรวมสองประเทศเกาหลีเข้าด้วยกันคงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก ด้วยเหตุผลหลายปัจจัย ทั้งเรื่องความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง โครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ วัฒนธรรม และความคิดเห็นของประชาชนของทั้งสองประเทศ แต่อย่างไรก็ดี

^{๑๗}ซินหัว.(๒๕๖๓).เกาหลีใต้รายงาน DPRK ระเบิดศูนย์ประสานงาน ติดชายแดน. ค้นเมื่อ ๑๐ มิ.ย.๖๓ จากhttps://www.xinhua.com/vdo/114511_20200616?fbclid=IwAR3oJZWseHpT-GKJIAQV_PMxPZy0qHQJmYtziRyGlrKKTCC5FQpJg_MmRgiY

^{๑๘}ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

ความเปลี่ยนแปลงบนคาบสมุทรเกาหลีที่ผ่านมานั้น ส่งสัญญาณที่ดีกว่าในอดีตที่ผ่านมาตามประวัติศาสตร์ของปัญหาคาบสมุทรเกาหลี แต่ก็ยังแฝงบนความเสี่ยงที่สถานการณ์อาจกลับมาตึงเครียดเช่นเดิมอยู่มากเช่นกัน เพราะการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯที่จะเกิดขึ้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๓ ซึ่งไม่แน่นอนเลยว่า ปธน.ทรัมป์ ยังคงจะรักษาตำแหน่งประธานาธิบดีต่อได้หรือไม่ และเกาหลีเหนือก็ไม่อาจแน่ใจได้ว่าผู้นำชุดใหม่ของสหรัฐฯ จะมีท่าทีเรื่องข้อตกลงจากการเจรจากับเกาหลีเหนือเช่นไรสำหรับท่าทีของรัฐบาลสหรัฐฯ ในขณะที่ทางสหรัฐฯ ยืนยันว่าจะต้องมีความคืบหน้าอย่างแท้จริงเรื่องการยกเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนืออย่างสมบูรณ์และสามารถตรวจพิสูจน์ได้ ก่อนที่จะผ่อนปรนมาตรการลงโทษ โดยนายจอห์น โบลตันที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคงชาติของสหรัฐฯ ได้กล่าวว่า อยากให้เกาหลีเหนือใช้รูปแบบข้อตกลงที่สหรัฐฯ ทำกับลิเบีย ซึ่งอดีตประธานาธิบดีโอมาร์ กัดดารีที่ทำข้อตกลงยกเลิกอาวุธอานุภาพทำลายร้ายแรงทั้งหมดเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ และยอมให้เจ้าหน้าที่ระหว่างประเทศเข้าไปตรวจพิสูจน์ได้ อย่างไรก็ตาม เกาหลีเหนือเกรงว่ารูปแบบข้อตกลงที่สหรัฐฯ เคยทำกับลิเบีย นั้นจะทำให้เกิดปัญหาเหมือนการเกิดสงครามกลางเมืองในลิเบีย ซึ่งตามมาด้วยการส่งกำลังทหารสหรัฐฯ เข้าแทรกแซง จนทำให้พันเอกกัตตาฟีต้องพ้นจากอำนาจไปตั้งนั้น เกาหลีเหนือจึงต้องการข้อตกลงแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยให้มีการผ่อนคลายมาตรการลงโทษหลังการปลดอาวุธในแต่ละขั้นตอนซึ่งจะใช้เวลาและจะเป็นการช่วยรักษาเสถียรภาพให้กับนายคิม จอง อึน ได้ด้วย สำหรับท่าทีของเกาหลีใต้นั้น รัฐบาลของประธานาธิบดีมูน แจ อิน คาดหวังว่าจะสามารถทำให้เกิดข้อตกลงสันติภาพ เพื่อใช้แทนข้อตกลงพักรบหรือการหยุดยิงกับเกาหลีเหนือซึ่งใช้มาตั้งแต่หลังสงครามเกาหลีเมื่อ ๖๕ ปีที่แล้ว และจะเป็นผลให้ทั้งสองเกาหลีมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นมากขึ้น แทนภาวะสงครามในปัจจุบัน^{๑๙}

---

^{๑๙}วีโอเอ.(๒๕๖๓).การเจรจาหยุดยัด “สหรัฐฯ - เกาหลีเหนือ” กับปัจจัยเรื่องปฏิทินการเมืองของสหรัฐฯ.ออนไลน์ ค้นเมื่อ ๑๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.voathai.com/a/us-north-korea-nuclear-politics-ct/4355553.html>

๒.๒.๔ ผลกระทบและท่าทีของไทย

ท่าทีและบทบาทของไทยและอาเซียน^{๒๐} ประเทศไทยควรวางตัว ดังนี้

๑) จุดยืนในการสนับสนุนสันติภาพและสันติวิธี ๒) สนับสนุนมติของสหประชาชาติต่าง ๆ และ ๓) ร่วมมือกับอาเซียนในการสร้างความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือตามกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) และความร่วมมือเฉพาะด้านซึ่งคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะในกรอบความสัมพันธ์แบบทวิภาคีระหว่างเกาหลีเหนือกับประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่า หลายประเทศมีความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือในทิศทางที่ดี เช่น อินโดนีเซีย

ดังนั้น จุดยืนของประเทศไทย จำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีกับทุกชาติ ทั้งจีน ญี่ปุ่น เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ และสหรัฐฯ เพราะไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาจเป็นเป้าหมายที่มหาอำนาจเข้ามาครอบงำ^{๒๑}

สำหรับอนาคตของความมั่นคงในเอเชีย การรวมชาติของเกาหลีเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก หากมีการรวมประเทศจะเกิดขึ้นอาจจะเป็นลักษณะในภาวะสงครามแบบเสียเลือดเนื้อ หรือผ่านการเจรจาอย่างสงบ ซึ่งสถานการณ์ในปัจจุบัน ได้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการรวมประเทศผ่านการเจรจา ดังนั้น หากทั้งสองประเทศรวมตัวกันสำเร็จประเทศเกาหลีในรูปแบบใหม่นั้นจะปกครองแบบใด ใครจะเป็นผู้นำ และจะมีอัตลักษณ์ของสองเกาหลีอย่างไร ดังนั้น วิกฤติในคาบสมุทรเกาหลียังคงจะมีต่อไป ทราบไคที่สหรัฐฯ และเกาหลีเหนือ ยังไม่มีท่าทีที่จะปรับเปลี่ยน เพื่อหาทางออกอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งควรจะเกิดการเจรจาตามสนธิสัญญาสันติภาพและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนืออย่างจริงจังและจริงจังนับจากนี้เป็นต้นไป

^{๒๐} ศุภชัย ตัญญาพิศุทธิ์ สสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

^{๒๑} อธิวัฒน์ สุพุทธกุล.(๒๕๖๓). สถานการณ์เกาหลี รุนแรงแค่ไหน...!. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๒ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/13299/>

๒.๓ ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

ไทยและอาเซียนทันทันว่ามีจุดทางภูมิศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ท่ามกลางบรรยากาศของการ “แย่งชิงและสร้างอิทธิพล” ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก ในด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าติดตามอย่างยิ่ง

๒.๓.๑ ภูมิหลัง^{๒๒}

ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เป็นการผนวกพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ของมหาสมุทรอินเดีย เข้ากับมหาสมุทรแปซิฟิก โดยมีที่มาตั้งแต่ ค.ศ.๒๐๐๗ ประธานาธิบดีโอบามา ทรัมป์ ได้แสดงวิสัยทัศน์ในที่ประชุม APEC CEO Summit ที่ประเทศเวียดนามว่าสหรัฐฯ จะทำให้อินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่ “เสรีและเปิดกว้าง” (Free and Open Indo-Pacific : FOIP)

สหรัฐฯ อเมริกาใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ปิดล้อมจีน เนื่องจากการเติบโตของจีน ทำให้สหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีโอบามา ทรัมป์ ประกาศใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เพื่อคานอำนาจและปิดล้อมจีน โดยกระชับความร่วมมือจากพันธมิตร ได้แก่ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย หรือเรียกในนามกลุ่ม QUAD ซึ่งยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ มองว่า จีนเป็นภัยคุกคาม เป็นคู่แข่งและเป็นศัตรูที่จะแย่งการครองความเป็นเจ้าจากสหรัฐฯ ในด้านการทหาร ประธานาธิบดีโอบามา ทรัมป์ ได้เน้นการเสริมสร้างกำลังทางทหารของสหรัฐฯ และพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน สำหรับในกรณีทะเลจีนใต้ รัฐบาลทรัมป์ ได้เดินหน้าเต็มที่ในการเผชิญหน้ากับจีน ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลทรัมป์ เน้นที่การปิดล้อมจีนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่รัฐบาลจีนได้เดินหน้าอย่างเต็มที่ในการผลักดันโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน นอกจากจะสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของจีนแล้ว ยังทำให้จีนได้ยกระดับความร่วมมือ

^{๒๒} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ เรื่อง “เรื่อง “ความไม่แน่นอนอนทางการเมืองของสหรัฐอเมริกากับการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงภายใต้ยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก”” เมื่อ ๒๔ ม.ค.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

กับประเทศมหาอำนาจ ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นภาระความรับผิดชอบมากขึ้นในภารกิจต่าง ๆ ของจีนต่อโลก ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ BRI ทำให้เกิดความเชื่อมโยงผู้ผลิตและตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม การมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกอาจเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำผิดกฎหมาย ทั้งในเรื่องการค้ามนุษย์ การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายด้วย

การดำเนินยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก แบบเอกภาคินิยม (Unilateralism) การมุ่งโดดเดี่ยวจากเวทีพหุภาคี ซึ่งไม่ให้ความสำคัญต่ออาเซียน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) และข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership (TPP) โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อภูมิรัฐศาสตร์ ดังที่สหรัฐฯ ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงปี ค.ศ.๒๐๑๗ (2017 National Security Strategy-NSS) ว่า อินโด-แปซิฟิก คือ อาณาบริเวณตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของอินเดีย ไปถึงชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐฯ ภูมิภาคนี้จึงครอบคลุมเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดีย เอเชียใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไปจนถึงหมู่เกาะแปซิฟิก

การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงอื่น ๆ ได้แก่ การเสริมสร้างกำลังทหารสหรัฐฯ และพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน การขายอาวุธให้พันธมิตร ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ การพัฒนาฐานทัพเรือ เพื่อแข่งกับอิทธิพลทางทหารของจีน การพร้อมเผชิญหน้ากับจีนในทะเลจีนใต้ การไม่เชิญจีนร่วมโปรแกรมการฝึกกำลังทางเรือนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลก (Rim of the Pacific Exercise : RIMPAC) และการใช้แผน Indo-Pacific Maritime Security Initiative เป็นต้น สำหรับด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การปิดล้อมเงินทุนทางเศรษฐกิจ สงครามการค้ากับจีน สงครามเทคโนโลยี 5G และ ยุทธศาสตร์แข่งกับ BRI ของจีน ด้วยเหตุนี้ ผลกระทบของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก จึงทำให้จีนและสหรัฐฯ ขัดแย้งมากขึ้น และทำให้ไทยวางตัวลำบากมากขึ้น และการดำเนินยุทธศาสตร์เอกภาคินิยม (Unilateralism) ทำให้อาเซียนถูกลดบทบาทลง และไทยจะมีจุดยืนอย่างไร

ในขณะที่รัฐบาลจีนได้เดินหน้าผลักดันโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน นอกจากจะสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของจีนแล้ว ยังทำให้จีนได้ยกระดับความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจ ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นภาวะความรับผิดชอบมากขึ้นในภารกิจต่าง ๆ ของจีนต่อโลก ผ่านโครงการเส้นทางขนส่งทางบก (Continental Silk Road) ครอบคลุมอาเซียนตอนบน โครงการเส้นทางขนส่งทางทะเล (Maritime Silk Road) ครอบคลุมอาเซียนตอนล่าง ทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรอินเดีย และเส้นทางสายไหมดิจิทัล (Digital Silk Road) ครอบคลุมเศรษฐกิจดิจิทัลของอาเซียน ได้แก่ Huawei, ZTE, Alibaba, Tencent Lazada Grab Gojek และ Alipay โดยเฉพาะ 5G ของ Huawei โดยยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ มุ่งขยายอิทธิพลครอบคลุมอาเซียน การเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของอาเซียน การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การลงทุนแก่ลาว กัมพูชา และพม่า ซึ่งกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Lancang-Mekong Cooperation : LMC) จะครอบคลุมอาเซียนตอนบน เป็นต้น สำหรับยุทธศาสตร์ทางทหาร เช่น การเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารในทะเลจีนใต้ การซ้อมรบกับอาเซียน การขยายอิทธิพลทางทหารผ่าน BRI เช่น ฐานทัพเรือที่ Sihanoukville ฐานทัพเรือที่ Hambantota ท่าเรือ Kyakpyu ที่พม่า และท่าเรือ Gwadar

ในขณะที่สหรัฐฯ ต้องการการเดินเรืออย่างเสรีในทะเลจีนใต้ เพราะทะเลจีนใต้มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ทางทะเล เพราะกองทัพเรือสหรัฐฯ มีพื้นที่ปฏิบัติการทั้งในมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย และเส้นทางในทะเลจีนใต้สามารถติดต่อกับพันธมิตรของสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในเอเชียตะวันออก (ญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้) ได้รวดเร็วที่สุด ซึ่งหากจีนยึดครองทะเลจีนใต้ได้ก็จะเป็นการทำให้สหรัฐฯ เสียผลประโยชน์แห่งชาติที่มีความสำคัญยิ่ง

๒.๓.๒ สถานการณ์

รัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีทรัมป์ ได้ประกาศและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ในช่วงที่ผ่านมา ต้องถือว่าเป็นยุทธศาสตร์หลักของโลกตะวันตก หรือกลุ่มนาโต ในการต่อต้านและเผชิญหน้ากับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของกลุ่มประเทศองค์การความร่วมมือแห่งเอเชียไฮ้อย่างชัดเจนที่สุด ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม นอกจากเป็นการเชื่อมต่อการพัฒนาร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันบนพื้นที่แผ่นดินใหญ่ของโลกแล้ว ยังกินพื้นที่ตลอดริมฝั่งทะเลและมหาสมุทรทั้งหลายของโลกอีกด้วย ซึ่งการเชื่อมต่อเส้นทางสายไหมทางบกนั้น ย่อมกระทบต่อฐานทัพของสหรัฐฯ เกือบ ๘๐๐ แห่ง ในทุกภูมิภาคของโลก^{๒๓} และยังมี การเชื่อมต่อเส้นทางสายไหมทางทะเลที่เชื่อมต่อดินแดนริมฝั่งทะเลและมหาสมุทรทั่วโลกด้วย และเป็นที่น่าขนานนว่าย่อมกระทบต่อการยึดครองแสนยานุภาพทางทะเลของสหรัฐฯ ที่มีมาช้านานแล้ว โดยเฉพาะในพื้นที่ดูแลของกองเรือที่ ๗ คือ ภูมิภาคแปซิฟิกและในพื้นที่ดูแลของกองเรือที่ ๕ ตลอดพื้นที่มหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทั้งสองพื้นที่นี้มีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์สำคัญที่จะสกัดหรือป้องกันไม่ให้ประเทศจีนสามารถเชื่อมต่อเส้นทางออกสู่ทะเลและมหาสมุทรได้โดยสะดวก ทั้งภาคพื้นมหาสมุทรแปซิฟิกและภาคพื้นมหาสมุทรอินเดีย

ดังนั้น ในส่วนของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่ทำลายการปิดกั้นจีนไม่ให้มีเส้นทางออกสู่ทะเลได้ คือ ทะเลเหลือง ทะเลจีนใต้ ทะเลจีนตะวันออก และมหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นเรื่องที่สหรัฐฯ ยอมไม่ได้ จึงต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ดั้งเดิมจาก ยุทธศาสตร์เอเชียแปซิฟิก ที่ครอบคลุมพื้นที่แถบประเทศอาเซียน และพื้นที่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ยกกระดับขึ้นเป็น ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก หรือนัยหนึ่งก็คือ ยุทธศาสตร์การปิดล้อมสองมหาสมุทร คือ มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก โดยมีเป้าหมายสำคัญที่สุดคือ การขัดขวางต่อต้านจีน รัสเซีย และเกาหลีเหนือ ไม่ให้

^{๒๓} ธรรมรัตน์ รัตนมณี. (๒๕๖๒). รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, “ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในทะเลจีนใต้ที่มีผลต่อบทบาทของไทยในอาเซียน”. ค้นเมื่อ ๗ พ.ค.๖๓ จาก <http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/nbt/nbt11/IS/11002.pdf>

แผ่ขยายอิทธิพลมายังมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดียได้ ซึ่งเป็นมหาอำนาจทางการทหารที่ยิ่งใหญ่ของโลกในปัจจุบันและเป็นพันธมิตรใกล้ชิดแน่นแฟ้นอย่างยิ่ง^{๒๔}

จากการประชุมสุดยอดอาเซียนในประเทศไทย สหรัฐฯ ได้ยื่นคำขาดต่อกลุ่มประเทศอาเซียนว่าต้องเลือกเอาข้างหนึ่ง โดยจะเลือกเอาข้างจีน รัสเซีย เกาหลีเหนือ หรือจะเลือกข้างสหรัฐฯ และอาเซียนได้มีมติร่วมกันว่า อาเซียนจะยังดำเนินการค้าขายกับทั้งสหรัฐฯ ญี่ปุ่น รัสเซีย และจีน ต่อไป นั่นหมายความว่า อาเซียนได้ปฏิเสธไม่ยอมเลือกจับมือกับสหรัฐฯ เพียงข้างเดียว แต่ประกาศจุดยืนที่ชัดเจนจะร่วมมือกับทุกฝ่าย ทุกฝ่าย และเป็นที่แน่นอนว่า ย่อมสร้างความไม่พอใจกับสหรัฐฯ คงเหลือแต่ว่าจะดำเนินการอย่างไรกับกลุ่มอาเซียนและแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนในลักษณะทวิภาคี

๒.๓.๓ ทิศทางแนวโน้ม

จะเห็นได้ว่า สหรัฐฯ พยายามให้ความสำคัญกับมหาสมุทรอินเดียมากขึ้น อีกทั้งได้สะท้อนความสัมพันธ์อันตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ และอินเดีย อินเดียจึงเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จของการผลักดันแนวคิดอินโด-แปซิฟิก ด้วยภูมิรัฐศาสตร์ที่อินเดียตั้งอยู่กึ่งกลางของภูมิภาคและมีขนาดเศรษฐกิจที่ขยายตัวต่อเนื่องและรวดเร็ว สำหรับนโยบายของออสเตรเลียต่อภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ได้ดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ การแก้ไขปัญหาข้อพิพาท และประเด็นความมั่นคงในภูมิภาค การเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของออสเตรเลียในตลาดโลก รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างออสเตรเลียและไทย ในส่วนของญี่ปุ่นจะมุ่งให้ความสนใจไปที่อินเดียและแอฟริกาเป็นสำคัญ โดยให้ความร่วมมือกับอินเดีย ในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาของอินเดียว่าด้วยระเบียงแห่งการเติบโตเอเชีย-แอฟริกา (Asia-Africa Growth Corridor: AAGC) เพื่อมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานที่สูง ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือแอฟริกา เพื่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ บนพื้นฐานนหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกันอีกด้วย

---

^{๒๔}แนวหน้า.(๒๕๖๓). ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/40674>

๒.๓.๔ ผลกระทบและท่าทีของไทย

การรับมือของอาเซียนต่อยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก^{๒๕} อาเซียนต้องเป็นศูนย์กลางของภูมิภาค อาเซียนต้องมีบทบาทนำจัดตั้งสถาปัตยกรรมภูมิภาค ASEAN centrality เป็นตัวกลางประสานความร่วมมือจัดการความขัดแย้ง (honest broker) อาเซียนเป็นเวทีความร่วมมือ Indo-Pacific ได้แก่ การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit : EAS) กรอบความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ๑ ประเทศ (ASEAN+1) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม ๓ ประเทศ คือ จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น (ASEAN+3) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Ministers' Meeting Plus : ADMM-Plus) และการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) และใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกเป็นตัวเชื่อม (Indo-Pacific Connectivity) ไปยังแผนแม่บทการเชื่อมโยงอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity : MPAC) และแผนแม่บทการเชื่อมโยงอินโด-แปซิฟิก (Master Plan on Indo-Pacific Connectivity : MPIC) ต่อยอดจาก MPAC โดยอาเซียนมีที่ตั้ง เป็นแกนกลางของ Indo-Pacific เป็นเวทีการทูตที่สำคัญที่สุดในภูมิภาค อาเซียนเป็นกลางท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ MPIC มีลักษณะ inclusive และพร้อมขยายโครงการ MPAC ต่อยอดเป็น MPIC

---

^{๒๕} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

ข้อเสนอแนะแก่ยุทธศาสตร์ของไทย^{๒๖} ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของอินโด-แปซิฟิก ซึ่งไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ตรงกลางอาเซียน และไทยเป็นสี่แยกอาเซียนเป็นศูนย์กลางของกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม (hub of Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Vietnam: CLMV) เป็นศูนย์กลางของประชาคมอาเซียน และเป็นศูนย์กลางของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก (hub of Indo-Pacific) จึงควรดำเนินการดังนี้ ๑) ไทยควรดำเนินนโยบายทางสายกลาง ไม่มีนโยบายแบบสุดโต่ง สร้างดุลยภาพแห่งอำนาจ และเป็นกลางไม่เลือกข้าง ๒) ไทยเป็นประเทศผู้ประสานงาน เพราะไทยเข้าได้กับทุกประเทศ เป็นตัวกลางประสานงาน (Coordinator) ตัวกลางประสานความร่วมมือ ตัวกลางประสานรอยร้าว และตัวกลางประสานจัดการความขัดแย้ง ๓) ดำเนินการนโยบายสนลู่ลม (bending with the wind) ไทยไหวพริบดีในการอ่านทิศทางลม และลู่ตามลมมหาอำนาจ ๔) สร้างกลุ่มประเทศ ได้แก่ trilateral quad sub-regional regional ASEAN ASEAN+3 East Asia Community ACD และ Indo-Pacific ๕) ศูนย์กลางอาเซียน (ASEAN centrality) ๖) ยุทธศาสตร์ต่อมหาอำนาจ โดยสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจ โดยใช้การถ่วงดุลระหว่างมหาอำนาจ ให้มหาอำนาจมาช่วย Thailand 4.0 ลงทุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor – EEC) และใช้ไทยเป็นศูนย์กลางของอาเซียน และอินโด-แปซิฟิก

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ประเทศ ไทยจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์ แนวโน้ม และท่าทีของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ในภูมิภาคอย่างใกล้ชิด เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติและการให้สนับสนุนในกรอบของผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interests) ในการสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนต่อแนวคิดอินโด-แปซิฟิก ในขณะที่ไทย ยังมีความร่วมมือตามโครงการความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ที่ดำเนินการควบคู่ไปด้วย ไทยจึงควรมียุทธศาสตร์ เพื่อแสวง

^{๒๖} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

ประโยชน์จากยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก และโครงการความริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ไปพร้อม ๆ กับการรักษาสมดุลอำนาจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศมหาอำนาจ

บทที่ ๓

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ (Issue – based Approach)

บทที่ ๓

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในประเด็นสำคัญ

“Thailand Strategic Security Review 2020” มุ่งตรวจสอบประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ.๒๕๖๓ เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในการปรับแผน ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของประเทศไทย ในการรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในประเด็นดังต่อไปนี้

๓.๑ ประเด็นสงครามการค้า

การโต้ตอบกันไปมาระหว่างสองประเทศมหาอำนาจ สหรัฐฯ และจีน ส่งผลกระทบมากมายไปยังประเทศทั่วโลก จากการที่ประเทศหนึ่งเรียกเก็บภาษีเพิ่มขึ้นหรือกำหนดโควตาการนำเข้าของสินค้าแต่ละประเทศ โดยทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจและต่างตอบโต้กันด้วยรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการปกป้องการค้า และเมื่อความรุนแรงที่ปะทะกันเพิ่มขึ้น ความบาดหมางก็จะแปรเปลี่ยนเป็นสงครามการค้าระหว่างประเทศ

๓.๑.๑ ภูมิหลัง

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.๒๐๐๑ ที่จีนได้เข้าร่วมองค์การการค้าโลก World Trade Organization (WTO) และด้วยต้นทุนค่าแรงที่ถูก ทำให้จีนเป็นแหล่ง Supply Chain ในฐานะเป็นผลิตสินค้าและสร้างนวัตกรรมจากเทคโนโลยี ตั้งแต่ต้นน้ำจนปลายน้ำไปยังยุโรป เอเชีย แอฟริกาและอเมริกาได้ นอกจากนี้ในช่วงกลางปี ค.ศ.๒๐๐๑ จีนได้มีการขยายกำลังทหารของจีนไปยังทะเลจีนใต้ รวมถึงโครงการเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (Belt and Road Initiative : BRI) เริ่มทำให้ความสัมพันธ์ของจีนและสหรัฐฯ มีความไม่แน่นอนสูงขึ้น เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นฝ่ายเสียดุลการค้าให้กับจีนอย่างหนักมาโดยตลอด และสงครามการค้า มุ่งประเด็นหลักไปที่มหาอำนาจอย่างจีนกับสหรัฐฯ

ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการที่สหรัฐฯ ขาดดุลการค้ากับจีนมากที่สุด^{๒๗} โดยส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าพวกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ ส่วนสินค้าส่งออกที่สหรัฐฯ ส่งไปยังจีนนั้น จะเป็นสินค้าจำพวกเครื่องบินพาณิชย์ ถั่วเหลือง และรถยนต์ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังระบุว่าพบการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหลายประการของจีน เช่น กฎหมายห้ามต่างชาติครอบครองกิจการหากนักลงทุนต่างชาติต้องการเข้าไปลงทุนในจีนจะต้องมีคนจีนเป็นหุ้นส่วนร่วมด้วยและเพื่อให้สินค้านั้นสามารถเข้าสู่ตลาดจีนทำให้หลายบริษัทต่างชาติต้องยอมถูกกดดันให้ถ่ายโอนเทคโนโลยีให้ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังหวั่นกับนโยบายอุตสาหกรรมจีนตามแผนพัฒนาเชิงรุกด้านเทคโนโลยี (Made in China 2025) ซึ่งจีนพยายามที่จะพัฒนาสินค้าที่มีคุณภาพสูงและรวมไปถึงสินค้าไฮเทคมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสินค้ากลุ่มไอที ทั้ง Hardware และ Software และสินค้าชนิดอื่น ๆ

๓.๑.๒ สถานการณ์

จากนโยบาย “America First” ของ ปธน. ทรัมป์ ที่หาเสียงไว้ก่อนจะมาดำรงตำแหน่งผู้นำสหรัฐฯ โดยต้องการที่จะลดการขาดดุลทางการค้ากับประเทศจีน และการเพิ่มการจ้างงานในสหรัฐฯ นอกจากนี้ ความบาดหมางของทั้งสองประเทศในประเด็นการละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าจากจีน ได้แก่ สินค้ากลุ่มไอที ไม่ว่าจะเป็นทั้ง Hardware และ Software และสินค้าชนิดอื่น ๆ ทำให้ ปธน. ทรัมป์ ไม่พอใจอย่างมาก ประกอบกับฝ่ายสหรัฐฯ หวั่นนโยบาย Made in China 2025 ซึ่งจีนพยายามที่จะพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพสูง รวมไปถึงสินค้าที่ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งสินค้าบางส่วนที่มีปัญหาละเมิดฯ ที่กล่าวไปข้างต้น ได้มีความทับซ้อนกับสินค้าที่จีนต้องการผลักดันในนโยบายนี้

เริ่มจากสหรัฐฯ เปิดเกม โดย ปธน. ทรัมป์ ได้ลงนามในข้อกฎหมายใหม่ ต่อเนื่องจากการขึ้นภาษีเหล็กและอะลูมิเนียม โดยการขึ้นภาษีสินค้าจากจีนจำนวน

^{๒๗} INTERLOOP. (๒๕๖๒). สาเหตุของสงครามการค้า สหรัฐ-จีน. ออนไลน์ ค้นเมื่อ ๑๔ ส.ค.๖๓ จาก <https://inlps.com/2019/08/06/trade-war-explanation/>

๑,๓๐๐ รายการ โดยเน้นไปที่กลุ่มสินค้า ซึ่งจีนมีความได้เปรียบทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ ได้มอบหมายให้ นายสตีเวน มนูชิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสหรัฐฯ เสนอ การตั้งข้อจำกัดของการลงทุนจากจีนในสหรัฐฯ อีกด้วย ทางการเงินจึงตอบโต้รัฐบาล สหรัฐฯ โดยการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ ๑๒๘ รายการ อาทิ ทุเรียน ผลไม้ รวมถึง เศษเหล็กและอะลูมิเนียม เพื่อตอบโต้ทางรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งคาดว่าจะมีมูลค่า ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นการตอบโต้กลับครั้งแรกของทางการจีนในเรื่องของการทำสงครามการค้าระหว่าง สองประเทศนี้ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ของจีนได้แถลงว่า จีนจะใช้มาตรการต่างๆทางเพื่อ ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ ส่วนอีกมาตรการของจีน คือ การเตรียมเก็บภาษีเพิ่มสิน ค้าบางรายการ เช่น ถั่วเหลือง เครื่องบินที่น้ำหนักน้อยกว่า ๔๕ ตัน วิสกี้ ฯลฯ ซึ่งประเด็น สำคัญที่ทางเกษตรกรสหรัฐฯ กังวล (ซึ่งส่วนใหญ่คือฐานเสียงของ ปธน.ทรัมป์) คือ เรื่อง ของการขึ้นภาษีถั่วเหลือง เนื่องจากจีนถือเป็นผู้นำเข้าถั่วเหลืองรายใหญ่ของสหรัฐฯ ซึ่ง มาตรการตอบโต้ของจีนต่อสหรัฐฯ หากสหรัฐฯ ขึ้นภาษีสินค้ามูลค่ารวมเท่าใด จีนก็จะ ขึ้นมูลค่าเท่ากับทางสหรัฐฯ เช่นกัน

การตอบโต้กันระหว่างสองประเทศ นำไปสู่ผลกระทบต่อหลายบริษัทใน สหรัฐฯ โดยเฉพาะ กลุ่มที่มี Supply Chain จากประเทศจีน อย่างเช่น Apple หรือ Cisco เป็นต้น เพราะมีฐานการผลิตในจีน ส่วนบริษัทในจีนก็ได้รับความเดือดร้อน เช่นกัน โดยเฉพาะบริษัทที่ผลิตสินค้าไอทีเพื่อส่งไปประกอบต่อไป เช่น บริษัท Sunny Optical หรือ AAC ซึ่งมีฐานผลิตในจีนและส่งออกไปยังสหรัฐฯ ซึ่งผลกระทบในเรื่อง อัตราภาษีที่แต่ละฝ่ายกำหนด นอกจากจะทำให้บริษัทเหล่านี้ได้รับผลกระทบแล้ว การผลักรถยนต์ดังกล่าวย่อมตกอยู่กับผู้บริโภคสุดท้ายที่สินค้าสำเร็จรูปซึ่งมีราคาเพิ่ม สูงขึ้นโดยเฉพาะสินค้าไอที นักวิเคราะห์หลายฝ่ายมองว่า^{๒๘} ความกังวลเรื่องสงครามการค้า (Trade War) จะลามออกไปทั่วโลก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบการเงิน ตลาดหุ้น และการค้าในระดับโลก

^{๒๘} Brandinside.(๒๕๖๓). ทรัมป์กล่าวหาจีนพยายามควบคุมค่าเงินหยวน หลังจากเกิดสงครามการค้า.ออนไลน์ ค้นเมื่อ ๑๕ พ.ค.๖๓ จาก <https://brandinside.asia/trump-tweet-about-china-rmb-manipulate-currency/>

ทั้งนี้ ปัจจัยด้านนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทั้งจีนและสหรัฐฯ^{๒๙} เริ่มมีปัญหาตั้งแต่รัฐบาลโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ เข้ามาบริหารประเทศ ส่งผลทำให้ทั้งสองประเทศ ดำเนินนโยบายกีดกันการค้า การลงทุนระหว่างกัน เช่น การเข้าซื้อกิจการ (Cross-Border Acquisition) การลงทุนทางตรง (Direct Investment) และการร่วมทุนกิจการ (Venture Funding) เป็นต้น โดยรัฐบาลทั้งสองประเทศต่างเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณาอนุมัติแผนการลงทุนจากประเทศฝ่ายตรงข้ามมากขึ้นนอกจากนี้ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-๑๙ ยังเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ อีกทั้งยังส่งผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างสองประเทศที่รุนแรงอีกด้วย

๓.๑.๓ ทิศทางแนวโน้ม

สถานการณ์และความพยายามของสหรัฐฯ ในการยับยั้งการแผ่ขยายอิทธิพลของการเป็นมหาอำนาจของจีน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วและจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไปในระยะยาว สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไป คือรูปแบบของการดำเนินนโยบายเท่านั้น ส่วนหลักคิดและยุทธศาสตร์จะยังคงเดิม

สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ อาจเป็นฉนวนให้เกิดลัทธิกีดกันทางการค้าขยายตัวไปทั่วโลก การตั้งกำแพงภาษีระหว่างกัน อาจจะทำให้เกิดการเบนทิศทางการไหลของสินค้าไปยังประเทศอื่นแทน เพื่อระบายสต็อกสินค้า ส่งผลให้หลายประเทศอาจต้องเผชิญกับปัญหาสินค้าล้นตลาด นอกจากนี้ กรณีที่จีนตอบโต้สหรัฐฯ ด้วยการขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรจากสหรัฐฯ จีนมีแนวโน้มที่จะนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นๆ เพื่อทดแทนการนำเข้าจากสหรัฐฯ ด้วย โดยรัฐบาลทั้งสองประเทศต่างเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณาอนุมัติแผนการลงทุนจากประเทศฝ่ายตรงข้ามมากขึ้น นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนา-๑๙ ยังเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

^{๒๙}ฐานเศรษฐกิจ. (๒๕๖๓). พิษ สงครามการค้า. ออนไลน์ ค้นเมื่อ ๒๕ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.thansettakij.com/content/world/434676>

ของทั้งสองประเทศ ส่งผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศทั้งสองที่รุนแรงขึ้น อีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้งสองน่าจะส่งกระทบที่รุนแรงต่อการลงทุนระหว่างจีนและสหรัฐฯ อย่างแน่นอน

๓.๑.๔ ผลกระทบและท่าทีของไทย

ผลกระทบจากสงครามการค้า จะทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกในภาพรวมชะลอตัวลง เป็นผลมาจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ลดลงของทั้งสองประเทศ ซึ่งเป็นเสมือนหัวจักรใหญ่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศที่พึ่งพาการส่งออกไปยังสองประเทศนี้ได้รับผลกระทบ รวมถึงยอดการส่งออกจะลดลงจนส่งผลต่ออัตราการขยายตัวของประเทศเหล่านั้นตามไปด้วย สุดท้ายแล้วแม้แต่ประเทศที่ไม่ได้พึ่งพาการส่งออกไปยังสหรัฐฯ และจีน ก็จะได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการที่เศรษฐกิจของประเทศอื่นชะลอตัวลงตามไปด้วย เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นคู่ค้ารายใหญ่ของประเทศไทย สงครามการค้าที่ยืดเยื้อระหว่างสหรัฐฯ และจีน จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ สงครามการค้า ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของห่วงโซ่อุปทานโลก ซึ่งปัจจุบันสินค้าส่งออกจำนวนมากไม่อยู่ในตลาดโลก ไม่ได้ผลิตขึ้นมาภายในประเทศเดียวทั้งหมด โดยจะเป็นการแยกผลิตตามความได้เปรียบด้านต้นทุนในการผลิตของประเทศ หากประเทศที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานการผลิตได้รับผลกระทบจากสงครามการค้า จะทำให้ความได้เปรียบด้านต้นทุนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ผู้ผลิตในประเทศเหล่านั้น อาจโดนแทนที่ด้วยผู้ผลิตในประเทศอื่นที่มีความได้เปรียบมากกว่า จนทำให้ห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเปลี่ยนโฉมหน้าไป อาจส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตในประเทศไทยที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเหล่านี้อีกด้วย

ดังนั้น นักลงทุนและผู้ประกอบการจะต้องหาวิธีลดความเสี่ยงลงด้วยการย้ายเงินลงทุนและฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น เพื่อให้ยังสามารถทำธุรกิจกับสหรัฐฯ และจีนได้ต่อไป เรื่องนี้จึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของประเทศไทย ซึ่งประเทศไทย

ยังมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง โดยสินค้าที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังทั้งสองประเทศได้ จึงอาจเป็นโอกาสที่จะดึงดูดนักลงทุนให้มาลงทุน เพื่อผลิตสินค้าเหล่านี้ได้ ส่วนความท้าทายของประเทศไทย คือ นักลงทุนมีทางเลือกในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จึงควรร่วมกันหามาตรการจูงใจที่เหมาะสม เพื่อดึงดูดเม็ดเงินลงทุนเหล่านี้ให้เข้ามาในประเทศไทย โดยพิจารณาว่าเงินลงทุนในธุรกิจใดบ้างที่จะมาช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวได้ดีที่สุด เพื่อให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

ในขณะที่ ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งถือเป็นกรอบการวางแผนระยะยาว แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมรับมือในระยะสั้น^{๓๐} ดังนี้

(๑) การผลักดันในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP) ซึ่งได้พยายามตั้งแต่ว่าปีที่ผ่านมา การผลักดันอินเดียเข้ามาเป็นไปได้อย่างมาก เพราะอินเดียยังไม่มี ความพร้อม ความตกลง RCEP จะเป็นการยืนยันอย่างเป็นทางการที่สุดต่อประชาคมโลกว่า ทั้ง ๑๖ ประเทศสมาชิก สนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ท่ามกลางสถานการณ์ที่การค้าแบบปกป้องคุ้มกัน (Protectionism) เกิดขึ้นมากที่สุด และรุนแรงที่สุดตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๘๕ ผ่านการประกาศสงครามการค้าของสหรัฐฯ ท่ามกลางความล้มเหลวอย่างต่อเนื่องและการเสื่อมศรัทธาของการเจรจาการค้าในกรอบพหุภาคีขององค์การการค้าโลกที่ยังไม่มีผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมมา ตั้งแต่เริ่มต้นการเจรจา รอบโดฮาในปี ค.ศ.๒๐๐๑ และท่ามกลางแนวคิดแบบเอกภาคีนิยม (Unilateralism) ที่มหาอำนาจ (ทั้งจีนและสหรัฐฯ) เริ่มต้นการขยายอิทธิพลและกดดันให้ประเทศอื่น ๆ ยอมทำตามแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศส่งออกควรมองหา

^{๓๐} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

ตลาดส่งออกที่ใหญ่ขึ้น เช่น ตลาดอาเซียน ที่มีขนาดใหญ่เท่ากับสหรัฐฯ เป็นต้น

(๒) การเข้าร่วมในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership : TPP) ซึ่งมีความสำคัญกับประเทศและมีความจำเป็นอย่างสูงต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในอนาคต เพราะประเทศที่ลงนามเข้าร่วม TPP ล้วนแล้วแต่มีบทบาทในการนำเงินเข้ามาลงทุนทั้งทางตรง หรือ FDI และเงินทุนที่ไหลเข้ามาลงทุนทางอ้อมในรูปสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐฯ และสิงคโปร์ โดย ๓ ประเทศนี้มีเงินเข้ามาลงทุนในประเทศไทยสูงมาก

(๓) ประเทศไทยควรดึงนักลงทุนเข้าสู่โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ให้ผลเป็นรูปธรรม ซึ่งไทยโชคดีที่จีนและญี่ปุ่น ตกลงเข้ามาร่วมลงทุน ดังนั้น รัฐบาลควรมีมาตรการชักจูงอย่างจริงจัง

(๔) ประเทศไทยต้องปรับตัวเองเป็นศูนย์กลางของความเชื่อมโยงที่มีทั้งหลาย

(๕) ในความสัมพันธ์ไทย-จีน ครบ ๔๕ ปี ถือเป็นปีแห่งการเปลี่ยนผ่านความสัมพันธ์ไทย-จีน ซึ่งมีความสำคัญมาก ไทยควรใช้ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับจีนให้เกิดประโยชน์ และไทยจำเป็นต้องมีมาตรการที่ชัดเจนในการรับมือต่อความใกล้ชิดไทย-จีน เช่น การเข้ามาของจีนในลักษณะνομินีจีนเข้ามาซื้อสถานศึกษาและอสังหาริมทรัพย์ในไทย เป็นต้น

(๖) ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ ต้องเพิ่มความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์มิตรเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และในโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ ๒๐๒ ปี ไทยมีโอกาสร่วมประชุมกับ ปธน.ทรัมป์ ดังนั้น ไทยควรพิจารณาว่า จะประสงค์ผลประโยชน์แห่งชาติอะไรจากสหรัฐฯ โดยควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การฝึกคอบร้าโกลด์ (Cobra gold) ฝ่ายไทยควรเพิ่มการต่อรองกับสหรัฐฯ เพื่อแสดงความเข้มแข็งในมาตรการของไทยอย่างชัดเจน เป็นต้น

(๗) สำหรับความสัมพันธ์อาเซียน ประเทศไทยควรเพิ่มความเป็นศูนย์กลางและพลังอาเซียนในทุกมิติ ไทยควรมอง ไทย คือ อาเซียน อาเซียน คือ ไทย ไทยต้องยึดโยง

อาเซียนเป็นหลัก ซึ่งจากการเป็นประธานของไทยปี พ.ศ.๒๕๖๒ ไทยสามารถดำเนินการตาม Road Map ที่วางไว้ได้อย่างดี ในฐานะประธานอาเซียนของไทย นอกจากนี้ไทยควรใช้ประโยชน์เต็มที่ จาก “Asean Outlook on the Indo-Pacific” เพื่อประยุกต์ใช้กับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) และความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation : BIMSTEC) ต่อไป

๓.๒ ประเด็นภัยคุกคามจากโรคระบาด

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่โควิด-๑๙ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ คือ ภัยจากโรคระบาด ที่ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของความมั่นคงทั่วโลก ก่อให้เกิดแนวความคิดและพฤติกรรมของประชาคมโลกที่เปลี่ยนไปในรูปแบบใหม่ (New Normal) ซึ่งสร้างผลกระทบต่อชีวิตของทุกคน

๓.๒.๑ ภูมิหลัง

ที่ผ่านมาโรคระบาดของโลกที่สำคัญ คือ โรคนซาร์ส (SARS) ซึ่งไม่ได้แพร่ระบาดในวงกว้าง แต่มีจำนวนผู้เสียชีวิตสูงมาก ทำให้มีกระแสการจัดการการแพร่ระบาดของโลก นำมาสู่การพัฒนาการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข เกิดเป็นกฎอนามัยระหว่างประเทศ ค.ศ.๒๐๐๕ (International Health Regulations 2005) ชื่อย่อว่า IHR เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ต้องปฏิบัติตาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันควบคุมโรคที่อาจมีผลกระทบต่อการเดินทางและการค้าขายระหว่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern หรือ PHEIC) หมายถึง เหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อประเทศอื่น ๆ จากการแพร่ระบาดระหว่างประเทศและต้อง

อาศัยความร่วมมือจากนานาประเทศในการรับมือกับเหตุการณ์นั้น ดังโรคซาร์สเริ่มเกิดขึ้นที่ฮ่องกง ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๐๙ ที่ระบาดทั่วโลก โรคไข้หวัดนก H5N1 ในคนที่ระบาดในหลายประเทศ โดยมีการกำหนดภาวะอันตราย (Hazard) ๕ เรื่อง ดังนี้ (๑) โรคติดต่อ (๒) โรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน (๓) อาหารปลอดภัย (๔) สารเคมี และ (๕) กัมมันตรังสีและนิวเคลียร์ ซึ่งแต่ละภาวะอันตรายเหล่านี้ ต้องพัฒนาสมรรถนะหลัก (Core Capacity) ของประเทศให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดของกฎอนามัยระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันตลอดจนรองรับการตรวจจัดการระบาดของโรคและภัยคุกคามด้านสาธารณสุขในทุกระดับ กำหนดมาตรการป้องกันควบคุมโรค และลดผลกระทบต่อการเดินทาง การขนส่งระหว่างประเทศ มีการแจ้งโรคและแจ้งเตือนโรคติดต่ออื่น ๆ ที่มีโอกาสแพร่ระบาดข้ามประเทศ รวมทั้งโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคนความปลอดภัยด้านอาหาร เหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดจากสารเคมีและกัมมันตรังสี หรือนิวเคลียร์ที่มีความเสี่ยงในการแพร่กระจายข้ามประเทศได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๘ กรมควบคุมโรคจึงได้นำเอาแนวคิดจากความมั่นคงด้านสุขภาพของโลก (Global Health Security) มากำหนดเป็นกรอบนโยบายด้านป้องกัน ตรวจจับ ตอบสนอง (prevent detect response) เพื่อเร่งรัดการพัฒนาสู่มาตรฐาน IHR ค.ศ.๒๐๐๕

๓.๒.๒ สถานการณ์

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เป็น “การระบาดใหญ่” (pandemic) หลังจากเชื้อลุกลามไปอย่างรวดเร็วในทุกภูมิภาคของโลก โลกได้รับรู้เรื่องโรคติดต่อปริศนา ถือเป็นโรคอุบัติใหม่ที่จัดเป็นภัยความมั่นคงรูปแบบหนึ่ง ซึ่งปรากฏจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หลังจากทางการจีนยืนยันเมื่อวันที่ ๓๑ ธ.ค.๒๕๖๒^{๓๑} ว่าเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น ซึ่งมีประชากรกว่า ๑๑ ล้านคน โดยหลังจากการเก็บ

^{๓๑} สถานการณ์ความมั่นคงแห่งชาติ, มุมมองความมั่นคง ฉบับที่ ๔ มิถุนายน – กันยายน ๒๕๖๓ “สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศ ภายหลังจากการระบาด COVID-19” จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

ตัวอย่างไวรัสจากคนไข้นำไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ ในเวลาต่อมาจีนและองค์การอนามัยโลกระบุว่า ไวรัสชนิดนี้คือ “เชื้อไวรัสโคโรนา” ซึ่งก่อนหน้านี้ พบไวรัสโคโรนามาแล้ว ๖ สายพันธุ์ และเคยเกิดการระบาดในมนุษย์ โดยแต่ละชนิดจะมีความสามารถในการก่อให้เกิดความเจ็บป่วย ตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดา จนถึงโรคที่รุนแรงมากขึ้น เช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และกลุ่มอาการทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) สำหรับไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังระบาดเป็นสายพันธุ์ที่ ๗^{๓๒} ถูกเรียกว่าเป็น “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่” (SARS-CoV-2) และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โควิด-๑๙” (COVID-19) ซึ่งมีสาเหตุจากเชื้อไวรัสโคโรนาเช่นกัน โดยพบการระบาดครั้งแรกปลายปี พ.ศ.๒๕๕๕ เริ่มจากพื้นที่มณฑลกว่างตุงของจีน^{๓๓} ก่อนที่จะแพร่กระจายไปในหลายประเทศ จนมีผู้ติดเชื้อกว่า ๘,๐๐๐ คน และคร่าชีวิตผู้คนไปเกือบ ๘๐๐ คนทั่วโลก เชื้อโควิด-๑๙ ถือได้ว่าเป็นวิกฤติครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ ๑๐๐ ปี สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและชีวิตในทุกมิติ ทั้งในระดับโลก ภูมิภาค ประเทศ และสังคม เกิดเป็นวิถีชีวิตใหม่ “New Normal” หลายประการ อาทิ สวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัยก่อนออกจากบ้าน การเรียนออนไลน์ จุดคัดกรองก่อนเข้าอาคาร/สถานที่ต่าง ๆ จุดบริการเจลแอลกอฮอล์ก่อนเข้าร้าน ร้านอาหารนั่งแยกโต๊ะและซื้อกลับมากขึ้น การปรับตัวใช้ธุรกรรมออนไลน์มากขึ้น การเว้นระยะใน การเดินทางสาธารณะ และการใช้บริการส่งของถึงบ้าน (Delivery) เกิดเป็นระเบียบโลกช่วงโควิด-๑๙ หลายประการ ประเด็นสำคัญทำให้ความร่วมมือระหว่างประเทศถูกผลักออกไปจากสถานการณ์การระงับเงินอุดหนุนของสหรัฐฯ แก่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization:WHO) เกิดเป็นปมความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และจีน จากกรณีหาต้นตอของการแพร่ระบาดโรคโควิด-๑๙

^{๓๒} คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล.(๒๕๖๓). โควิด-19 คืออะไร? ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๓๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.gj.mahidol.ac.th/main/covid19/covid19is/>

^{๓๓} บีบีซี. (๒๐๒๐). โควิด : มารู้อีกไวรัสที่ทำให้เกิดโรคปอดอักเสบระบาดในจีน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๓๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51089461>

ก่อนประเด็นโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่จะเลวร้ายลงในปัจจุบัน ผู้นำสหรัฐฯได้กล่าวชื่นชมถึงความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน อยู่ในระดับที่ดี จากลงนามข้อตกลงการค้าระยะที่ ๑^{๓๔} ซึ่งข้อตกลงมูลค่ามหาศาลสำหรับภาคการเกษตรได้ช่วยให้ความตึงเครียดในสงครามการค้าระหว่างทั้งคู่จางหายไป แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนกลับเข้าสู่ความตึงเครียดอีกครั้ง หลังจากที่ ปธน.ทรัมป์ ออกมาวิจารณ์จีนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวิกฤติโควิด-๑๙ (แม้ว่าในช่วงแรกของการระบาด ผู้นำสหรัฐฯ ได้ออกมากล่าวชื่นชมการทำงานภายใต้การนำของ ปธน.สีจิ้นผิง) โดย ปธน.ทรัมป์ ได้เรียกการระบาดนี้ว่า “ไวรัสจากจีน” และกล่าวหาว่า จุดเริ่มต้นของการระบาดครั้งนี้เกิดจากห้องทดลองของจีนในเมืองอู่ฮั่น ซึ่งเป็นผู้พัฒนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่นี้ ต่อมาจีนก็ได้ออกมาตอบโต้ พร้อมกล่าวอ้างว่า ไวรัสตัวนี้มีต้นกำเนิดมาจากกองทัพสหรัฐฯ ซึ่งทำให้รัฐบาลสหรัฐฯ ไม่พอใจอย่างมาก นอกจากนั้น สหรัฐฯ ยังกล่าวหาจีนว่า ไม่มีความโปร่งใสในการรับมือกับวิกฤตการณ์ระบาดครั้งนี้ และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สหรัฐฯ ระงับการให้เงินอุดหนุนแก่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) โดยกล่าวหาว่า WHO โอนเอียงเข้าข้างจีน นอกจากนี้ ยังมีประเด็นข้อสงสัยของยอดผู้เสียชีวิตจากเชื้อโควิด-๑๙ ในจีนที่อาจปกปิดข้อมูลที่แท้จริง^{๓๕} แม้ในปัจจุบันข้อเท็จจริงยังปรากฏไม่ชัดเจนว่าโควิด-๑๙ นั้น แท้จริงแล้วเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือจากมนุษย์ก็ตาม แต่สถานการณ์โรคระบาดนี้ได้สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจ วิถีชีวิต และความมั่นคงของโลกอย่างใหญ่หลวง

---

^{๓๔}VOVWORLD. (๒๐๒๐). ข้อตกลงการค้าระยะที่ ๑ ระหว่างสหรัฐฯกับจีนแก้ไขความขัดแย้งด้านการค้าออนไลน์. ค้นเมื่อ ๓๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://vovworld.vn/th-TH/>

^{๓๕}Thailand SSC focus. (๒๕๖๓). เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง. “วิกฤติโควิด-๑๙ กับความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน จาก <https://sscthailand.org/>

๓.๒.๓ ทิศทางแนวโน้ม

สำหรับแนวโน้มความมั่นคงโลกหลังโควิด-๑๙ ในมิติด้านภูมิรัฐศาสตร์ และระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ^{๓๖} ส่งผลใน การกลับมาของกระแสชาตินิยม (The Rise of Nationalism) เนื่องจากแต่ละประเทศต่างมีมาตรการรับมือวิกฤติโควิด-๑๙ อาทิ การปิดพรมแดน การยกเลิกวีซ่า และการห้ามนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ เป็นต้น ซึ่งวิกฤติโควิด-๑๙ ทำให้แต่ละประเทศพึงพารัฐบาลของตนมากกว่าองค์การระหว่างประเทศ จากเหตุการณ์นี้เองส่งผลต่อบทบาทและความน่าเชื่อถือขององค์การระหว่างประเทศในความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาโรคระบาดครั้งนี้ ยังทำให้เห็นถึงความไม่มั่นคงของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chains) เช่น ประเทศที่มีกำลังผลิตเวชภัณฑ์ต่างเลือกที่จะระงับการส่งออกไปยังประเทศอื่น เกิดกระแสการปกป้องทางการค้า (Protectionism) และการพัฒนากำลังการผลิตในประเทศ เพื่อทดแทนการพึ่งพาต่างชาติ ซึ่งนานาประเทศต่างมองผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก และประการสำคัญ คือ เกิดกระแสการเหยียดเชื้อชาติชาวจีนและชาวเอเชียเกิดขึ้น นอกจากนี้ จีนขึ้นมา มีบทบาทท้าทายสหรัฐฯ มากขึ้น การระบาดของโควิด-๑๙ ส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ระเบียบโลก (World Order) กำลังก้าวไปสู่ระบบสองขั้วอำนาจที่สหรัฐฯ ไม่สามารถครองอำนาจเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

สำหรับมาตรการป้องกันและควบคุม โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ ในประเทศไทย คาดการณ์ฉากทัศน์ (Scenario) การระบาดในประเทศไทย แบ่งออก ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ แยกผู้ป่วย (Containment) โดยการเฝ้าระวังและคัดกรองผู้เดินทางจากต่างประเทศ ระยะที่ ๒ ควบคุมการระบาด (Control) เป็นขั้นติดเชื้ในวงจำกัด โดยการสอบสวนโรคและติดตามผู้สัมผัส เน้นผู้ป่วยไปพบแพทย์โดยเร็วระยะที่ ๓ ลดผลกระทบ (Mitigation) ขั้นที่การระบาดแพร่ขยายในประเทศ ดำเนินการโดยการดูแลรักษาผู้ป่วย ป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล และป้องกันการแพร่ระบาดเป็นกลุ่มใหญ่

^{๓๖}สภาความมั่นคงแห่งชาติ, มุมมองความมั่นคง ฉบับที่ ๔ มิถุนายน – กันยายน ๒๕๖๓ “สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศ ภายหลังกการระบาด COVID-19” จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

มาตรการระดับกระทรวงที่สำคัญของไทย^{๓๗} ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย การดำเนินงานระยะที่ ๓ ซึ่งจะเป็นแผนบูรณาการความร่วมมือพหุภาคีฯ ประกอบด้วย ๓ เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ ๑ ลดโอกาสการแพร่เชื้อเข้าสู่ประเทศไทย และชะลอการระบาดภายในประเทศ เป้าหมายที่ ๒ ประชาชนไทยปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และเป้าหมายที่ ๓ ลดผลกระทบทางสุขภาพเศรษฐกิจ สังคม และเพิ่มความมั่นคงของประเทศ

มาตรการระดับกระทรวงที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ๑) มาตรการสื่อสารความเสี่ยงอย่างบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน ๒) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ๓) การป้องกันโรคในประชากรกลุ่มเสี่ยงที่จะติดเชื้อในระยะแรก (หน้ากากอนามัยและล้างมือ) ๔) การทำความสะอาดพื้นที่ต่าง ๆ สถานที่สาธารณะ และยานพาหนะ ๕) การสนับสนุนมาตรการที่ระยะห่างจากสังคม (social distancing) ตามความเหมาะสม หากไม่สามารถทำได้ ก็ให้จัดงานโดยการเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ ๖) การตรวจคัดกรองผู้เดินทาง โดยเฉพาะที่เดินทางมาจากเรือ ๗) การดำเนินการเฝ้าระวังผู้ป่วยเชิงรุก (ผู้ป่วย Atypical pneumonia และผู้ป่วย Acute respiratory infection) ๘) การสำรองอุปกรณ์สำคัญที่เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อการป้องกันควบคุมโรค เช่น หน้ากากอนามัย หน้ากาก N95 และชุด PPE ๙) การใช้หน้ากากอนามัยชนิดผ้า ๑๐) การสำรองยาและเวชภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนพื้นที่เสี่ยง ๑๑) การจัดเตรียมคลินิกโรคทางเดินหายใจ โดยสถานพยาบาลทุกสังกัด ๑๒) การบริหารจัดการเตียง เพื่อรองรับผู้ป่วยรุนแรงร่วมกันของสถานพยาบาลทุกภาคส่วนในพื้นที่ ๑๓) การป้องกันการติดเชื้อในผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดอาการรุนแรง ๑๔) การลดการแพร่ระบาดในสถานที่สำคัญ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เรือนจำ และโรงงาน ๑๕) การเตรียมความพร้อมเพื่อการจัดการภาวะฉุกเฉินร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ

^{๓๗} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

๓.๒.๔ ผลกระทบและท่าทีของไทย^{๓๘}

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(๑) การแย่งชิงระหว่าง สหรัฐฯ และจีน ในการมีบทบาทนำในด้านความสัมพันธ์กับไทย อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มอย่างสูงที่จีนจะเข้ามาเพิ่มระดับความสัมพันธ์กับไทย เนื่องจากสถานการณ์ภายในจีนเริ่มคลี่คลาย พร้อมทั้งการมีมาตรการช่วยเหลือไทยในด้านการแพทย์ เพื่อรับมือกับการระบาด ในขณะที่สหรัฐฯ อาจจะต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ปัญหาการระบาดอย่างรุนแรงภายในประเทศ อีกทั้งจะต้องให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีในหัวงปลายปี ๒๕๖๓

(๒) จีนมีแนวโน้มที่จะแสวงประโยชน์จากสถานการณ์การระบาดครั้งนี้ ในขณะที่สหรัฐฯ ยังประสบปัญหาการระบาดที่รุนแรงภายในประเทศ โดยการเข้ามากระชับความสัมพันธ์กับไทยในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การให้ความช่วยเหลืออุปกรณ์การแพทย์ เป็นต้น พร้อมทั้งการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวจากจีนกลับมาท่องเที่ยวในไทย ซึ่งไทยควรพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์กับจีนอย่างรอบคอบ โดยพยายามหลีกเลี่ยงเงื่อนไขหรือการดำเนินการใดของจีนที่จะเป็นการผูกมัดไทย ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศในระยะยาว

(๓) ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียง ซึ่งประสบความสำเร็จในการควบคุมการระบาดมีแนวโน้มที่จะเข้ามาลงทุนและเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในไทยมากกว่าประเทศตะวันตกที่ยังคงต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาการระบาดภายในประเทศ ซึ่งการเปิดรับการลงทุนอย่างเหมาะสมจากภาคธุรกิจของประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงน่าจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของไทยในระยะหลังวิกฤติ

(๔) ประเด็นโรคระบาดกลายเป็นวาระสำคัญที่สุดของประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งไทยควรพิจารณาแสวงหาจุดยืน และการดำเนินการ/การมีท่าทีที่เป็นประโยชน์

^{๓๘} สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (๒๕๖๓). สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศภายหลังการระบาดของไวรัส COVID-19 ค้นเมื่อ ๒๒ มิ.ย.๖๓ จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

ซึ่งจะเอื้อให้ไทยสามารถมีบทบาทนำในการผลักดันประเด็นดังกล่าวในเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านความมั่นคง

ภัยจากการระบาดของโควิด-๑๙ เข้ามาบดบังต่อภัยคุกคามอื่น ๆ และอาจส่งผลให้ภัยอื่น ๆ อาทิ การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ และภัยคุกคามทางไซเบอร์ เป็นต้น อาจอาศัยช่วงเวลาที่ไทยให้ความสำคัญกับปัญหาโรคระบาดเป็นหลัก เข้ามาสร้างความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของไทยได้ ซึ่งไทยจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีความพร้อมรับมือกับภัยคุกคามอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ด้านเศรษฐกิจ

(๑) ไทยได้รับผลกระทบโดยตรงด้านเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะต่อภาคเศรษฐกิจ ภาคการผลิต ภาคการค้าชายแดน และภาคการท่องเที่ยว ทั้งนี้ มีแนวโน้มว่าเศรษฐกิจไทยจะเข้าสู่ภาวะถดถอยในทางเทคนิค กล่าวคือ อาจติดลบอย่างน้อย ๒ ไตรมาสจากการลดลงของภาคการผลิต การใช้จ่ายภาคอุปโภคบริโภค การลงทุน การส่งออกสินค้าและบริการอันอาจนำไปสู่การลดลงของการจ้างงาน

(๒) มีแนวโน้มที่หลายบริษัทจะพยายามลดการพึ่งพาเงินลงในแง่ของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chains) และแสวงหาแหล่งผลิตใหม่ เพื่อกระจายความเสี่ยง ซึ่งไทยอาจแสวงหาผลประโยชน์จากกรณีดังกล่าว โดยอาจพิจารณานำเสนอไทยเป็นพื้นที่ทางเลือกสำหรับการเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบและสินค้า อย่างไรก็ตาม ไทยอาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานและทักษะแรงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อรองรับการเป็นแหล่งผลิตใหม่ เช่นเดียวกับการมีมาตรการทางภาษี กฎหมายแรงงาน และระบบกฎหมายที่เอื้อต่อภาคธุรกิจ

๓.๓ ประเด็นสงครามในอนาคต

ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การรวมตัวกันด้านการค้า ความคิด การบริการ ข้อมูลต่าง ๆ เทคโนโลยี และรวมถึงการสื่อสารได้เข้าสู่สภาวะไหลเวียนอย่างรวดเร็ว และไร้พรมแดน ส่งผลให้ทัศนคติ ค่านิยม และวิถีชีวิตของผู้คน ตลอดจนวิธีการป้องกันประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ผลจากโลกาภิวัตน์ ทำให้ความมั่นคงของประเทศต่าง ๆ เริ่มเปลี่ยนทิศทางจากการสงครามรูปแบบเดิม (Traditional warfare) สู่สงครามไม่ตามแบบ (Non-traditional warfare)

๓.๓.๑ ภูมิหลังของสถานการณ์^{๔๐}

ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ๑๐,๐๐๐ - ๑๓,๐๐๐ ปีก่อน มนุษย์ก็เริ่มประดิษฐ์อาวุธจากเศษวัตถุแข็ง เพื่อใช้ในการต่อสู้ ตั้งแต่ก่อนยุค ค.ศ.๒-๒,๕๐๐ ปีก่อน สงครามระหว่างนครรัฐของกรีซได้มีการพัฒนาอาวุธสำริดและโลหะขึ้นมา เพื่อการปะทะในสมรภูมิในศตวรรษที่ ๕-๑๕ (๑,๐๐๐-๑,๕๐๐ ปีก่อน) สงครามในยุคกลาง (Middle Age) มีการสร้างป้อมค่าย และอาวุธทำลายปรากร เพื่อสร้างยุทธศาสตร์ให้ฝ่ายตนได้เปรียบ การเอาชนะการรบในสมรภูมิ ในศตวรรษที่ ๕-๑๕ (๑,๐๐๐-๑,๕๐๐ ปีก่อน)

สงครามในยุคกลาง (Middle Age) มีการสร้างป้อมค่าย และอาวุธทำลายปรากร เพื่อสร้างยุทธศาสตร์ให้ฝ่ายตนได้เปรียบการเอาชนะการรบในสมรภูมิ ในศตวรรษที่ ๑๒ กองทัพทหารม้ามองโกลอาศัยจุดได้เปรียบด้านความคล่องตัวในการยุทธ และเคลื่อนกำลังพลบุกข้ามกำแพงเมืองจีน และป้อมปราการเข้ายึดตั้งแต่มณฑลหนือ-ตะวันออกกลาง-รัสเซีย จนกระทั่งถึงกลางทวีปยุโรป

ใน ค.ศ.๑๙๑๔-๑๙๑๘ หน่วยรบทางอากาศ เริ่มเกิดขึ้น (Fighter Squadron) เพื่อช่วงชิงสิทธิการครอบครองอากาศเหนือสมรภูมิ ใน ค.ศ.๑๙๑๕ กองทัพอังกฤษสร้าง “รถถัง” เพื่อบุกโจมตีแนวสนามรบของเยอรมัน ใน ค.ศ.๑๙๔๐ สงครามโลกครั้งที่ ๒

^{๔๐} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

อังกฤษสร้างเครือข่ายเรดาร์แจ้งเตือนภัยทางอากาศครอบคลุมทั่วประเทศ ทำให้สามารถเอาชนะการยุทธทางอากาศครั้งใหญ่ที่สุดได้ ทั้งที่มีฝูงบินรบเป็นรอง ฝ่ายเยอรมันทุกด้าน ปี ค.ศ.๑๙๓๙-๑๙๔๕ ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ แสนยานุภาพทางอากาศ กลายเป็นผู้ชี้ขาดผลแพ้ชนะในสนามรบ เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรสร้างฝูงบินทิ้งระเบิดทาง ยุทธศาสตร์ระยะไกล B17, B25 และ B29 ทำลายแหล่งอุตสาหกรรมของฝ่ายอักษะจน ยับเยิน ในปี ค.ศ.๑๙๙๐ ปฏิบัติการพายุทะเลทราย (Desert Storm) ในสงครามอ่าว ครั้งที่ ๑ อาวุธความแม่นยำสูง สงครามอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีล่องหน ทำลาย กองทัพอิรัก ที่ผ่านประสบการณ์การรบกับอิหร่านอย่างโชกโชนจนหมดสิ้น และในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ เป็นต้นมา การรบบข้ามไปสู่กำลังรบในมิติที่ไม่ใช่กายภาพ (Non-Kinetic Force) ได้แก่ สงครามอิเล็กทรอนิกส์ (EW) และระบบสารสนเทศ

การสงครามยุคใหม่ ได้แก่ สงครามไซเบอร์ ซึ่งเป็นพื้นที่การรบในมิติการรบที่ ๕ (The Fifth Domain) สามารถแทรกอยู่ในพื้นที่มิติการรบทั้ง ๔ มิติ (Land, Sea, Air, Space) รวมทั้งความท้าทายจากเทคโนโลยีหุ่นยนต์ (Robotics) และโดรน (Drone) เทคโนโลยี Blockchain และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) นอกจากนี้ การใช้พื้นที่อวกาศในฐานะ มิติการรบที่ ๖ (The Sixth Domain) เพื่อการปฏิบัติการด้านข่าวกรอง และการตรวจ ตราสอดแนมโดยดาวเทียม ยังเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการสงครามยุคใหม่ด้วย

เมื่อโลกแห่งการสื่อสารผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์เติบโตขึ้น กองทัพ หลายประเทศก็เริ่มจัดตั้งกองบัญชาการไซเบอร์ขึ้น เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.๒๐๐๙ ได้มี กองบัญชาการไซเบอร์แห่งสหรัฐอเมริกาขึ้น เพื่อเป็นองค์กรทางทหารที่ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและอินเทอร์เน็ตเป็นอาวุธ จากนั้นองค์กรทางการทหารและการข่าวลักษณะนี้ เริ่มปรากฏกันขึ้นในหลายประเทศ โดยเฉพาะมหาอำนาจอย่าง รัสเซียและจีน โดยหน่วยงาน เหล่านี้ มีภารกิจเตรียมพร้อมสนามรบไซเบอร์ด้วยยุทธโศปกรณ์ที่ไม่ใช่กระสุนและ ระเบิดพลังทำลายล้างสูง แต่เป็นอาวุธทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่าง “ลोजิก บอมบ์” (ซอฟต์แวร์ หรือชุดคำสั่งที่ปิดระบบหรือเครือข่าย และ/หรือลบข้อมูลหรือซอฟต์แวร์ใน

เครือข่าย) และ “แทรกปดอร์” (ซอฟต์แวร์ประสงค์ร้ายที่ถูกเพิ่มในระบบโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นตัวที่จะเปิดการเข้าถึงเครือข่ายหรือโปรแกรมอื่น ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต^{๔๑}

ในขณะที่ หุ่นยนต์ (Robot) ที่ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ปฏิบัติงาน อย่างอัตโนมัติ หุ่นยนต์ทางทหารได้จัดแบ่งกลุ่มเทคโนโลยีของหุ่นยนต์^{๔๒} เพื่อความมั่นคง เป็น ๒ วิธี ได้แก่ การจำแนกตามฐานปฏิบัติการ (Platform) เป็นการจำแนกโดยหลัก การของสหพันธ์หุ่นยนต์นานาชาติ (International Federation of Robotics: IFR) และการจำแนกตามคุณสมบัติเฉพาะ (Application) จะขึ้นกับภารกิจ (Mission) ที่หุ่นยนต์นั้นถูกออกแบบมา ซึ่งไม่มีกำหนดตายตัว การใช้หุ่นยนต์เพื่อเสริมศักยภาพทางทหาร มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) การทวีศักยภาพกำลังรบ (Force Multiplier) ๒) การเพิ่มพื้นที่ ที่ไม่สามารถเข้าถึงการสำรวจได้ (Increase Accessible Unexplored areas) ๓) ความประหยัด ในระยะยาว (Long Term Saving) ๔) ทดแทนภารกิจที่อันตรายและน่าเบื่อหน่าย (Dull and Dangerous Task) ๕) ปฏิสัมพันธ์คน-หุ่นยนต์ (Human Robot Interaction) ซึ่งภารกิจทางทหารนั้น หุ่นยนต์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ แนวโน้มสำคัญของการพัฒนาหุ่นยนต์ทางทหาร ได้แก่ AI และ Swarm ที่เพิ่มมากขึ้น โดยเข้ามาใช้ในการช่วยตัดสินใจแทนมนุษย์ ซึ่งไซเบอร์จะเป็นภัยคุกคามหลักของหุ่นยนต์

๓.๓.๒ สถานการณ์

การใช้หุ่นยนต์ในสงคราม^{๔๓} ปรากฏตามข่าวผู้นำสหรัฐฯ สั่งให้ใช้อากาศยานไร้คนขับ (unmanned aerial vehicle, UAV) ในการสังหารผู้นำทางทหาร

---

^{๔๑} ศิลปวัฒนธรรม.(๒๕๖๓).สงครามไซเบอร์ครั้งแรกๆ ของโลก กับจุดที่กองทัพสหรัฐฯ ก้าวข้าม นิยาม IO สู่อัยจากรัฐชาติ.ออนไลน์.ค้นเมื่อ ๙ ก.ย.๖๓ จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_46065

^{๔๒} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปพลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

^{๔๓} ข่าวหุ่นธุรกิจ.(๒๕๖๓). “Game of Drones: จุดเริ่มต้นของสงครามหุ่นยนต์” ค้นเมื่อ ๙ ก.ย.๖๓ จาก <https://www.kaphoon.com/content/335303>

ของประเทศอิหร่าน โดยเฉพาะประเด็นของเทคโนโลยีทางการทหารและยุทธวิธีในการรบที่เริ่มเปลี่ยนไปอย่างมากจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยอากาศยานไร้คนขับที่ปรากฏเป็นข่าวในครั้งนี้ คือ MQ-9 Reaper ถือว่าเป็น hunter-killer รุ่นแรกของสหรัฐอเมริกาที่ถูกพัฒนาขึ้น เพื่อทำหน้าที่โจมตีและสังหารเป้าหมายที่กำหนด (targeted killing) เริ่มพัฒนาในช่วงปี ค.ศ.๒๐๐๖ ภายหลังจากสงครามอิรักและเป็นจุดเริ่มต้นที่สหรัฐฯ พัฒนาอากาศยานไร้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสังหารโดยเฉพาะ ซึ่งแทนการใช้ในด้านการลาดตระเวนหรือด้านการเฝ้าระวังภัย

การสังหารผู้นำทางทหารของอิหร่านในอิรักในตอนปี ค.ศ.๒๐๒๐ ด้วยการใช้โดรนเป็นเครื่องมือนั้น ทำให้แนวคิดในเรื่อง “สงครามโดรน” (Drone Warfare) ไม่ใช่เรื่องเกินจริงอีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันการใช้โดรนได้ถูกยกระดับมากขึ้น จากเดิมที่โดรนมีภารกิจในการถ่ายภาพหรือทำหน้าที่ในการลาดตระเวนทางอากาศสมัยใหม่ แต่ต่อมาได้ปรับเทคโนโลยีจากเดิมเพียงติดกล้องถ่ายภาพ เป็นโดรนติดอาวุธ (combat drone)^{๔๔} ไม่ว่าจะเปิดหรือยิงจากอากาศสู่พื้น การใช้โดรนในภารกิจทางทหาร ในฐานะของการเป็นเครื่องมือของการโจมตีทางอากาศและการล่าสังหารทางอากาศ จึงเป็นดังการเปลี่ยนภาพของสงครามที่เครื่องมือในการรบจะไม่ใช่เพียงเครื่องมือที่มนุษย์ใช้แบบเดิม หากแต่เครื่องมือสงครามใหม่จะเป็นแบบที่ถูกควบคุมโดยมนุษย์จากระยะไกล (remote control) สิ่งนี้กำลังบ่งชี้ว่า อาวุธแบบใหม่กำลังเข้ามาแทนที่แบบเก่า และโดรนกำลังเป็นหนึ่งในรูปแบบของสงครามในอนาคต ในขณะที่หุ่นยนต์จะก้าวหน้ามากขึ้นเช่นกัน ทั้งในบริบททางสังคมหรือการเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ และทางทหารรวมถึงพัฒนาการของระบบอาวุธอัตโนมัติ (autonomous weapons) ในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย

ปัจจุบันการสงครามในปัจจุบันแตกต่างจากสมัยโบราณอย่างสิ้นเชิง การสู้รบมิใช่เพียงการประหัตประหารกันด้วยศาสตราวุธอย่างที่เป็นมาในอดีต แต่จะ

---

^{๔๔} สุรชาติ บำรุงสุข, สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, จุลสารความมั่นคงศึกษา:โลกที่เปลี่ยนแปลง เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓ ฉบับที่ ๒๐๘

เป็นการใช้วิธีการใด ๆ ก็ตามบั่นทอนหรือทำลายความมั่นคงของปรปักษ์ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม หรือเรียกว่า “สงครามลูกผสม (Hybrid Warfare)”

ดังนั้น เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งในสงครามลูกผสม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning - ML) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) เกิดการใช้พื้นที่ในการปฏิบัติการทางทหารใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอีก ๒ พื้นที่ อันเป็นดินแดนซึ่งไร้อำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ คือ พื้นที่ไซเบอร์ (Cyberspace domain) และห้วงอวกาศ (Outer space domain) ซึ่งสามารถแทรกอยู่ในพื้นที่ที่มีการรบทั้ง ๔ มิติ (Land, Sea, Air, Space) อีกด้วย

หน่วยงานไซเบอร์ทางทหารของสหรัฐฯ^{๔๕} เชื่อว่า AI และ ML จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางด้านไซเบอร์ให้สูงขึ้น และลดการใช้บุคลากรที่มีความชำนาญสูง เนื่องจาก AI เข้ามาทำงานแทนมนุษย์ รายงานใน Artificial Intelligence and National Security จาก Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School ได้ระบุถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ทำให้กองทัพสหรัฐฯ สามารถขยายการใช้ AI และ ML อันเป็นพื้นฐานแห่งอนาคต โดยนำเสนอแนวทางของการพัฒนาทางทหารด้าน AI เพื่อความมั่นคงของประเทศในอนาคต โดยการรักษาความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีของกองทัพสหรัฐฯ ด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์บนโลกไซเบอร์

ในขณะที่จีนได้มีแผนยกระดับเทคโนโลยีการทหารเช่นกัน โดยรายงานปกขาวฉบับใหม่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน^{๔๖} ได้มีการระบุถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ และการประมวลผลผ่านระบบคลาวด์ ที่จะเป็นส่วนสำคัญของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน หรือ PLA นอกจากนี้ รายงานดังกล่าวยังระบุว่า กองทัพอากาศ

---

^{๔๕}Greg Allen.Taniel Chan.Artificial Intelligence and National Security.(Online) From . <https://www.belfercenter.org/publication/artificial-intelligence-and-national-security>

^{๔๖}วโเอไทย.(๒๕๖๓). จีนเผยแผนยกระดับเทคโนโลยีการทหาร ท่ามกลางความกังวลของสหรัฐฯ. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๘ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.voathai.com/a/china-ai-wars/5031621.html>

กำลังพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถนำมาใช้ในการโจมตีระยะไกลแบบตรงเป้า การรวบรวมข่าวกรอง ตลอดจนเทคโนโลยีอาวุธล่องหนและระบบควบคุมตัวเองอัตโนมัติ ซึ่งสร้างความกังวลต่อสหรัฐฯ อย่างมากต่อการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ของจีน โดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 5G ซึ่งสหรัฐฯ เกรงจะถูกนำไปใช้ในการขโมยข้อมูล ข่าวกรองต่าง ๆ รวมทั้งการขยายอิทธิพลทางการค้าและการลงทุนของจีนในประเทศอื่น ซึ่งนอกจากเทคโนโลยีเหล่านี้จะส่งผลให้จีนได้เปรียบทางเศรษฐกิจแล้ว ยังช่วยให้จีนสามารถยกระดับความทันสมัยของกองทัพจีนได้อีกด้วย ซึ่งความกังวลเรื่องนี้ ได้นำไปสู่การสั่งห้ามบริษัทอเมริกันทำธุรกรรมกับบริษัทเทคโนโลยีของจีน เช่น กรณีสหวิห่วย เป็นต้น

สถานการณ์การความมั่นคงทางไซเบอร์ที่ปรากฏตามข่าวทั่วโลกในรอบครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เช่น การประกาศใช้ยุทธศาสตร์พิทักษ์ 5G ของสหรัฐฯ (National Strategy to Secure 5G of the United States)^{๔๗} เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๖๓ การออกแถลงการณ์ร่วมระหว่างสหรัฐฯ และแคนาดา ว่ารัฐบาลรัสเซียเกี่ยวข้องกับการแฮ็คข้อมูลวัคซีนโควิด-๑๙ จากบริษัทเวชภัณฑ์ของสหรัฐฯ และแคนาดา ^{๔๘} เมื่อวันที่พุธที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เป็นต้น

สำหรับสถานการณ์การดำเนินกิจกรรมทางทหารในอวกาศ คงหนีไม่พ้นการก่อตั้งกองทัพอวกาศของสหรัฐฯ ^{๔๙} ในปลายปี พ.ศ.๒๕๖๒ แม้จะอยู่ระหว่างการแพร่ระบาก็ตามแต่สถานการณ์โควิด-๑๙ ก็ไม่อาจหยุดยั้งการก่อตั้งกองบินอวกาศของญี่ปุ่นเมื่อ

---

^{๔๗}DefenseOne. (2020). “White House Releases National Strategy for 5G Security” <https://www.defenseone.com/technology/2020/03/white-house-releases-national-strategy-5g-security/164164/>

^{๔๘}DefenseOne.(2020). “Russia’s Attempted Vaccine Hack Suggests Research - and Putin’s Grand Plan - Has Stalled”. <https://www.defenseone.com/technology/2020/07/russias-attempted-vaccine-hack-suggests-research-and-putins-grand-plan-has-stalled/166970/>

^{๔๙}United States Spaceforce.(2020). “The U.S. Space Force (USSF). <https://www.spaceforce.mil/About-Us/About-Space-Force>

ช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๓^{๕๐} ได้เช่นกัน

๓.๓.๓ ทิศทางแนวโน้ม

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ RAND Corporation ซึ่งเป็นองค์กรวิจัยด้านยุทธศาสตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ตีพิมพ์เอกสารที่ชื่อว่า “อนาคตของการสงครามในปี ค.ศ. ๒๐๓๐” (The Future of Warfare in 2030)^{๕๑} ได้กล่าวถึงแนวโน้มที่สำคัญในอนาคต (Depicting the Key Trends) ว่า หากสหรัฐฯ ต้องการรักษาตำแหน่งของตนในฐานะมหาอำนาจทางทหารระดับโลกเพียงรายเดียวของโลกก็จะต้องเผชิญกับประเด็นความขัดแย้งทางยุทธศาสตร์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อเผชิญหน้ากับสงครามแห่งอนาคต จนถึงปี พ.ศ.๒๕๗๓ ศัตรูของสหรัฐฯ ได้แก่ จีน รัสเซีย อิหร่าน เกาหลีเหนือ และกลุ่มก่อการร้าย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะคงที่ แต่สำหรับพันธมิตรของสหรัฐฯ นั้น มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากยุโรปมีการแยกส่วนและมองโลกในแง่ดีมากขึ้น ในขณะที่เอเชียตอบสนองต่อการขยายตัวของจีน เหนือสิ่งอื่นใดสหรัฐฯ ในปี ค.ศ.๒๐๓๐ อาจสูญเสียความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์และสงครามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ในด้านเทคโนโลยีต่อต้านการสงครามยุคใหม่ ความท้าทายของ AI ต่อโลกและอาเซียน จาก Oxford Insight ๒๐๑๙^{๕๒} สถานะความพร้อม AI ของประเทศASEAN จาก ๑๙๔ ประเทศ สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ ๑ คะแนน ๙.๑๘๖ มาเลเซียอยู่ในอันดับที่ ๒๒ คะแนน ๗.๑๐๘ ฟิลิปปินส์ในอันดับที่ ๕๐ คะแนน ๕.๗๐๔ ไทยอยู่ในอันดับที่ ๕๖ คะแนน ๕.๔๕๘ และอินโดนีเซียตามในอันดับที่ ๕๗ ด้วยคะแนน ๕.๔

---

^{๕๐} Airforce Technology.(2020). “Japan launches new Space Operations Squadron”. <https://www.airforce-technology.com/news/japan-space-operations-squadron/>

^{๕๑} RAND Corporation.(2020). “The Future of Warfare in 2030”. www.rand.org/t/RR2849z1

^{๕๒} ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

สำหรับแนวทางการปรับตัวรับมือกับ AI ในอนาคต ได้แก่ งานที่ใช้คนทำ เช่น การขึ้นนำ การทำความเข้าใจ การสร้างสรรค์ และการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งงานที่ใช้คนและ AI ทำร่วมกัน นั้นจะพัฒนา AI ให้สมบูรณ์และใช้ AI เพิ่มเสริมความสามารถให้คน ได้แก่ การสอนงาน การอธิบายการทำงาน การดูแลรักษา การเพิ่มประสิทธิภาพ การสื่อสารลูกค้า และการเสริมสมรรถนะ สำหรับงานที่ใช้ AI เข้ามาช่วยทำ ได้แก่ การประมวลผล การทำงานที่ซ้ำ ๆ การพยากรณ์/ทำนาย และการปรับการทำงาน

๓.๓.๔ ผลกระทบและท่าทีของไทย

แม้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาความไม่สงบจากการรุกรานจากภัยคุกคามทางทหารมาโดยตลอด แต่หลังจากสิ้นสุดของสงครามเย็น อาจดูเหมือนว่าสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงจะมีการพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น เพราะการเผชิญหน้าทางกำลังทหารโดยตรงลดลงอย่างมาก ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแม้จะเปลี่ยนนโยบายทางทหารมาสู่การมีกำลังรบเชิงป้องกัน แต่ประเทศต่าง ๆ ก็ยังคงไว้ซึ่งการเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารอย่างต่อเนื่อง โดยต่างมุ่งตระหนักว่า ในภูมิภาคและโลกนี้ยังคงมีปัญหาที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ซึ่งต้องใช้กำลังทางทหารเข้าไปในการช่วยแก้ปัญหา เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางเขตแดน ปัญหาจากสังคมและการเมืองระหว่างประเทศ ปัญหาการเข้ามาแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจ และปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ในส่วนของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ความพยายามในการที่จะพัฒนาและเสริมสร้างเชื้อเพลิงของกองทัพอย่างต่อเนื่อง แม้ว่า จะหยุดชะงักตามสภาพปัญหาเศรษฐกิจ แต่การจัดหายุทโธปกรณ์ของไทยนั้น แม้จะยังไม่สูงมากเท่าประเทศอื่น ๆ ในอีกหลายประเทศของภูมิภาค แต่ก็ยังเป็นงบประมาณจำนวนไม่น้อย อีกทั้งจำนวนงบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อยุทโธปกรณ์ส่วนใหญ่ นั้น จำเป็นต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ ส่งผลให้ไทยจะต้องสูญเสียรายได้ให้แก่ต่างประเทศและต้องซื้อยุทโธปกรณ์ในราคาสูงแล้ว ยังทำให้ไทยยังคงอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเอง ในด้านการป้องกันประเทศอีกด้วย

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

๔.๑ บทสรุป

จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงสำคัญในภูมิภาค (Area – based Approach) อันประกอบด้วย ภูมิภาคตะวันออกกลาง คาบสมุทรเกาหลี และภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ สามารถสรุปได้ ดังนี้

ภูมิภาคตะวันออกกลาง ยังเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวและอาจทวีความขัดแย้งได้ทุกขณะ เพราะเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ทางทหารและการเมืองระหว่างประเทศของโลก การเข้ามาแข่งขันขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ รัสเซีย จีน และกลุ่มประเทศในยุโรป ก็ต่างมุ่งเพื่อผลประโยชน์จากภูมิภาคแห่งนี้ ในขณะเดียวกัน ก็ยังคงมีปัญหาการแข่งขันกันเองของประเทศสมาชิกภายในภูมิภาคนี้ ซึ่งเกิดปัญหาในหลายพื้นที่และมีความซับซ้อน

คาบสมุทรเกาหลี ยังเป็นพื้นที่ที่น่าห่วงกังวล เนื่องจากเกาหลีเหนือยังคงมีความพยายามในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง และความบาดหมางระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ยังคงอยู่ในขณะที่ การรวมสองประเทศเข้าด้วยกันนั้นคงเป็นเรื่องยาก แม้จะเกิดความพยายามในการเจรจาหลายครั้งก็ตาม แต่ยังคงแฝงความตึงเครียดอยู่เช่นเดิม

ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ในความพยายามของสหรัฐฯ เพื่อสกัดกั้นการแผ่ขยายอิทธิพลของจีนยังคงดำเนินต่อไปอย่างเข้มข้น โดยมุ่งอาศัยความร่วมมือจากพันธมิตรภายใต้กลุ่ม QUAD ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นของสหรัฐฯ กับ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย อันเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จในการผลักดันแนวคิดอินโด-แปซิฟิก

จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมประเด็นความมั่นคงสำคัญ (Issue – based Approach) ในประเด็น สงครามการค้า ภัยคุกคามจากโรคระบาด และสงครามในอนาคต ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๓ นั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

สงครามการค้า ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และจีน ยังคงทวีความแข็งแกร่งก้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่อุปทานโลก และการเบนทิศของการส่งออกและนำเข้าสินค้าไปยังประเทศอื่นแทน เพื่อเป็นการระบายสินค้าและทดแทนการนำเข้าสินค้า ซึ่งอาจเป็นฉนวนให้เกิดลัทธิกีดกันทางการค้าที่ขยายตัวไปทั่วโลก

ภัยคุกคามจากโรคระบาด ถือเป็นจุดเปลี่ยนของสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงในทุกมิติทั่วโลก มีนัยต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ในอนาคต เป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรง และเป็นตัวเร่งทวีความรุนแรงในความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับจีนอีกด้วย

สงครามในอนาคต ความพยายามในการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจ ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เทคโนโลยีในการป้องกันประเทศและต่อต้านสงครามยุคใหม่ ซึ่งเข้ามามีบทบาทในลักษณะสงครามลูกผสม เกิดการใช้พื้นที่ในการปฏิบัติการทางทหาร อันเป็นดินแดนซึ่งไร้อธิปไตยแห่งรัฐ และสามารถแทรกอยู่ในพื้นที่ที่มีขีดการรบทั้ง ๔ มิติ (Land Sea Air Space) อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าบริบทและสภาวะแวดล้อมภายนอกประเทศ มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศไทยในอนาคตอย่างมาก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนยุทธศาสตร์ชาติ อันเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การปรับแผนรับมือในระดับอื่น ๆ เพื่อนำประเทศเดินหน้าต่อไป ตามวิสัยทัศน์ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ต่อไป

๔.๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ^{๕๓} เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็น

^{๕๓} ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๑). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐. ค้นเมื่อ ๒๐ ธ.ค.๖๒ จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

พลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ จะมุ่งเน้น การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับปรุงสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ทั้งนี้ เอกสารการประเมินยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศไทย ปี ๒๕๖๓ “Thailand Strategic Security Review 2020” จะมุ่ง ทบทวนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง ดังนี้

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง^{๕๔} ถือเป็นกรอบ แนวทางการดำเนินการหลักที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางในภาพรวมที่เป็นรูปธรรม ชัดเจนในระยะ ๒๐ ปี ตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงได้กำหนดเอาไว้ ความมั่นคง นั้นถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัย โดยกรอบแนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการทหารโดยมีเป้าหมายสำคัญ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” ประกอบด้วย (๑) ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข (๒) บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติ และทุกระดับ (๓) กองทัพหน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคง (๔) ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคง เป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ และ (๕) การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้กำหนดให้มีการทบทวนแนวทางการปฏิบัติในห้วง ระยะเวลา ๕ - ๑๐ - ๑๕ - ๒๐ ปี ซึ่งในห้วงระยะเวลา ๕ ปีแรกนี้ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๖)

---

^{๕๔}ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๒). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐). ค้นเมื่อ ๒๐ ธ.ค.๖๒ จากhttp://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/051/T_0001.PDF

จะมุ่ง “ปรับสภาพแวดล้อม พร้อมแก้ไขปัญหา” โดยสามารถนำข้อมูลจากการทบทวนสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป ในประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย และข้อเสนอแนะเพื่อใช้พิจารณานำไปสู่การปรับ/เพิ่มเติมแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง เพื่อสามารถเตรียมพร้อมและรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ที่ส่งผลกระทบรุนแรงในทุกมิติทั่วโลก ได้เปลี่ยนแปลงบริบทความมั่นคง ทั้งในระดับโลกและประเทศไทยอย่างรวดเร็วและรุนแรง จึงถือเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ ในมาตรา ๑๑ บัญญัติให้สามารถทบทวนยุทธศาสตร์ชาติ โดยดำเนินการได้ทุก ๕ ปี ขณะที่มาตรา ๑๐ วรรค ๔ บัญญัติให้สามารถดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมแผนแม่บทให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงหรือความจำเป็นของประเทศ ในกรณีสถานการณ์ของโลกหรือสถานการณ์ของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจนไม่สามารถหรือไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการตามเป้าหมาย หรือยุทธศาสตร์ด้านใดได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การแก้ไขยุทธศาสตร์ชาติ แม้จะยังไม่ครบ ๕ ปีที่ประกาศใช้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแผนฯ และทิศทางของการพัฒนาประเทศต่อไป

ท่ามกลางสถานการณ์ด้านความมั่นคงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่หลายมิติและรูปแบบ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยแตกต่างตามลักษณะเฉพาะในแต่ละบริบทของพื้นที่ ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อการบูรณาการการทำงานอย่างประสานสอดคล้องระหว่างหน่วยงานภาครัฐ จากระดับนโยบายสู่การดำเนินการในระดับพื้นที่ ในด้านศักยภาพและขีดความสามารถของหน่วยงานด้านความมั่นคงภายในประเทศทั้งระบบ รวมถึงในเรื่องจุดร่วมของผลประโยชน์ มุมมอง และความเข้าใจบนฐานความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคและประเทศที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงร่วมกัน

ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อทั่วโลกนี้ได้ส่งสัญญาณชัดเจนถึงการปรับกระบวนทัศน์ด้านความมั่นคง (paradigm shift)

ซึ่งแต่เดิมจะเน้นแต่ความมั่นคงในมิติทางทหาร แต่การแพร่ระบาดครั้งนี้ได้ยกระดับประเด็นสุขภาพ ให้เป็นภัยคุกคามแบบหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้เป็นการกำเนิดของแนวคิดเรื่อง “ความมั่นคงใหม่ (New Security Concept)” ที่เกิดขึ้นจากภัยคุกคามของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างมากกว่าวิกฤตการณ์อื่น ๆ ที่ผ่านมา และส่งผลต่อความมั่นคงโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกมิติ หรืออาจกล่าวได้ว่าทำให้ความมั่นคงโลกเปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างสิ้นเชิง (Perfect Storm)^{๕๕}

๔.๓ ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

จากการตรวจสอบสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในท่าทีของประเทศไทยต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงและประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศ โดยแบ่งตามกรอบ STEEP-M อันประกอบด้วย มิติสังคม (S : Social) มิติเทคโนโลยี (T : Technological) มิติเศรษฐกิจ (E : Economic) มิติสิ่งแวดล้อม (E : Environmental) มิติการเมือง (P : Political) และ มิติทหาร (M : Military) ดังนี้

มิติด้านสังคม ภัยจากโรคระบาดโควิด-๑๙ เข้ามาบดบังต่อภัยคุกคามอื่น ๆ กลายเป็นวาระสำคัญที่สุดของประชาคมระหว่างประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ส่งผลกระทบต่อทุกมิติทั่วโลกและในวงกว้างอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน รวมทั้งส่งผลต่อทิศทางแนวโน้มความมั่นคงโลกหลังโควิด-๑๙ ในมิติด้านภูมิรัฐศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ การกลับมาของกระแสชาตินิยม ความไม่มั่นคงของห่วงโซ่อุปทานโลก และระเบียบโลกใหม่

สำหรับประเด็น เรื่อง ภัยคุกคามจากโรคระบาด แม้ว่าการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้มีการวางแผนรองรับโรคอุบัติใหม่ไว้แล้ว ใน ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเด็นย่อย พัฒนาและสร้างระบบรับมือ

---

^{๕๕} เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (๒๕๖๓). “เรื่องความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19 (New Security Concept in the Post COVID-19)” หน้า ๔๑

ปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ แต่ในการออกแบบยุทธศาสตร์นั้น ได้นำประสบการณ์โรคอุบัติใหม่ จากกรณีการแพร่ระบาดของโรคซาร์และโรคเมอร์ส ซึ่งส่งผลกระทบต่อของการแพร่ระบาดจำกัด ทั้งในแง่ทั้งในเชิงพื้นที่และระยะเวลาของการแพร่ระบาดที่ไม่ได้มีระยะเวลายาวนานนัก แต่กรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ นั้น เป็นการแพร่ระบาดที่มีระยะเวลายาวนานและส่งผลกระทบในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจ ซึ่งกระทบรุนแรงและซับซ้อนกว่าวิกฤติต้มยำกุ้งในปี พ.ศ.๒๕๔๐ และวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ในปี พ.ศ.๒๕๕๑

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ นั้น ได้ส่งผลให้ประเด็นสุขภาพได้ถูกหยิบยกขึ้นสู่การเป็นวาระด้านความมั่นคงหรือภัยคุกคาม^{๕๖} โดยคณะประเมินด้านการข่าวแห่งชาติของสหรัฐฯ (TH US National Intelligence Estimate) ได้นำเอาประเด็นโรคติดต่อมาเป็นปัญหาภัยคุกคามต่อสหรัฐฯ และในปีเดียวกันสำนักข่าวกรองกลางของสหรัฐฯ (CIA) ระบุว่า โรคระบาดเป็นความเสี่ยงด้านความมั่นคงประการหนึ่งที่สหรัฐฯต้องเผชิญและประเมินอีกด้วยว่า ความเสี่ยงในประเด็นนี้ มีมากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายของประชากรและสินค้าข้ามพรมแดนมากขึ้น^{๕๗} ซึ่งความเสี่ยงเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกประเทศ นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ทำให้เกิดความสนใจต่อประเด็นการแพร่กระจายของเชื้อโรคในกรอบของปัญหาความมั่นคงเนื่องจากประเด็นนี้ ไม่เพียงกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติและมีผลต่อเสถียรภาพระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงถึง “ความมั่นคงของมนุษย์” อีกด้วย ซึ่งการมีสุขภาพที่ดีของประชากรเป็นปัจจัยโดยตรงที่ก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตของแต่ละบุคคล

^{๕๖} สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (๒๕๖๓). สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศภายหลังการระบาดของไวรัส COVID-19 ค้นเมื่อ ๒๒ มิ.ย.๖๓ จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

^{๕๗} สุรชาติ บำรุงสุข. (๒๕๖๓). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World). จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๒๐๘ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓. หน้า ๒๐-๒๑.

ข้อเสนอแนะในการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง มิติสังคม ได้แก่

(๑) ควรระบุให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ เป็นปัญหาที่อุบัติใหม่ ในประเด็น การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ในแผนย่อยที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง

ซึ่งแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง แผนย่อยที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง แผนย่อยด้านนี้ ได้กำหนดรองรับประเด็นภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน (๒) การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ (๓) การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ (๔) การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล ดังนั้น เรื่องการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ อันเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแผนย่อย “ข้อ ๒ การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่” นี้

(๒) ควรเพิ่มเติมแผนแม่บทเฉพาะกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ อันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-๑๙ เข้าไปในแผนแม่บทฯ ความมั่นคง เพิ่มเติมด้วย

เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมและรับมือต่อภัยคุกคามที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในขณะนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พิจารณาร่าง **แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ อันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-๑๙ พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๕^{๕๘}** ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาให้ความเห็นต่อร่างฯ โดยการลำดับประเด็นสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมต่อแผนแม่บท

^{๕๘} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๓). การให้ความเห็นต่อร่างแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-๑๙ พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๕ จาก <http://nscr.nesdb.go.th/covidaction-plan/>

เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงหรือความจำเป็นของประเทศ อันเกิดจากสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และส่งผลกระทบต่อประเทศ สอดคล้องตามแผนย่อยที่ ๒ **การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคงของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง** โดยหนึ่งในประเด็นการพัฒนาที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษภายใต้แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ อันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-๑๙ พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๕ คือ การปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ (Enabling Factors) ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคน (Human Capital) ให้เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอีกด้วย

(๓) มุ่งเน้นความสำคัญในความสัมพันธ์ของการรักษาความมั่นคงของชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงนั้น นอกจากจะมุ่งเน้นต่อการรักษาความมั่นคงของชาติแล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของมนุษย์อีกด้วย เพื่อให้สอดคล้องตามเป้าหมาย ๒๐ ปี ที่ว่า “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” โดยมุ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคน (Human Capital) ให้เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ประเด็นความสัมพันธ์ของการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ กับความมั่นคงของมนุษย์ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ควรมีบทบาทในการเป็นภาคีการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในระยะยาวได้อย่างยั่งยืนโดยมีพื้นฐานจากความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานด้านความมั่นคงภายในประเทศ บนหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล

มิติเทคโนโลยี

รูปแบบของสงครามในอนาคต จะไม่ใช่เพียงแค่การใช้อาวุธอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะเป็นการต่อสู้รบมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ อาทิ สงครามไซเบอร์ เป็นต้น ซึ่งสงครามไซเบอร์ทรงพลังมากกว่าการถืออาวุธปืนหรือยุทธโศปกรณ์ นับเป็นการเปลี่ยนวิธีการรบในอนาคตอย่างแท้จริง โดยเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อรูปแบบ

ของสงครามในอนาคต ในลักษณะสงครามลูกผสม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning - ML) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) ในขณะที่พลังอำนาจทางทหารมีพื้นที่ปฏิบัติการหลัก ๆ อยู่ ๕ ด้าน ได้แก่ พื้นที่ปฏิบัติการบนดิน (Land Domain) พื้นที่ปฏิบัติการในน้ำ (Sea Domain) พื้นที่ปฏิบัติการในอากาศ (Air Domain) พื้นที่ปฏิบัติการบนห้วงอวกาศ (Space Domain) และ ไซเบอร์โดเมน (Cyber Domain)^{๕๙}

ข้อเสนอแนะในการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง มิติเทคโนโลยี ได้แก่

(๑) หน่วยงานด้านความมั่นคงควรให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ เป็นอันดับต้น ๆ แม้จะมีการระบุในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง ในแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง แผนย่อย *การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง* ได้มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ๑๕ แนวทาง ในส่วนการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ ในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและการพัฒนาประเทศ และ ๑ จาก ๑๕ แนวทางนั้น ได้มีแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ ให้ครอบคลุมสภาพปัญหาของภัยคุกคามทางไซเบอร์ ซึ่งได้แก่ การโจมตีทางไซเบอร์ของกลุ่มแฮกเกอร์ การจารกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูล การโจมตีต่อกลุ่มโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ และการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อความปั่นป่วนอันกระทบต่อประชาชน รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคง

---

^{๕๙} วรรณโชค ไชยสะอาด. (๒๕๖๓) หน่วยรบไซเบอร์...เมื่อเทคโนโลยีทรงพลังกว่าการถือปืน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๐ เม.ย.๖๓ จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/389038>

(๒) จัดให้มีหน่วยงานของรัฐกำกับดูแลภัยคุกคามด้านสารสนเทศโดยเฉพาะ แม้ประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมาย และมีหน่วยงานของรัฐกำกับดูแลภัยคุกคามด้านสารสนเทศแล้ว แต่แนวโน้มความรุนแรงและการขยายตัวของภัยคุกคามด้านนี้ ยังมีความต่อเนื่อง แพร่หลายและกระทบต่อความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงของประเทศในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (National Cyber Security Committee : NCSC)^{๖๐} มีหน้าที่หลักในการจัดทำนโยบายความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ เพื่อให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการปกป้อง ป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากสถานการณ์ด้านภัยคุกคามในไซเบอร์ที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศครอบคลุมถึงความมั่นคงทางการทหาร ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ สอดคล้องตามแนวทางการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชาคมอาเซียน ซึ่งต้องดำเนินการติดตามอย่างใกล้ชิดและพัฒนาขีดความสามารถต่อไป

(๓) บรรจุเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ เข้าไปในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง เพิ่มเติม

แม้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ นั้น ได้ระบุอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในประเด็น อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม ใน **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น**

---

^{๖๐} สำนักนายกรัฐมนตรี. (๒๕๖๓). “แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ” ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒ ก.ค.๖๓ จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/002/T_0002.PDF

ความมั่นคง นั้น ยังไม่ได้บรรจุเรื่องนี้เข้าไปในประเด็นความมั่นคง ดังนั้น จึงเห็นควรเพิ่มเติมประเด็นนี้เข้าไปอยู่ในประเด็นย่อย การรักษาความสงบภายในประเทศ ของประเด็นหลัก การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ในเรื่อง ML และ AI เพิ่มเติมเข้าไปด้วย เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถปกป้องบูรณาภาพแห่งดินแดนและอธิปไตย และมุ่งให้กำลังพลต้องมีความรู้ความสามารถอย่างรอบด้าน อาวุธยุทโธปกรณ์ต้องมีความทันสมัย และควรสามารถผลิตและปรับแต่งอาวุธด้วยตัวเอง เน้นการพึ่งตนเอง ควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ เพิ่มความสามารถในการรับมือสงครามในรูปแบบใหม่ลักษณะสงครามลูกผสม ที่จะเกิดการใช้พื้นที่ในการปฏิบัติการทางทหาร อันเป็นดินแดนซึ่งไร้อธิปไตยแห่งรัฐ ซึ่งสามารถแทรกอยู่ในพื้นที่ที่มีการรบทั้ง ๔ มิติ (Land Sea Air Space) อันทำให้เกิดความซับซ้อนทั้งในเชิงพัฒนาและความสามารถในการเชิงอธิปไตย จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานความมั่นคงไม่สามารถมองข้ามได้ ต่อการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดยุทธศาสตร์และการบูรณาการร่วมกันอย่างรอบคอบและระมัดระวังต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างสูงสุด และมีขีดความสามารถในการเผชิญวิกฤติรูปแบบใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

(๔) ควรเพิ่มเรื่องการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ในห้วงอวกาศ เข้าไปในส่วนการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติทางอากาศ

ในแผนย่อยที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ในส่วนการปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ โดยแนวทางการพัฒนานั้น จะมุ่งปกป้อง รักษา และแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติในภาพรวมทุกรูปแบบ ครอบคลุมทั้งการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข การใช้ การอนุรักษ์ และการแสวงหาผลประโยชน์ อย่างสอดคล้องกับเป้าหมาย

ของยุทธศาสตร์ชาติในทุก ๆ ด้าน โดยปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ซึ่งใน การปกป้องอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติทางอากาศ มุ่งปกป้อง รักษา และแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ ทางอากาศ โดยมีแนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การจัดการภัยคุกคาม ด้านความมั่นคงทางอากาศด้วยแนวคิดเชิงป้องกันและป้องปราม (๒) การเฝ้าระวังและ ตรวจสอบการณ์ทางอากาศในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ (๓) การแก้ไขปัญหาเขตแดนทั้ง ทางอากาศกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสันติวิธี (๔) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ ระหว่างกองทัพอากาศไทยกับกองทัพอากาศของประเทศเพื่อนบ้าน มิตรประเทศ และ มหาอำนาจ (๕) การแสวงประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างประเทศในการรับมือกับภัย คุกคามความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ (๖) การบังคับใช้กฎหมายการเดินอากาศอย่าง เคร่งครัด ให้สอดคล้องกับกฎหมาย และพันธกรณีระหว่างประเทศ และ (๗) การรณรงค์ ให้ความรู้ การศึกษา และการประชาสัมพันธ์กับประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเปิด โอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องและรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ ทางอากาศ ซึ่งยังไม่ได้หมายรวมถึงพื้นที่ปฏิบัติการบนห้วงอวกาศ

มิติเศรษฐกิจ

จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ที่ส่งผลกระทบต่อทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นกรณีทีเศรษฐกิจทั่วทุกมุมโลกถดถอยจากการล็อกดาวน์ประเทศ เป็นผลให้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ ไม่เว้น แม้แต่ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีน ซึ่งการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ ครั้ง นี้ได้เข้ามาซ้ำเติมผลกระทบอันเกิดจากสงครามการค้าอย่างหนักอีกด้วย และส่ง ผลกระทบต่อทุกมิติในวงกว้าง รวมทั้งในมิติความมั่นคง เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์ ทางเศรษฐกิจของโลก โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประเทศมหาอำนาจสามารถส่งผลกระทบต่อทุกประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ข้อเสนอแนะในการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง มิติเศรษฐกิจ
ได้แก่

(๑) ให้การสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ตามแผนย่อยที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง โดยมีแนวทางการเฝ้าระวัง และป้องกันประเด็นเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง

ในแผนย่อยที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงมี แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ในส่วนการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและ การพัฒนาประเทศ โดยหนึ่งใน ๑๕ แนวทางนั้น ในข้อ ๘ การเฝ้าระวังและป้องกันประเด็น เศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง^{๖๑} โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถ และการบูรณาการงานของหน่วยงานด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้มีความพร้อมรับมือและ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การตั้งกลไกหรือหน่วยงานเฉพาะ เพื่อดำเนินการเฝ้าระวังทางเศรษฐกิจ เพื่อติดตาม วิเคราะห์ และจัดระบบรายงานผลต่อคณะรัฐมนตรี (๒) การจัดทำและ บริหารจัดการฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อการเฝ้าระวัง เตือนภัย เพื่อการป้องกันภัยทางเศรษฐกิจ และการวางแผนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ (๓) การทบทวนและปรับปรุงกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่จะส่งผลกระทบต่อความเสียหายด้านเศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศต่าง ๆ อย่างเร่งด่วน (๔) การพัฒนามาตรการ กลไกการป้องกัน ปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และ (๕) การเตรียมพัฒนาทักษะบุคลากรและปฏิรูปองค์กรให้พร้อมรับนวัตกรรมทาง เศรษฐกิจแบบพลิกผัน ซึ่งอาจพิจารณาเพิ่มเติมในเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจให้ตอบสนอง ต่อทิศทางเศรษฐกิจในอนาคต ในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development

^{๖๑} แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

Goals : SDGs) โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน ตลอดจนในเรื่องการพิจารณาการลงทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้หลักการ “ESG” ที่ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Environment) เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจนครบวงจร (Life cycle) และลดมลภาวะที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม (Zero Waste) เป็นต้น

(๒) ผลจากมิติเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อประเด็นการพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น ความมั่นคง อันส่งผลต่อแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง โดยตรง

เมื่อพิจารณาต่อ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง ใน **ประเด็นการพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม** ผลของมิติเศรษฐกิจจะมีผลต่อ **แผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง** โดยตรง เนื่องจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมีเอกภาพ และเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณ จึงมีผลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน รวมทั้งให้มีความพร้อม มีขีดความสามารถที่ทันสมัย เหมาะสมเพียงพอ และคล่องตัว มีเอกภาพในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ตลอดจนการมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบต่อแลกเปลี่ยนความมั่นคงทุกมิติในระดับนโยบาย พร้อมรองรับบริบทที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ประการสำคัญต่อมิติเศรษฐกิจ คือ การเน้นความสามารถในการผลิตและปรับแต่งอาวุธด้วยตัวเองโดยการมุ่งเน้นการพึ่งตนเอง ควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ

มิติการเมือง

การเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่นั้น จะทวีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยจะมีความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยภายนอกประเทศกับปัจจัยภายในประเทศ และมีผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาการของเทคโนโลยีด้านไซเบอร์ ซึ่งไร้พรมแดนและสามารถปกปิดอัตลักษณ์ สำหรับความมั่นคงรูปแบบเดิม โลกกำลังก้าวสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ ซึ่งไทยจำเป็นต้องมุ่งรักษาจุดแข็งของการทูตไทย คือ การรักษาดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ และการส่งเสริมและรักษาความไว้เนื้อเชื่อใจกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกันในทุกมิติ ข้อเสนอแนะในการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคงมิติการเมือง ได้แก่

สร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยใช้แนวทางการทูตในการเสริมสร้างความมั่นคงในภูมิภาคภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคงแผนย่อย การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียน และนานาชาติ รวมทั้งองค์กรภาครัฐและมิใช่ภาครัฐ

เมื่อพิจารณาจาก แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคงแผนย่อย การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียน และนานาชาติ รวมทั้งองค์กรภาครัฐและมิใช่ภาครัฐ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศที่ผ่านมา ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้โลกมีความเชื่อมโยงมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ความท้าทายด้านความมั่นคงที่ไทยจะต้องเผชิญเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในมิติความมั่นคงรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ดังนั้น การเสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของไทย จึงต้องให้ความสำคัญกับทุกมิติ เพื่อรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ โดยมุ่งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกระดับ เพื่อเตรียมความพร้อมของไทยในการรับมือต่อความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต โดยส่งเสริมความมั่นคงแบบองค์รวม รวมถึงความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานและของ

มนุษย์ควบลู่กับความมั่นคงทางทหาร นอกเหนือจากการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศไทยในการรับมือภัยคุกคามจากภายนอกแล้ว ยังจะต้องดำเนินการเชิงรุกในด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในภูมิภาคไปพร้อมกันด้วย เพื่อมุ่งลดความเสี่ยงหรือป้องกันปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในอนาคตได้

ดังนั้น ไทยควรเสริมสร้างให้มีความเข้มแข็งในทุกมิติ โดยมีแนวทางได้แก่ การเจรจาต่อรอง (Negotiation) รักษาความสัมพันธ์อันดีที่ยาวนาน เน้นการเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ ด้วยการร่วมกันปรับนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นแบบหลายทิศทาง ที่จะทำให้อาณาเขตการเมือง ทั้งนโยบายระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ร่วมกันพัฒนาประเทศ อันจะทำให้เกิดการกระจายอำนาจและกระจายความเจริญไปยังภูมิภาคและท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง โดยทิศทางความร่วมมือดังกล่าวนี้ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win) รัฐบาลควรส่งเสริมยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกัน ตามนโยบายการพัฒนาของโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อให้นโยบายนั้น ๆ เป็นรูปธรรม อันจะทำให้เกิดกลไกและช่องทาง สำหรับการสื่อสารระหว่างรัฐต่อรัฐ และระหว่างรัฐกับประชาชนภายในรัฐ มุ่งการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องและทันต่อสถานการณ์ รวมทั้งการปรับทัศนคติ โดยใช้ขีดความสามารถจากหลักการ ๓ ร่วม ได้แก่ ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมพัฒนา และร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งความร่วมมือทวิภาคีด้านเศรษฐกิจนี้จะ เป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ความร่วมมือด้านความมั่นคงในระดับพหุภาคีได้

อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานการณ์ภัยความมั่นคงปัจจุบันที่ซับซ้อนและเชื่อมโยง ไทยจำเป็นต้องพึ่งพากรอบความร่วมมือระหว่างประเทศมากขึ้น ตามแนวทางการพัฒนาในแผนย่อย “การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียน และนานาชาติ รวมทั้งองค์กรภาครัฐและมิใช่ภาครัฐ” โดยอาจมีความต่อเนื่องของจำนวนการเข้าเยี่ยมชมการ เพื่อกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ หรือการประชุมที่มีความสำคัญที่ไทยเป็นเจ้าภาพ โดยเฉพาะที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและการเข้าร่วมประชุมตามกรอบความร่วมมือในทุกระดับ ซึ่งสะท้อนว่ามีแนวโน้มความร่วมมือด้านความมั่นคง ในระดับภูมิภาคและนานาชาติ และการรักษาดุลยภาพของ

ความสัมพันธ์ให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ดี โดยไทยควรแสดงจุดยืนในการสนับสนุนสันติภาพ และสันติวิธี ภายใต้กรอบมติของสหประชาชาติ และสนับสนุนความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียนในการสร้างความสัมพันธ์อาเซียน นอกจากนี้ ควรใช้การประสานงานด้านการทูต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและการสนับสนุนผลประโยชน์ร่วมกัน

มิตินหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดรูปแบบและแนวทางการปกครองประเทศ มีบทบัญญัติในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการทหารและเจ้าหน้าที่ทหาร ที่จะต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติราชการ ในหมวด ๕ มีมาตราที่สำคัญยิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงกลาโหมและส่วนราชการทหาร คือ มาตรา ๕๒^{๖๒} บัญญัติให้ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้อำนาจทหารเพื่อพัฒนาประเทศได้ การที่รัฐต้องจัดให้มีการทหารที่มีประสิทธิภาพนั้น หมายรวมถึง รัฐต้องจัดให้มีการข่าวกรอง อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยี ที่ทันสมัย จำเป็น และเพียงพอ เพื่อสามารถพิทักษ์รักษาตามที่กล่าวข้างต้นด้วย รวมทั้งในการพิทักษ์รักษาดังกล่าวไม่อาจใช้เฉพาะการทหารเพียงอย่างเดียว ต้องใช้หรือคำนึงถึงการทูตและการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย และมีบทบัญญัติชัดเจนให้ใช้อำนาจทหารเพื่อพัฒนาประเทศได้ กฎหมายที่มีบทบัญญัติโดยตรงเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม คือ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ส่วนการใช้กำลังทหารเป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการใช้กำลังทหาร การเคลื่อนกำลังทหาร และการเตรียมพร้อม พ.ศ.๒๕๕๕”

---

^{๖๒} กฤษณะ บวรรัตนารักษ์. (๒๕๖๓). “รัฐธรรมนูญกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราชการทหาร” ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๗ ส.ค.๖๓ จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=46723&filename=index

การเตรียมความพร้อมของกองทัพ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศ^{๖๓} กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ให้ประเทศมีความปลอดภัยจากภัยคุกคามทางทหาร พร้อมกับ การกำหนดกลยุทธ์รองรับ โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมกำลังและใช้กำลังเพื่อการป้องปรามแก้ไข และยุติความขัดแย้งด้วยการปฏิบัติการร่วมเป็นหลัก พัฒนาปฏิบัติการไซเบอร์เพื่อการทหาร พัฒนาเทคโนโลยีอวกาศ เพื่อการใช้งานดาวเทียมสื่อสาร ดาวเทียมถ่ายภาพด้านความมั่นคง พัฒนาระบบข่าวกรอง เพื่อการแจ้งเตือนภัยคุกคามทางทหาร ส่งเสริมการวิจัยพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ กิจกรรมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและ การพลังงานทหาร พัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาและระบบสารสนเทศให้สามารถปฏิบัติการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระทรวงกลาโหมและหน่วยงานความมั่นคง พัฒนาระบบการส่งกำลัง บำรุงร่วม เพื่อมุ่งไปสู่การพึ่งพาตนเอง พัฒนาระบบการระดมสรรพกำลังอย่างต่อเนื่อง พัฒนาเสริม สร้างกำลังประชาชน ทหารกองหนุน ทหารนอกประจำการ ทหารผ่านศึกทุกประเภท เพื่อ มุ่งไปสู่การออมกำลังและชดเชยอำนาจกำลังรบของกองทัพที่มีอยู่อย่างจำกัดในยามสงคราม

ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมหลายด้าน อันส่งผลให้ กองทัพมีภารกิจการดำเนินการที่หลากหลาย ทั้งด้านการทหาร การเตรียมความพร้อมร่วมกับ หน่วยงานด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนงานด้านการพัฒนากองทัพจึงควรให้ ความสำคัญกับการยกระดับ/เพิ่มขีดความสามารถ โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญรอบด้าน และสามารถปฏิบัติการตามแผนซึ่งตอบโจทย์ต่อสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทันการณ์ เช่น การรับมือจากสถานการณ์โควิด-๑๙ เป็นต้น โดยให้มีความร่วมมือทางทหารกับประเทศ เพื่อนบ้าน และประเทศที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการฝึก ร่วมอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนอาจมีการประเมินประสิทธิภาพของยุทธโปกรณ์ต่อสถานการณ์ ต่าง ๆ และมีความจำเป็นในการจัดหาอาวุธยุทธโปกรณ์ใหม่ เพื่อทดแทนยุทธโปกรณ์ที่มีอายุ การใช้งานยาวนานหรือไม่สามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ได้ ซึ่งมีความจำเป็นต้อง สร้างความเข้าใจถึงความจำเป็นและรับฟังความเห็นจากทุกภาคส่วน

^{๖๓} สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (ต.ค.๖๒ – ม.ค.๖๓). “มุมมองความมั่นคง” ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๐

ข้อเสนอแนะในการกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง มิติทหาร ได้แก่

ควรมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของกองทัพในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ในอนาคต เช่น การก่อการร้ายทางชีวภาพ (Bioterrorism) ที่อาจมีการใช้เชื้อโรคเป็นเครื่องมือของการก่อการร้าย รวมถึงประเด็นสงครามเชื้อโรค (Germ Warfare) หรือ สงครามชีวภาพ (Biological Warfare) ที่บางประเทศอาจใช้เชื้อโรคเป็นอาวุธในการทำสงคราม^{๖๔} ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความสูญเสียที่เป็นผลมาจากการแพร่กระจายของเชื้อโรคในวงกว้างในอีกหลายมิติ ดังนั้น การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-๑๙ จึงเป็นภัยด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่โดยตรง ซึ่งต่างจากอดีตที่มองภัยคุกคามทางทหาร เป็นปัญหาภัยคุกคามหลักเท่านั้น

สำหรับสงครามในอนาคต เช่น Hybrid Warfare เป็นต้น ควรเตรียมพร้อมรับมือกับรูปแบบการโจมตีที่มีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยการให้ทุกภาคส่วนยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ สนับสนุนการสร้างเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นภายในอาเซียน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สำหรับกองทัพไทย ภายใต้กรอบความมั่นคงของอาเซียน และควรร่วมดำเนินบทบาทรักษาสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ภายใต้กองบัญชาการสหประชาชาติในคาบสมุทรเกาหลี (UNC) ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศสมาชิกอาเซียน ควรสนับสนุนให้คาบสมุทรเกาหลี เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ มุ่งดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพความมั่นคง และสนับสนุนให้เกิดแก้ไขอย่างสันติด้วยการเจรจาระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติตามข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council : UNSC) อย่างเคร่งครัด อย่างเช่นในกรณีการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์เกาหลีเหนือ เป็นต้น

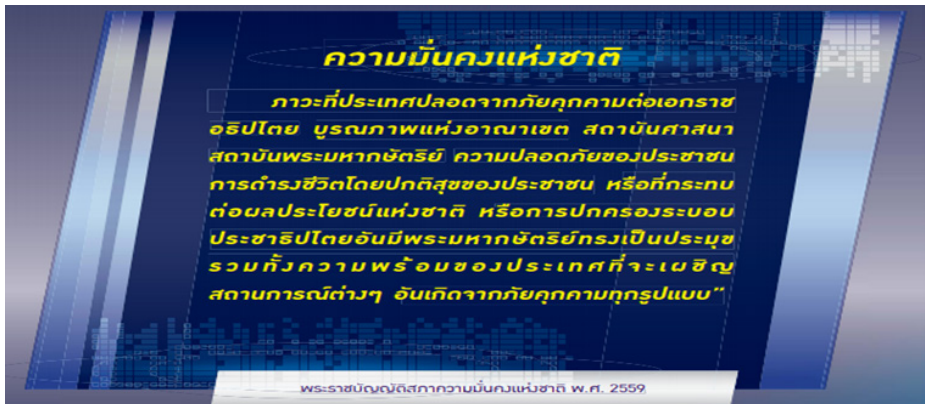
นอกจากนี้ ไทยควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งการ แสดงจุดยืนในการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ นำไปสู่ความ

---

^{๖๔} สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World). จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๒๐๘ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓. หน้า ๒๒.

ร่วมมือกันระหว่างประเทศ ความร่วมมือด้านการทหารระหว่างกระทรวงกลาโหมของไทย กับกระทรวงกลาโหมประเทศอื่น ๆ จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความไว้วางใจต่อกันและก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการตามบันทึกความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย กับมหาวิทยาลัยป้องกันประเทศอื่น ๆ เช่นกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน เป็นต้น อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการสร้างความเข้าใจระหว่างกองทัพระหว่างประเทศ และสามารถขยายผลไปสู่ความร่วมมือด้านอื่น ๆ อันจะนำไปสู่ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันในระดับสูงสุด

ท้ายสุดนี้ ด้วยสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ไทยต้องร่วมด้วยช่วยกันสร้างพลังอำนาจ เพราะหากพลังอำนาจของชาติ มีความเข้มแข็งก็จะสามารถต่อสู้เพื่อเอาชนะภัยคุกคามที่เกิดขึ้นได้ ในทางกลับกัน หากชาตินั้นมีพลังอำนาจของชาติที่อ่อนแอก็ไม่สามารถต่อสู้กับภัยคุกคามได้ จึงทำให้ภัยคุกคามมีพลังมากจนมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งหมายถึง ชาตินั้น ๆ จะไม่มีความมั่นคงหรือไม่มีเสถียรภาพด้านความมั่นคงของชาตินั้นเอง

บรรณานุกรม

- กฤษณะ บวรรัตนารักษ์. (๒๕๖๓). “รัฐธรรมนูญกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราชการทหาร” ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๗ ส.ค.๖๓ จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=46723&filename=index
- กองบัญชาการกองทัพไทย. นโยบายผู้บัญชาการทหารสูงสุด. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๔ ธ.ค.๖๒ จาก <https://www.rtarf.mi.th/index.php/th/2016-06-23-07-14-52/2016-06-23-07-36-80>
- คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล.(๒๕๖๓). โควิด-19 คือ อะไร? ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๓๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.gj.mahidol.ac.th/main/covid19/covid19is/>
- ซินหัว.(๒๕๖๓).เกาหลีใต้รายงาน DPRK ระเบิดศูนย์ประสานงาน ติดชายแดน. ค้นเมื่อ ๑๐ มิ.ย.๖๓ จาก https://www.xinhua.com/vdo/114511_20200616?fbclid=IwAR3oJZWseHpTGKIJ AQV_P MxPZy0qHQJmYtziRyGlrKKTcc5FQpJg_MmRgjY
- ฐานเศรษฐกิจ. (๒๕๖๓). พิษ สงครามการค้า. ออนไลน์.ค้นเมื่อ ๒๕ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.thansettakij.com/content/world/434676>
- ธรรมรัตน์ รัตนมณี. (๒๕๖๒).รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, “ความขัดแย้งระหว่างเงินกับสหรัฐฯ ในทะเลจีนใต้ที่มีผลต่อบทบาทของไทยในอาเซียน”. ค้นเมื่อ ๗ พ.ค.๖๓ จาก<http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/nbt/nbt11/IS/11002.pdf>
- ธีรินทร์ สุพุทธกุล. (๒๕๖๓). สถานการณ์เกาหลี รุนแรงแค่ไหน...!. ค้นเมื่อ ๑๒ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/13299/>

แนวหน้า.(๒๕๖๓). ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/40674>

บีบีซี.(๒๕๖๑). “ทรัมป์ประกาศถอนตัวจากข้อตกลงนิวเคลียร์อิหร่าน”. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/international-44039800>

บีบีซี.(๒๕๖๓).เกาหลีเหนือตัดการสื่อสารทุกช่องทางกับเกาหลีใต้ คือมุกเก่าเรียกความสนใจของเปียงยาง? ค้นเมื่อ ๑๐ มิ.ย.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/international-52978790>

บีบีซี.(๒๕๖๓). อเมริกา-อิหร่าน : การสังหารนายพลสุเลมานีจะจุดชนวนสงครามหรือไม่. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/international-50997106>

ประชาสัตร์ เทพชาตรี.(๒๕๖๓). แนวโน้มสถานการณ์โลกปี ๒๐๒๐. ออนไลน์.ค้นเมื่อ ๒ ก.พ.๖๓ จาก <http://www.drprapat.com/>

ปัญญาพัฒน์ ประสิทธิ์เดชสกุล.(๒๕๖๓). วิจัยกรุงศรี วิเคราะห์ วิฤติโควิดเร่ง “Megatrends” (ตอน ๑) หลอมโลกใบใหม่เปลี่ยนชีวิตคน. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๙ ก.ย.๖๓ จาก <https://thaipublica.org/2020/07/krungsri-research-covid-megatrends-disrupting-life-business/>

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)

พิจิตรา เพชรเกวี.(๒๕๖๒). พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship). ออนไลน์.

สืบค้น เมื่อ ๑๖ ก.ย.๖๓. จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A5%20\(Digital%20Citizenship\).html](https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A5%20(Digital%20Citizenship).html)

ยอดชาย วิถีพานิช.(๒๕๖๑).ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี: จากจุดเริ่มต้นถึงความหวังที่รออยู่. ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๐ มี.ค.๖๓ จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2561/hi2561-058.pdf>

ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๑). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐. ค้นเมื่อ ๒๐ ธ.ค.๖๒ จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๒). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐). ค้นเมื่อ ๒๐ ธ.ค.๖๒ จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/051/T_0001.PDF

ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๒). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕). ค้นเมื่อ ๒๐ ธ.ค.๖๒ จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/124/T_0034.PDF

วรรณโชค ไชยสะอาด. (๒๕๖๓) หน่วยรบไซเบอร์...เมื่อเทคโนโลยีทรงพลังกว่าการถือปืนออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๐ เม.ย.๖๓ จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/389038>

วีโอเอไทย.(๒๕๖๓).การเจรจาสุดยอด “สหรัฐฯ - เกาหลีเหนือ” กับปัจจัยเรื่องปฏิทินการเมืองของสหรัฐฯ.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๒๐ เม.ย.๖๓ จาก <https://www.voathai.com/a/us-north-korea-nuclear-politics-ct/4355553.html>

วีโอเอไทย.(๒๕๖๓). จีนเผยแผนยกระดับเทคโนโลยีการทหาร ท่ามกลางความกังวลของสหรัฐฯ.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๘ พ.ค.๖๓ จาก <https://www.voathai.com/a/china-ai-wars/5031621.html>

ศิลปวัฒนธรรม.(๒๕๖๓).สงครามไซเบอร์ครั้งแรกๆ ของโลก กับจุดที่กองทัพสหรัฐฯ ก้าวข้ามนิยาม IO สู่ภัยจากรัฐชาติ.ออนไลน์.ค้นเมื่อ ๙ ก.ย.๖๓ จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_46065

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020” เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (๒๕๖๓). สรุปผลประชุมการ

ประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ เรื่อง “ความไม่แน่นอนทางการเมือง
ของสหรัฐอเมริกากับการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงภายใต้ยุทธศาสตร์
อินโด - แปซิฟิก” เมื่อ ๒๔ ม.ค.๖๓. เอกสารอัดสำเนา

สภาความมั่นคงแห่งชาติ, มุมมองความมั่นคง ฉบับที่ ๔ มิถุนายน – กันยายน ๒๕๖๓
“สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศ ภายหลังจากการระบาด COVID-19”
จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

สุรชาติ บำรุงสุข. สถาบันการข่าวกรอง. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, จุลสารความมั่นคง
ศึกษา: โลกที่เปลี่ยนแปลง เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓ ฉบับที่ ๒๐๘

สุรชาติ บำรุงสุข. (๒๕๖๓). โลกที่เปลี่ยนแปลง (The Changing World).

จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๒๐๘ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓. หน้า ๒๒.

เสาวณี จันทะพงษ์ ทศพล ต้องหุ้ย และกัลยรัตน์ สุขเรือง. (๒๕๖๓). วิกฤตโควิด 19 กับ
มุมมองด้านเศรษฐศาสตร์สุขภาพ. เว็บไซต์. ค้นเมื่อ ๒๒ ก.ย.๖๓.

จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_07Jul2020.

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (๒๕๖๓). รายงานสถานการณ์ข่าวน่าสนใจ.ออนไลน์. จาก
<https://www.nia.go.th/niaweb59/page-news1.asp?f=1>

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (๒๕๖๓). สถานการณ์ความมั่นคงระหว่าง
ประเทศภายหลังจากการระบาดของไวรัส COVID-19 ค้นเมื่อ ๒๒ มิ.ย.๖๓
จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศภายหลัง
การระบาดของไวรัส COVID-19
จาก <http://www.nsc.go.th/?p=6974>

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (ต.ค.๖๒ – ม.ค.๖๓). “มุมมองความมั่นคง”
ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๐

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๓). การให้ความเห็นต่อ
ร่างแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-๑๙
พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๕ จาก <http://nscr.nesdb.go.th/covidaction-plan/>
อารีฟีน ยามา. ยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อตะวันออกกลางและโลกมุสลิม.
ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๒ ก.พ.๖๓
จาก <http://www.ias.chula.ac.th/ias/en/Article-Detail.php?id=42>
เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (๒๕๖๓). “เรื่อง ความมั่นคงใหม่ในยุคหลัง COVID-19
(New Security Concept in the Post COVID-19)” หน้า ๔๑
Brandinside.(๒๕๖๓). ทรัมป์กล่าวหาจีนพยายามควบคุมค่าเงินหยวน หลังจากเกิด
สงครามการค้า.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๑๕ พ.ค.๖๓ จาก <https://brandinside.asia/trump-tweet-about-china-rmb-manipulate-currency/>
Thailand SSC focus. (๒๕๖๓). เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง.
“วิกฤติโควิด-๑๙ กับความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน
จาก <https://sscthailand.org/>
VOV WORLD. (๒๐๒๐). ข้อตกลงการค้าระยะที่ ๑ ระหว่างสหรัฐกับจีนแก้ไขความ
ขัดแย้งด้านการค้า.ออนไลน์. ค้นเมื่อ ๓๐ พ.ค.๖๓ จาก <https://vovworld.vn/th-TH/>
Airforce Technology. (2020). “Japan launches new Space Operations
Squadron”. Online. From <https://www.airforce-technology.com/news/japan-space-operations-squadron/>
DefenseOne. (2020). “Russia’s Attempted Vaccine Hack Suggests Research
and Putin’s Grand Plan — Has Stalled”. Online.
From <https://www.defenseone.com/technology/2020/07/russia-attempted-vaccine-hack-suggests-research-and-putins-grand-plan-has-stalled/166970/>

- DefenseOne. (2020). “White House Releases National Strategy for 5G Security”
Online. From <https://www.defenseone.com/technology/2020/03/white-house-releases-national-strategy-5g-security/164164/>
- Eleanor Albert. (2017) “The China-North Korea Relationship”, Council
on Foreign Relations, last modified April 26, 2017. Online.
From <https://www.cfr.org/backgrounder/china-north-korea-relationship>.
- Greg Allen.Taniel Chan. (2020). Artificial Intelligence and National Security. Online.
From <https://www.belfercenter.org/publication/artificial-intelligence-and-national-security> RAND Corporation. (2020).
“The Future of Warfare in 2030”. Online.From www.rand.org/t/RR2849z1
- United States Spaceforce.(2020). “The U.S. Space Force (USSF). Online.
From <https://www.spaceforce.mil/About-Us/About-Space-Force>
- Steven Metz. (2020). Future Warfare: The Two-Dimensional Security
Challenge. Online. From <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/future-warfare-the-two-dimensional-security-challenge/#.XkCs-C2B2GR>

ภาคผนวก ก

สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓
เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020”
วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ ก.พ.๖๓ เวลา ๐๘๓๐ - ๑๖๓๐
ณ ห้องศรีวรา เอ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์

ประธาน

พล.ต.กิตติ คงสมบัติ

รอง เสธ.สปท. ผู้แทน ผบ.สปท.

องค์ปาฐก

พล.อ.เจ็ดวุฒิ คราประยูร

ที่ปรึกษาพิเศษ กองบัญชาการกองทัพไทย

วิทยากร

๑. นายแพทย์ธนรักษ์ ผลิพัฒน์

รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

๒. ผศ.ดร.มานะชญ์ อารีย์

อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๓. รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข

รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๔. ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี

ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๕. คุณกวี จงกิจถาวร

นักวิจัยอาวุโส สถาบันความมั่นคงและนานาชาติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๖. พล.อ.ต.ผศ.ดร.สุธี จันทรพันธุ์

รองผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

ผู้ดำเนินรายการ

น.อ.ไชยา ออกแดง

ผอ.กศย.ศศย.สปท.

สรุปสาระสำคัญ

๑. การปฏิรูปสภาพพิเศษ เรื่อง “Dynamics Security Environment in the 21st Century” โดย พล.อ. เจติวุธ คราประยูร ที่ปรึกษาพิเศษ กองบัญชาการกองทัพไทย

Strategic Review เป็นหนึ่งในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว ซึ่งรวมถึงยุทธศาสตร์ชาติอีกด้วย Strategic Review เป็นขั้นตอนของการรวบรวมสถานการณ์ปัจจุบัน ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ที่อาจส่งผลกระทบต่อ ไปถึงอนาคต ผ่านการวิเคราะห์ภัยคุกคามในทุกมิติ เพื่อดูแนวโน้มของสถานการณ์ (Trends) และแรงผลักดันปัญหา (Driving forces) อาจเรียกว่า การคาดการณ์อนาคต (Foresight) ซึ่งไม่ใช่การเดาหรือทำนายเหตุการณ์ แต่ต้องเข้าใจว่า สถานการณ์ทุกอย่าง มีความเชื่อมโยงถึงกัน ทำให้การวิเคราะห์ต้องมีความเป็นระบบและมีวิธีคิดแบบองค์รวม และใช้เครื่องมือหรือกลไกหลาย ๆ อย่างร่วมกัน เช่น Big Data และ AI เป็นต้น

สภาวะแวดล้อมของยุทธศาสตร์โลกในปี ๒๕๘๘ ตามเอกสาร Global Strategic Trends – Out to 2045 ของ กท.สหรัฐฯ กล่าวถึงแนวโน้มที่เชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กันเป็นระบบ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วย STEEP-M พิจารณาสภาพแวดล้อม ใน ๑๓ เรื่องสำคัญ ๘ กลุ่มภูมิรัฐศาสตร์ ห้วงอากาศและอวกาศ ดังนี้

๑. ประชากรศาสตร์ (Demography) อนาคตประชากรโลกจะเพิ่ม โดยประเทศในแต่ละกลุ่มของการพัฒนาจะมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่ต่างกันและมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนประชากร ตามเพศ อายุ จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และนโยบายการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

๒. เพศ (Gender) ประเทศที่มีความเท่าเทียมกันทางเพศ (Gender Equality) สูงจะมีผลต่อคุณภาพและความเหลื่อมล้ำของสังคม เช่น ความเท่าเทียมในการศึกษา การประกอบอาชีพ สิทธิเสรีภาพระหว่างชาย-หญิง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

๓. ความเป็นชุมชนเมือง (Urbanization) การพัฒนาเมืองรองและเมืองชนบท ให้มีความเจริญ เพื่อลดการเคลื่อนย้ายของประชากรสู่เมืองใหญ่ การพัฒนาเป็นใจกลางเมือง

(Urban Center) จะลดปัญหาความหนาแน่นของประชากรในเมืองใหญ่ การคมนาคม ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาสังคม ภาวะโลกร้อน ภัยพิบัติ และโรคระบาด มีการคาดการณ์ว่า ภายในปี ๒๐๕๐ กทม.จะเกิดน้ำท่วมใหญ่

๔. ทรัพยากร (Resources) ประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น จะทำให้ความต้องการอาหาร น้ำ และพลังงาน เพิ่มขึ้นด้วย หากเกิดภาวะโลกร้อน ย่อมมีผลต่อปริมาณผลผลิต และแหล่งอาหารโลก นำไปสู่สงครามการแย่งชิงอาหาร การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานหรือ การละเมิดอธิปไตย แม้ว่าปัจจุบันจะมีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการผลิต แต่ก็ยังคงใช้ ทรัพยากรสนับสนุนในปริมาณมาก เช่น การเกษตรในประเทศไทยที่ยังใช้น้ำมากอยู่ จำเป็น ต้องมีแผนการบริหารจัดการน้ำเพื่อรองรับการใช้จ่ายน้ำให้เพียงพอ การขาดแคลน น้ำในการบริโภคจะยังคงเป็นปัจจัยหลักของปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบต่อ ด้านการเกษตรอย่างหนัก และเมื่อผนวกกับปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ด้วยแล้ว มีการประมาณการไว้ในแต่ละปี พืชผลต่าง ๆ ทั่วโลกจะเกิดความเสียหาย ร้อยละ ๑๐-๑๖ ดังนั้น การขาดแคลนอาหารมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นไม่เฉพาะแต่แหล่ง อาหารที่มาจากเกษตร แต่แหล่งอาหารจากท้องทะเลก็ประสบภาวะวิกฤติเช่นกัน เพราะนิเวศทางทะเลที่ขาดความสมดุล

๕. สิ่งแวดล้อม (Environmental) การกระทำของมนุษย์ ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน (Climate Change) ส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของฤดูกาล อุณหภูมิ และภัยพิบัติที่มีความรุนแรงและความถี่มากขึ้น แม้จะมีเครื่องเตือนภัยล่วงหน้า แต่เมื่อเกิดสภาวะขึ้นก็ ยังคงต้องใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ผนวกกับความร่วมมือของการทหารในอนาคต ซึ่งโครงสร้างของการปฏิบัติงานและการใช้เครื่องมือยุทธโศปกรณ์ จึงต้องมีการเตรียม ความพร้อมรองรับ เช่น โรคระบาดและไวรัส ที่ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

๖. สุขภาพ (Health) ในอนาคตมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ดี ประชาชนจะ อายุยืนยาวขึ้น การค้นคว้าการรักษาโรคมะเร็งได้ การใช้ AI แทนบุคลากรทางการแพทย์ได้ การมีเทคโนโลยีปลูกถ่ายอวัยวะเทียมด้วยการเพาะจาก Lab ทางการแพทย์ (Advance Technology) แต่ในทางกลับกัน การใช้เทคโนโลยีก็ส่งผลกระทบต่อสภาวะทางสุขภาพด้วย เช่น

โรคอ้วน ซึ่งระบบการขนส่งและคมนาคมที่ดีขึ้น ทำให้การแพร่ระบาดของโรคเกิดขึ้นได้เร็วขึ้น

๗. การขนส่ง (Transport) การใช้เทคโนโลยีการคมนาคมขนส่งแห่งโลกอนาคต (Hyper loop) และ เทคโนโลยียานพาหนะไร้คนขับ (Autonomous Vehicle) ในส่วนของประเทศไทย การเชื่อมโยงระหว่างกัน (Connectivity) เกิดการเชื่อมโยงสู่ประเทศต่าง ๆ เกิดผลสำเร็จในหลากหลายมิติ

๘. ข้อมูลข่าวสาร (Information) การทำ Big data ซึ่งในอนาคตการประมวลผลจะเกิดจากการวิเคราะห์ด้วยอุปกรณ์ทาง IT นอกเหนือจากการคิดวิเคราะห์ด้วยมนุษย์ อาจมองไปได้ถึงการจำลองชีวิตจริงของมนุษย์ (Stimulation) หรือการวิเคราะห์แนวโน้มของโลกผ่านกลุ่มสังคมออนไลน์ที่เป็น Big data หนึ่ง

๙. การศึกษา (Education) การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) มากกว่าทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาจากแบบ Offline Learning เป็น Online Learning ที่ในอนาคตจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น จึงอาจส่งผลกระทบต่อ การอยู่รอดของสถาบันการศึกษา เพราะไม่มีนักศึกษาเข้าเรียนในระบบการเปิดสอนสาขาวิชาในอนาคตต้องตอบสนองต่อตลาดแรงงาน (Job Market) ในอนาคตด้วย

๑๐. ระบบอัตโนมัติและการทำงาน (Automation and Work) ใช้หุ่นยนต์แทนมนุษย์มากขึ้น การแทนที่แรงงานมนุษย์ด้วยยานยนต์แห่งอนาคตที่ไร้คนขับ (Autonomous Vehicle) ในด้านการทหาร เพื่อลดความเสี่ยงและการสูญเสียกำลังพล การใช้ AI ตัดสินใจแทนมนุษย์ ซึ่งต้องคำนึงถึงด้านจริยธรรมที่ AI ยังไม่มี โดยนานาประเทศยังต้องมีการประชุมเพื่อสร้างมาตรการ (Protocol) ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้อัตราการว่างงานจะเพิ่มมากขึ้น งานบางประเทศขาดแรงงาน เช่น งานของผู้สูงวัย การขยายอายุราชการให้นานขึ้น เพราะสังคมสูงวัยเพิ่มขึ้น ทำให้สังคมจะเปลี่ยนทัศนคติต่อการเลิกอาชีพ คนจะเลือกประกอบอาชีพอิสระมากกว่าการรับราชการหรือพนักงานประจำ การทำงานที่บ้าน (Work at home) ผ่านระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยและอำนวยความสะดวกมากขึ้น คนหนึ่งคนสามารถทำงานพร้อมกันได้หลายงาน การเปลี่ยนกฎระเบียบเรื่องเพศจะมีความเท่าเทียมมากขึ้น และใช้พื้นฐานภาษาอังกฤษมากขึ้น

๑๑. คอร์รัปชันและการเงิน (Corruption and Money) ซึ่งจะมาพร้อมกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในทุกระดับ ตั้งแต่ในประเทศ ภูมิภาค และระดับโลก ส่งผลต่อการแพร่กระจายของปัญหาสังคมในหลากหลายประเด็น เช่น ยาเสพติด เป็นต้น สกุลเงินทางเลือก (Alternative Currency) เช่น บิตคอยน์ (Bitcoin) ปัจจุบันหลายประเทศกำลังทำสกุลเงิน เช่น ลิบรา (Libra) ซึ่งยังมีเสียงคัดค้านอยู่ แต่อย่างไรก็ตาม สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ (USD) ยังคงเป็นเงินสกุลหลักของโลก โดยการซื้อขายผ่านวิธีการอัลกอริทึม (Algorithm) ที่มีขนาดใหญ่ ตลอด ๒๔ ชม. ทำให้การทำงานในระบบเก่าต้องปรับตัวเป็นตลอดเวลามากขึ้น

๑๒. อัตลักษณ์และบทบาทของรัฐ (Identity and role of the state) ด้านการป้องกันและความมั่นคง แรงกดดันของโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่แสดงว่า แต่ละประเทศจะพบความยากมากขึ้นที่จะดำเนินการฝ่ายเดียว ซึ่งประเทศส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพน้อยลง สิ่งนี้อาจลดความขัดแย้งได้ และการเพิ่มของระบบเซ็นเซอร์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ฝังตัวบางอย่างน่าจะเกิดขึ้นภายในปี ค.ศ.๒๐๔๕ สิ่งนี้อาจให้ประโยชน์ในการรับรู้สถานการณ์ การเฝ้าระวังสุขภาพและความสามารถในการปรับเปลี่ยนสถานะทางร่างกายและจิตใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่น

๑๓. การป้องกันและขีดความสามารถ (Defence and capabilities) ด้านการป้องกันและความปลอดภัย ในปี ค.ศ.๒๐๔๕ สหรัฐฯ และจีน จัดงบประมาณการป้องกันประเทศเท่า ๆ กัน อินเดียอาจจัดงบประมาณการป้องกันประเทศเท่ากับการใช้จ่ายด้านการป้องกันทั้งหมดของสหภาพยุโรป อินเดียอยู่ในกลุ่มทียร์ (Tier) ๒ ของค่าใช้จ่ายในการป้องกันประเทศ กลุ่มทียร์ ๓ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน รัสเซีย และสหราชอาณาจักร

๒. การบรรยายพิเศษ เรื่อง ภัยคุกคามจากโรคระบาด โดย นายแพทย์ธนรักษ์ ผลิพัฒน์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

โรคระบาดของโลกที่สำคัญที่ผ่านมา คือ โรค SARS ซึ่งไม่ได้แพร่ระบาดมาก แต่มีจำนวนผู้เสียชีวิตสูงมาก ทำให้มีกระแสการจัดการการแพร่ระบาดของโลก นำมาสู่การพัฒนาการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข เกิดเป็นกฎอนามัยระหว่างประเทศ ค.ศ.๒๐๐๕ (International Health Regulations 2005) ซื่อย่อว่า IHR เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ต้องปฏิบัติตาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันควบคุมโรคที่อาจมีผลกระทบต่อการเดินทาง และการค้าขายระหว่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern หรือ PHEIC) หมายถึง เหตุการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อประเทศอื่น ๆ จากการแพร่ระบาดระหว่างประเทศและต้องอาศัยความร่วมมือจากนานาชาติในการรับมือกับเหตุการณ์นั้น เหตุการณ์ที่ผ่านมา อาทิ โรคซาร์ส ที่เริ่มเกิดขึ้นที่ฮ่องกง ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๐๙ ที่ระบาดทั่วโลก โรคไข้หวัดนก H5N1 ในคนที่ระบาดในหลายประเทศ เป็นต้น โดยมีกำหนดภาวะอันตราย (Hazard) ๕ เรื่อง ดังนี้ (๑) โรคติดต่อ (๒) โรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน (๓) อาหารปลอดภัย (๔) สารเคมี และ (๕) กัมมันตรังสีและนิวเคลียร์ ซึ่งแต่ละภาวะอันตรายเหล่านี้ ต้องพัฒนาสมรรถนะหลัก (Core Capacity) ของประเทศ ให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดของกฎอนามัยระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันตลอดจนรองรับการตรวจจัดการระบาดของโรคและภัยคุกคามด้านสาธารณสุขในทุกระดับ กำหนดมาตรการป้องกันควบคุมโรค และลดผลกระทบต่อการเดินทาง การขนส่งระหว่างประเทศ มีการแจ้งโรคและแจ้งเตือนโรคติดต่ออื่น ๆ ที่มีโอกาสแพร่ระบาดข้ามประเทศ รวมทั้งโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ความปลอดภัยด้านอาหาร เหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดจากสารเคมีและกัมมันตรังสี หรือนิวเคลียร์ที่มีความเสี่ยงในการแพร่กระจายข้ามประเทศได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๘

กรมควบคุมโรค ได้นำเอาแนวคิดจากความมั่นคงด้านสุขภาพของโลก (Global Health Security) มากำหนดเป็นกรอบนโยบายด้านป้องกัน ตรวจจับ ตอบสนอง (prevent detect response) เพื่อเร่งรัดการพัฒนาสู่มาตรฐาน IHR ค.ศ.๒๐๐๕

สำหรับมาตรการป้องกันและควบคุม โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ ในประเทศไทย คาดการณ์ฉากทัศน์ (Scenario) การระบาดในประเทศไทย แบ่งออก ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ แยกผู้ป่วย (Containment) โดยการเฝ้าระวังและคัดกรองผู้เดินทางจากต่างประเทศ ระยะที่ ๒ ควบคุมการระบาด (Control) เป็นขั้นติดเชื้ในวงจำกัด โดยการสอบสวนโรคและติดตามผู้สัมผัส เน้นผู้ป่วยไปพบแพทย์โดยเร็ว ระยะที่ ๓ ลดผลกระทบ (Mitigation) ขั้นที่การระบาดแพร่ขยายในประเทศ ดำเนินการโดยการดูแลรักษาผู้ป่วย ป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล และป้องกันการแพร่ระบาดเป็นกลุ่มใหญ่

การระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ผู้ติดเชื้อ ๑ คน สามารถแพร่เชื้อไปสู่คนอื่นอีกไม่ต่ำกว่า ๒ คน และใช้เวลาฟักตัว ๒ - ๕ วัน มาตรการระดับกระทรวงที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานระยะที่ ๓ ซึ่งจะเป็นแผนบูรณาการความร่วมมือพหุภาคีๆ ประกอบด้วย ๓ เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ ๑ ลดโอกาสการแพร่เชื้อเข้าสู่ประเทศไทย และชะลอการระบาดภายในประเทศ เป้าหมายที่ ๒ ประชาชนไทยปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และเป้าหมายที่ ๓ ลดผลกระทบทางสุขภาพเศรษฐกิจ สังคม และเพิ่มความมั่นคงของประเทศ

มาตรการระดับกระทรวงที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ๑) มาตรการสื่อสารความเสี่ยงอย่างบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน ๒) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ๓) การป้องกันโรคในประชากรกลุ่มเสี่ยงที่จะติดเชื้อในระยะแรก (หน้ากากอนามัยและล้างมือ) ๔) การทำความสะอาดพื้นที่ต่าง ๆ สถานที่สาธารณะ และยานพาหนะ ๕) การสนับสนุนมาตรการที่ระยะห่างจากสังคม (social distancing) ตามความเหมาะสม หากไม่สามารถทำได้ ก็ให้จัดงานโดยการเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ ๖) การตรวจคัดกรองผู้เดินทาง โดยเฉพาะที่เดินทางมาทางเรือ

๗) การดำเนินการเฝ้าระวังผู้ป่วยเชิงรุก (ผู้ป่วย Atypical pneumonia และผู้ป่วย Acute respiratory infection) ๘) การสำรองอุปกรณ์สำคัญที่เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อการป้องกันควบคุมโรค เช่น หน้ากากอนามัย หน้ากาก N95 และชุด PPE ๙) การใช้ หน้ากากอนามัยชนิดผ้า ๑๐) การสำรองยาและเวชภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนพื้นที่เสี่ยง ๑๑) การจัดเตรียมคลินิกโรคทางเดินหายใจ โดยสถานพยาบาลทุกสังกัด ๑๒) การบริหารจัดการเตียง เพื่อรองรับผู้ป่วยรุนแรงร่วมกันของสถานพยาบาลทุกภาคส่วนในพื้นที่ ๑๓) การป้องกันการติดเชื้อในผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงที่จะเกิดอาการรุนแรง ๑๔) การลด การแพร่ระบาดในสถานที่สำคัญ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เรือบิน และโรงงาน ๑๕) การเตรียมความพร้อมเพื่อการจัดการภาวะฉุกเฉินร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ หากท่านป่วยหากอาการไม่รุนแรง ควรปฏิบัติตน ดังนี้ ๑) พักอยู่กับบ้านจนกว่าจะหายสนิทแยกตัว จากสมาชิกในครอบครัว แยกห้องนอนอยู่แต่ในห้อง แยกรับประทานอาหาร แยกห้องน้ำลด การปนเปื้อนเชื้อในบ้าน ๒) ปิดปากปิดจมูกทุกครั้งเวลาที่ไอหรือจาม ๓) ล้างมือบ่อย ๆ หากมีอาการรุนแรง (ไข้สูง หายใจเร็ว เหนื่อย และหายใจลำบาก) ควรไปพบแพทย์ ใส่หน้ากากอนามัย และใช้เจลล้างมือ หากท่านยังไม่ป่วย ควรปฏิบัติ ดังนี้ ๑) หลีกเลี่ยงการเดินทาง ไปยังสถานที่ที่มีผู้คน (social distancing) ๒) ล้างมือบ่อย ๆ ๓) อย่าเอามือมาจับบริเวณ ใบหน้า ๔) ใส่หน้ากากอนามัย หรือหน้ากากผ้า และ ๕) กินอาหารร้อนและใช้ช้อนกลาง

๓. การเสวนาวิชาการสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปกับ บทบาทของประเทสหราชอาณาจักร ประเด็นภูมิภาคตะวันออกกลาง โดย ผศ.ดร.มาโนชญ์ อารีย์ อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลางในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ สงครามเพิ่มขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ซึ่งปัญหาความขัดแย้งในตะวันออกกลางมีหลายมิติ ทั้งเรื่องของแนวคิด ลัทธิทางศาสนา และผลประโยชน์ อันนำไปสู่สงครามตัวแทนของชาติ มหาอำนาจที่มีอิทธิพลในตะวันออกกลางอีกด้วย

ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลาง ซึ่งมีการแบ่งรัฐตามลักษณะของอำนาจ คือ ๑) อภิมหาอำนาจ (Super Power) ๒) มหาอำนาจ (Major Power) ๓) มัธยมรัฐ หรือรัฐขนาดกลาง (Medium-sized State/ Middle Power) ๔) จุลรัฐ หรือรัฐขนาดเล็ก (Small State) ๕) อนุรัฐ (Micro State) ซึ่งปัญหาเชิงโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลางในปัจจุบัน คือ การขยายอิทธิพลของอิหร่านที่มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยมีจีนและรัสเซียให้การสนับสนุน การขยายอิทธิพลของอิหร่านยังถือเป็นการท้าทายชาติอภิมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มรัฐที่มีนโยบายอิสระ ซึ่งไม่สนับสนุนประเทศที่มีอิทธิพล (ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน สหรัฐฯ จีน รัสเซีย) เช่น ตุรกี การ์ตา ตูนิเซีย โมร็อกโค และปากีสถาน เป็นต้น

ในระดับภูมิภาคตะวันออกกลางจะมีมหาอำนาจอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ในภูมิภาค อาฟริกาเหนือ ซาอุดีอาระเบีย ที่เป็นผู้นำกลุ่มประเทศมุสลิมนิกายซุนนี ซึ่งมีสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนกับอีกขั้วอำนาจหนึ่ง คือ อิหร่าน ที่เป็นผู้นำกลุ่มประเทศมุสลิมนิกายชีอะห์ ซึ่งมีรัสเซียและจีนให้การสนับสนุน

หากเปรียบเทียบโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลาง ประเทศซาอุดีอาระเบียคือ อภิมหาอำนาจ ส่วนอิหร่านมีอำนาจระดับกลาง (Middle Power) เพราะมีพันธมิตรน้อยกว่า แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการขยายอิทธิพลของอิหร่าน โดยมีจีนและรัสเซียให้การสนับสนุน ในขณะที่ฝ่ายซาอุดีอาระเบียมีชาติอภิมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ให้การสนับสนุน ซึ่งสหรัฐฯ ไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอำนาจ

ปัญหาสงครามตัวแทน (Proxy War) ในภูมิภาคตะวันออกกลาง สามารถแบ่งได้ดังนี้

- ๑) กลุ่มประเทศมุสลิมนิกายซุนนี ที่นำโดยซาอุดีอาระเบีย และประเทศรอบอ่าวอาหรับ ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ
- ๒) กลุ่มประเทศมุสลิมนิกายชีอะห์ ที่นำโดยอิหร่าน อิรัก ซีเรีย และบาห์เรน เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนจากรัสเซีย

หรืออาจสามารถแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ

๒) กลุ่มประเทศที่ต่อต้านสหรัฐฯ และเลือกที่จะมาอยู่ข้างรัสเซีย

๓) กลุ่มประเทศที่ดำเนินนโยบายอิสระ

การเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในตะวันออกกลาง สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ระยะ
ได้แก่

ระยะที่ ๑ หลังจากจักรวรรดิออสโตมันล่มสลาย ในช่วงดังกล่าวภูมิภาคตะวันออกกลางไม่มีศูนย์กลางอำนาจที่ชัดเจนและไม่มีปัญหาความขัดแย้ง เพราะอยู่ในช่วงเวลาที่เริ่มมีการก่อตั้งประเทศ หรือจะกล่าวได้ว่าแต่ละฝ่ายมีจุดร่วมเดียวกัน คือ ศาสนา และมีอิสรเอลเป็นคู่ขัดแย้งเช่นเดียวกัน ในเวลาต่อมาตะวันออกกลางมีปัญหาเรื่องแนวคิดทางศาสนา มีการแยกตัวออกจากกลุ่มภารตภาพมุสลิม หรือกลุ่มอิกวาน โดยกลุ่มดังกล่าวมีแนวคิดทางศาสนาแบบสุดโต่ง มีการใช้กองกำลังติดอาวุธในการต่อสู้ และก่อตั้งตนเองขึ้นเป็นกลุ่มชื่อว่า อัลกออิดะห์

ระยะที่ ๒ เป็นช่วงแห่งยุค ๒ ขั้วอำนาจ อิหร่านในฐานะผู้นำกระแสการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบกษัตริย์หรืออำนาจนิยมสู่การเป็นประเทศสาธารณรัฐ และประเด็นที่อิหร่านยึดแหล่งน้ำมันในอิรัก กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้กับชาติตะวันตก และซาอุดีอาระเบียเป็นอย่างมาก เพราะการปฏิวัติตนเองของอิหร่าน อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระบอบอำนาจนิยม ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกกลางแบ่งเป็น ๒ ขั้วอำนาจและนำไปสู่การเกิดสงครามตัวแทน โดยที่สหรัฐฯ และซาอุดีอาระเบียสนับสนุนซัดดัม ฮุสเซน ความขัดแย้งกลายเป็นสงคราม อิรัก-อิหร่าน ที่ยืดเยื้อนานถึง ๘ ปี สิ่งที่ทำให้สหรัฐฯ มีความกังวลอีกประเด็น คือ การขยายอิทธิพลของอิหร่านที่เริ่มมีการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของอิสรเอลที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญอยู่ในขณะนั้นด้วย

ระยะที่ ๓ เป็นช่วงแห่งยุค ๓ ชั่วโมง ผลจากการสงครามอิรัก-อิหร่านที่ยืดเยื้อยาวนาน ทำให้เศรษฐกิจของอิรักตกต่ำ อิรักบุกคูเวตในปี ค.ศ.๑๙๙๐ เพื่อยึดทรัพยากรน้ำมัน เหตุการณ์ดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้กับซาอุดีอาระเบียเป็นอย่างมาก ซาอุดีอาระเบียจึงตั้งสหรัฐฯ เข้ามาในดินแดนตะวันออกกลาง การดำเนินการดังกล่าวได้สร้างความไม่พอใจให้กับอูซามะฮ์ บิน ลาดิน ผู้นำอิรักในขณะนั้น ทำให้สถานการณ์กลับมาตึงเครียดเป็นสงครามอ่าว จากชั่วโมงทั้ง ๓ ประเทศ ได้แก่ อิรัก อิหร่าน และซาอุดีอาระเบีย เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดดุลยภาพแห่งอำนาจและทำให้ภูมิภาคตะวันออกกลางไม่มีสงครามความขัดแย้งยาวนานถึง ๑๓ ปี เพราะทั้ง ๓ ฝ่ายต่างสงวนท่าทีต่อกัน กระทั่งในปี ค.ศ.๒๐๐๓ สหรัฐฯ ทำการสังหาร ปธน.ซัดดัม ฮุสเซน ที่เป็นมุสลิมสายซุนนี โดยตั้งรัฐบาลที่เป็นมุสลิมสายชีอะห์และดำเนินนโยบายเชื่อมความสัมพันธ์กับอิหร่าน เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ภูมิภาคตะวันออกกลางกลับสู่ยุค ๒ ชั่วโมงอีกครั้ง แต่อิหร่านยังคงมีความหวาดระแวงสหรัฐฯ จากการที่สหรัฐฯ ยังคงมีกองกำลังประจำการอยู่ในอิรัก ในปี ค.ศ.๒๐๑๑ เกิดปรากฏการณ์อาหรับสปริง ทำให้อิหร่านและซาอุดีอาระเบียกลับไปหาผู้สนับสนุนตนเอง อิหร่านภายใต้การนำของมุสลิมสายชีอะห์ ได้ขยายอิทธิพลไปยังเยเมน อิรัก ซีเรีย เลบานอน ส่งผลให้ซาอุดีอาระเบียสูญเสียอิทธิพล นั่นหมายถึง สหรัฐฯ ได้สูญเสียอำนาจให้กับรัสเซีย และสหรัฐฯ มีความกังวลต่อความมั่นคงของอิสราเอลเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

ปัจจุบันสถานการณ์ในตะวันออกกลางกำลังเข้าสู่ยุค ๓ ชั่วโมงใหม่หลังอาหรับสปริง จากกระแสการปฏิรูปการเมืองในตะวันออกกลาง ส่งผลให้กระแส “Political Islam” และความนิยมของกลุ่มภราดรภาพมุสลิม Muslim Brotherhood ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการผสมผสานรูปแบบทางการเมืองแบบชาติตะวันตกกับแนวความคิดอิสระ ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางเริ่มมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น อาทิ ตุรกี ตูนิเซีย โมร็อกโก กาตาร์ เป็นต้น โดยจุดยืนที่มีความสำคัญของ “Political Islam” คือ ต้องการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เรียกร้องให้สนับสนุนและ

ให้ความช่วยเหลือปาเลสไตน์ ซึ่งข้อเรียกร้องดังกล่าวมีผลกระทบต่ออิสราเอลอย่างมาก ตุรกีมีความต้องการยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและบทบาทของตุรกีเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาค ตะวันออกกลาง ทำให้ในปี ค.ศ.๒๐๑๖ เกิดความพยายามที่จะทำรัฐประหารในตุรกีและ ทำให้ตุรกีมีข้อขัดแย้งกับสหรัฐฯ ตุรกีกลายเป็นเป้าหมายใหม่ของสหรัฐฯ และมีความพยายามที่จะทำลายเศรษฐกิจของตุรกี ในขณะเดียวกันซาอุดีอาระเบียก็ตัดความสัมพันธ์กับการ์ตา ดังนั้นกระแส “Political Islam” จึงถือเป็นภัยคุกคามทางความมั่นคงทางอำนาจของซาอุดีอาระเบีย อิสราเอล และสหรัฐฯ ด้วยเช่นกัน ซาอุดีอาระเบีย จึงได้เสนอวิสัยทัศน์ใหม่ โดยการปลุกกระแสคนรุ่นใหม่ให้ซาอุดีอาระเบียเป็นสังคมที่ทันสมัยขึ้น มีเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันอำนาจของกษัตริย์ ด้วยในเวลาเดียวกัน

กรณีที่ ปธน.ทรัมป์ ถอนตัวออกจากสัญญานิวเคลียร์อิหร่าน และดำเนินนโยบายปกป้องอิสราเอล โดย ปธน.ทรัมป์ ได้เดินทางไปเยือนซาอุดีอาระเบีย เพื่อเชิญผู้นำประเทศอาหรับเข้าร่วมประชุม ในการประชุม ปธน.ทรัมป์ เรียกร้องให้ประเทศมุสลิมตัดความสัมพันธ์กับอิหร่าน โดยกล่าวหาว่าอิหร่านอยู่เบื้องหลังเหตุ ความวุ่นวายทั้งหมดในตะวันออกกลาง เรียกร้องให้ร่วมมือกันต่อต้านกลุ่ม IS กลุ่มอัลกออิดะห์ และกลุ่มภราดรภาพมุสลิม (อิกวาน) และเรียกร้องในตัดความสัมพันธ์กับการ์ตา

ข้อตกลงนิวเคลียร์อิหร่าน ที่ทำไว้ในสมัย ปธน.บารัค โอบามา ได้สร้างความไม่พอใจให้กับซาอุดีอาระเบียและอิสราเอล เพราะกังวลว่าอิหร่านจะสามารถพัฒนาประเทศขึ้นมาได้ ปธน.ทรัมป์จึงประกาศขึ้นบัญชีกองกำลัง IRGC ของอิหร่านเป็นองค์กรการก่อการร้าย และนำไปสู่การสั่งหารนายพลสุลาไมนี ในเวลาต่อมา

๔. การเสวนาวิชาการสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปกับบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ประเด็นคาบสมุทรเกาหลี โดย รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถานการณ์ในปัจจุบันยังไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงจากปีที่ผ่านมาเท่าไร หลังจากการพบปะระหว่าง ปธน.ทรัมป์ และคิม จอง-อิล ในปี ค.ศ.๒๐๑๘ ยังไม่มี

ความคับหน้า อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ยังอยู่ในภาวะตึงเครียด สู้ ฝอนคลาย และ กลับมาตึงเครียดอีกครั้ง (Bad to Normal) โดยมีประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. ความเป็นมาของความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี หลังสงครามเกาหลีในปี พ.ศ.๒๔๙๓ - ๒๔๙๖ ไม่มีการทำสัญญาหยุดยิงอย่างชัดเจน จึงทำให้ยังคงอ้างเหตุผลในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีอยู่ ซึ่งประเทศไทยส่งกองทัพเข้าร่วมรบกับเกาหลีใต้ ปัจจุบันเกิดปัญหาฝิ่นน้อยคนไทยในเกาหลีใต้ จากการยกเว้นวีซ่าให้คนไทย เกิดปัญหา สุขอนามัยในอาหารของเกาหลีเหนือ เช่น พยาธิในอาหาร ด้านสรรพกำลังระหว่าง เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ กำลังพลทหาร ยุทโธปกรณ์ และกำลังเสริมภาคพลเรือน เกาหลีเหนือมีมากกว่าเกาหลีใต้ทุกด้าน สำหรับข้าวอำนาจสนับสนุนฝ่ายเกาหลีเหนือ คือ รัสเซีย (โซเวียต) และเกาหลีใต้ คือ อเมริกาและพันธมิตร

๒. สถานการณ์ที่ผ่านมา พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๑ - ๒๕๕๖ เกาหลีเหนือ มีการทดสอบขีปนาวุธ (นิวเคลียร์) บ่อยครั้ง โดยให้เหตุผลว่าเป็นการตอบโต้ทางทหาร ต่อเกาหลีใต้และอเมริกาพัฒนาการเชิงบวกในช่วงปี พ.ศ.๒๕๖๑ เมื่อนายคิม แช อิน ของเกาหลีใต้สาย Liberal เดินทางไปเยือนเปียงยางและมีนโยบายต่อเกาหลีเหนือที่ลด ความตึงเครียดลง ซึ่งเป็นไปในทางที่ดี และนำไปสู่โอกาสในการพบปะกับ ปธน.ทรัมป์ ขณะที่ยังเกาหลีเหนือก็พบกับสิ่งเจี้ยนผิงของจีนก่อนการกำหนดพบกับ ปธน.ทรัมป์ (ซึ่งก่อนปี ค.ศ. ๒๐๑๗ สถานการณ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนอยู่ในภาวะตึงเครียดมาก) การพบปะกันของ ปธน.ทรัมป์และคิม ครั้งที่ ๑ ทำให้เกิดพันธสัญญาด้านความมั่นคง ระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในการสร้างสันติภาพบน คาบสมุทรเกาหลี และการร่วมกันค้นหากระดุกของทหารทั้ง ๒ ฝ่ายในสมัยสงคราม เกาหลีการพบกันครั้งที่ ๒ ไม่สามารถหาข้อสรุประหว่างกันได้ ในปี ค.ศ.๒๐๑๙ ด้วย จุดยืนที่ไม่ตรงกันทำให้การเจรจาไปต่อไม่ได้ จนกระทั่ง ค.ศ.๒๐๑๙ เกาหลีใต้และสหรัฐฯ กลับมาซ้อมรบร่วมกันอีกครั้ง เกาหลีเหนือจึงตอบโต้ด้วยการทดสอบมิไซส์ ๗ ครั้ง

๓. วิเคราะห์สถานการณ์ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) มีทิศทางที่ดีขึ้น แต่กลับแย้ง ๒) การนิยามความหมายของการลดอาวุธนิวเคลียร์ (Denuclearization) ที่ต่างกันของ

เกาหลีเหนือกับสหรัฐฯ ทำให้หาข้อสรุปของการเจรจา ไม่ได้ เช่น เกาหลีเหนือต้องการให้สหรัฐฯ ยกเลิกการคว่ำบาตรทางการค้าก่อน แต่สหรัฐฯ ต้องการให้เกาหลีเหนือปลดอาวุธนิวเคลียร์ก่อน ๓) ศักยภาพด้านนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือสูง สามารถฟื้นฟูกลับมาใช้ใหม่ได้ และสามารถยิงขีปนาวุธจากฐานเคลื่อนที่ได้ และ ๔) เกาหลีเหนือลงทุนพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ด้วยงบประมาณจำนวนมาก ถือเป็นเกียรติภูมิของประเทศ ที่ทำให้เกาหลีเหนือมีอำนาจต่อรองกับประเทศมหาอำนาจ จึงยากที่จะยกเลิกการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์

๔. ท่าทีและบทบาทของไทยและอาเซียน ควรปฏิบัติ ดังนี้ ๑) จุดยืนในการสนับสนุนสันติภาพและสันติวิธี ๒) สนับสนุนมติของสหประชาชาติต่าง ๆ และ ๓) ร่วมมือกับอาเซียนในการเกี่ยวข้องกับเกาหลีเหนือตามกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) และความร่วมมือเฉพาะด้านแบบ win-win แต่ต้องทำในช่วงเวลาที่เหมาะสม และลดบทบาทความสำคัญของอาเซียนในการประชุมลง (ในกรอบความสัมพันธ์แบบทวิภาคีระหว่างเกาหลีเหนือกับประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่า หลายประเทศมีความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือในทิศทางที่ดี เช่น อินโดนีเซีย)

๕. การเสวนาวิชาการสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปกับบทบาทของประเทศไทยอำนาจ ประเด็นภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดย ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เป็นการผนวกพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ของมหาสมุทรอินเดียเข้ากับมหาสมุทรแปซิฟิก โดยมีที่มาตั้งแต่ ค.ศ.๒๐๑๗ ประธานาธิบดีโอบามา ได้แสดงวิสัยทัศน์ในที่ประชุม APEC CEO Summit ที่ประเทศเวียดนาม ว่าสหรัฐฯ จะทำให้อินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่ “เสรีและเปิดกว้าง” (Free and Open Indo-Pacific : FOIP)

สหรัฐอเมริกาใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ปิดล้อมจีน เนื่องจากการเติบโตของจีน ทำให้สหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีโอบามา ประกาศใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เพื่อกานอำนาจและปิดล้อมจีน โดยอาศัยความร่วมมือจากพันธมิตร ได้แก่ ญี่ปุ่น

ออสเตรเลีย และอินเดีย ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ มองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม เป็นคู่แข่งและเป็นศัตรู ที่จะแย่งการครองความเป็นเจ้าจากสหรัฐฯ ในด้านการทหาร ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เน้นการเสริมสร้างกำลังทางทหารของสหรัฐฯ และพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน สำหรับในกรณีทะเลจีนใต้ รัฐบาลทรัมป์ ได้เดินทางเพิ่มเติมในการเผชิญหน้ากับจีน ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลทรัมป์เน้นที่การปิดล้อมจีนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่รัฐบาลจีนได้เดินทางอย่างเต็มที่ในการผลักดันโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน นอกจากจะสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของจีนแล้ว ยังทำให้จีนได้ยกระดับความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจ ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นภาวะความรับผิดชอบมากขึ้นในภารกิจต่าง ๆ ของจีนต่อโลก ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ BRI ทำให้เกิดความเชื่อมโยงผู้ผลิตและตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม การมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกอาจเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำผิดกฎหมาย ทั้งในเรื่องการค้ามนุษย์ การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายด้วย

การดำเนินยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก แบบเอกภาคินิยม (Unilateralism) การโดดเดี่ยว ไม่เอาเวทีพหุภาคี ไม่เอาอาเซียน ไม่เอา APEC และไม่เอา TPP โดยมุ่งให้ความสำคัญภูมิรัฐศาสตร์ ดังที่สหรัฐฯ บอกไว้ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงปี ค.ศ.๒๐๑๗ (2017 National Security Strategy-NSS) ว่า อินโด-แปซิฟิก คือ อาณาบริเวณตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของอินเดีย ไปถึงชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐฯ ภูมิภาคนี้จึงครอบคลุมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไปจนถึงหมู่เกาะแปซิฟิก

การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงอื่น ๆ ได้แก่ การเสริมสร้างกำลังทางทหารสหรัฐฯและพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน การขายอาวุธให้พันธมิตร ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ การพัฒนาฐานทัพเรือ เพื่อแข่งกับอิทธิพลทางทหารของจีน การพร้อมเผชิญหน้ากับจีนในทะเลจีนใต้ การไม่เชิญจีนร่วมโปรแกรมการฝึกกำลังทางเรือนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดใน

โลก (Rim of the Pacific Exercise : RIMPAC) และการใช้แผน Indo-Pacific Maritime Security Initiative เป็นต้น สำหรับด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การปิดล้อมจีนทางเศรษฐกิจ สงครามการค้ากับจีน สงครามเทคโนโลยี 5G และ ยุทธศาสตร์แข่งกับ BRI ของจีน ด้วยเหตุนี้ ผลกระทบของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก จึงทำให้จีนและสหรัฐขัดแย้งมากขึ้น และทำให้ไทยวางตัวลำบากมากขึ้น และการดำเนินยุทธศาสตร์เอกภาคินิยม (Unilateralism) ทำให้อาเซียนถูกลดบทบาทลง และไทยจะมีจุดยืนอย่างไร

ในขณะที่รัฐบาลจีนได้เดินหน้าอย่างเต็มที่ในการผลักดันโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน นอกจากจะสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของจีนแล้ว ยังทำให้จีนได้ยกระดับความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจ ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นการระดมรับผิดชอบมากขึ้นในภารกิจต่าง ๆ ของจีนต่อโลก ผ่านโครงการเส้นทางขนส่งทางบก (Continental Silk Road) ครอบคลุมอาเซียนตอนบน โครงการเส้นทางขนส่งทางทะเล (Maritime Silk Road) ครอบคลุมอาเซียนตอนล่าง ทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรอินเดีย และเส้นทางสายไหมดิจิทัล (Digital Silk Road) ครอบคลุมเศรษฐกิจดิจิทัลของอาเซียน ได้แก่ Huawei, ZTE, Alibaba, Tencent Lazada Grab Gojek และ Alipay โดยเฉพาะ 5G ของ Huawei โดยยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ มุ่งขยายอิทธิพลครอบคลุมอาเซียน การเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของอาเซียน การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การลงทุนแก่ ลาว กัมพูชา และพม่า ซึ่งกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง (Lancang-Mekong Cooperation : LMC) จะครอบคลุมอาเซียนตอนบน เป็นต้น สำหรับยุทธศาสตร์ทางทหาร เช่น การเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารในทะเลจีนใต้ การซื้อรบกับอาเซียน การขยายอิทธิพลทางทหารผ่าน BRI เช่น ฐานทัพเรือที่ Sihanoukville ฐานทัพเรือที่ Hambantota ท่าเรือ Kyakpyu ที่พม่า และท่าเรือ Gwadar การรับมือของอาเซียนต่อยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก อาเซียนต้องเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียนต้องมีบทบาทนำจัดตั้งสถาปัตยกรรมภูมิภาค ASEAN centrality ตัวกลางประสานความร่วมมือจัดการความขัดแย้ง (honest broker)อาเซียนเป็นเวทีความร่วมมือ Indo-Pacific ได้แก่

East Asia Summit (EAS) ASEAN+1 ASEAN+3 ADMM+ และ ARF และใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกเป็นตัวเชื่อม (Indo-Pacific Connectivity) ไปยัง MPAC+1 MPAC-BRI MPAC+3 MPAC+8 และ MPIC (Master Plan on Indo-Pacific Connectivity) ต่อยอดจาก MPAC โดยอาเซียนมีที่ตั้ง เป็นแกนกลางของ Indo-Pacific เป็นเวทีการทูตที่สำคัญที่สุดในภูมิภาค อาเซียนเป็นกลางท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ MPIC มีลักษณะ inclusive และพร้อมขยายโครงการ MPAC ต่อยอดเป็น MPIC

ข้อเสนอแนะแก่ยุทธศาสตร์ของไทย ได้แก่ ๑) ไทยวางตัวเป็นศูนย์กลางของอินโด-แปซิฟิก ซึ่งไทยมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ตรงกลางอาเซียน และไทยเป็นสี่แยกอาเซียน เป็น hub of CLMV เป็น hub ประชาคมอาเซียน และเป็น hub of Indo-Pacific ๒) ไทยดำเนินนโยบายทางสายกลาง ไม่มีนโยบายแบบสุดโต่ง สร้างดุลยภาพแห่งอำนาจ และเป็นกลางไม่เลือกข้าง ๓) ไทยเป็นประเทศผู้ประสานงาน เพราะไทยเข้าได้กับทุกประเทศเป็นตัวกลางประสานงาน (Coordinator) ตัวกลางประสานความร่วมมือ ตัวกลางประสานรอยร้าวและตัวกลางประสานจัดการความขัดแย้ง ๔) ดำเนินการนโยบาย สนลู่ลม (bending with the wind) ไทยไหวพริบดีในการอ่านทิศทางลม และลู่ตามลมมหาอำนาจ ๕) สร้างกลุ่มประเทศ ได้แก่ trilateral quad sub-regional regional ASEAN ASEAN+3 East Asia Community ACD และ Indo-Pacific ๖) ศูนย์กลางอาเซียน (ASEAN centrality) ๗) ยุทธศาสตร์ต่อมหาอำนาจ โดยสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจ ดึงมหาอำนาจมาถ่วงดุลกัน และไม่ให้มหาอำนาจใดมาครอบงำไทย โดยดึงมหาอำนาจมาช่วย Thailand 4.0 ดึงมหาอำนาจมาลงทุน EEC และให้มหาอำนาจใช้ไทยเป็น hub ของอาเซียน และ Indo-Pacific

๖. การเสวนาวิชาการประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย ประเด็นสงครามการค้า โดย คุณกวี จงกิจถาวร นักวิจัยอาวุโส สถาบันความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงครามการค้าสหรัฐและจีน เป็นสงครามชิงความเป็นเจ้า ชิงการเป็นผู้ริเริ่มกฎ

กติกาใหม่ของโลก ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งถือเป็นการวางแผนระยะยาวที่ดีมาก แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมรับมือในระยะสั้นอีกด้วย ดังนี้

๑. การผลักดันในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP) ซึ่งได้พยายามตั้งแต่ว่าปีที่ผ่านมา การผลักดันอินเดียเข้ามาเป็นไปได้ยากมาก เพราะอินเดียยังไม่มีความพร้อม ความตกลง RCEP จะเป็นการยืนยันอย่างเป็นทางการที่สอดคล้องต่อประชาคมโลกว่า ทั้ง ๑๖ ประเทศสมาชิก สนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ท่ามกลางสถานการณ์ที่การค้าแบบปกป้องคุ้มกัน (Protectionism) เกิดขึ้นมากที่สุด และรุนแรงที่สุดตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๙๕ ผ่านการประกาศสงครามการค้าของสหรัฐอเมริกา ท่ามกลางความล้มเหลวอย่างต่อเนื่องและการเสื่อมศรัทธาของการเจรจาการค้าในกรอบพหุภาคีขององค์การการค้าโลกที่ยังไม่มีผลลัพธ์อย่างเป็นทางการตั้งแต่เริ่มต้นการเจรจารอบโดฮาในปี ค.ศ.๒๐๐๑ และท่ามกลางแนวคิดแบบเอกภาคีนิยม (Unilateralism) ที่มหาอำนาจ (ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา) เริ่มต้นการขยายอิทธิพลและกดดันให้ประเทศอื่นๆ ยอมทำตามแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศส่งออก ควรมองหาตลาดส่งออกที่ใหญ่ขึ้น เช่น ตลาดอาเซียน ที่มีขนาดใหญ่เท่ากับสหรัฐฯ

๒. การเข้าร่วมในความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership : TPP) ซึ่งมีความสำคัญกับประเทศและมีความจำเป็นอย่างสูงต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในอนาคต เพราะประเทศที่ลงนามเข้าร่วม TPP ล้วนแล้วแต่มีบทบาทในการนำเงินเข้ามาลงทุนทั้งทางตรง หรือ FDI และเงินทุนที่ไหลเข้ามาลงทุนทางอ้อมในรูปแบบสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐฯ และสิงคโปร์ โดย ๓ ประเทศนี้มีเงินเข้ามาลงทุนในประเทศไทยสูงมาก

๓. ควรดึงนักลงทุนเข้าสู่โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ให้ผลเป็นรูปธรรม ประเทศไทยโชคดีที่จีนและ

ญี่ปุ่น ตกลงเข้าร่วมลงทุน ดังนั้น รัฐบาลควรมีมาตรการชักจูงอย่างจริงจัง

๔. ประเทศไทยต้องปรับตัวเองเป็นศูนย์กลางของความเชื่อมโยงทั้งหลายที่มี

๕. ปีนี้ครบ ๔๕ ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน ปีแห่งการเปลี่ยนผ่านความสัมพันธ์ไทย-จีน ซึ่งมีความสำคัญมาก ไทยควรใช้ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับจีนให้เกิดประโยชน์ และไทยจำเป็นต้องมีมาตรการที่ชัดเจนในการรับมือต่อความใกล้ชิดไทย-จีน เพราะการเข้ามาของจีน เช่น การมีเงินจีนเข้ามาซื้อสถานศึกษาและอสังหาริมทรัพย์ในไทย เป็นต้น ซึ่งไทยอาจรับมือไม่ไหว

๖. ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ ต้องเพิ่มความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น จากความเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกันได้หายไปหมดสิ้น ดังนั้น ควรเสริมสร้างความเป็นพันธมิตรเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และในโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ ๒๐๒ ปี ไทยมีโอกาสนำเข้าร่วมประชุมกับ ปธน.ทรัมป์ ดังนั้น ไทยควรคิดว่าเราต้องการอะไรจากสหรัฐฯ และควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การฝึกคอบร้าโกลด์ (Cobra gold) ไทยควรเพิ่มการต่อรองกับสหรัฐฯ เพื่อแสดงความเข้มแข็งในมาตรการของไทยอย่างชัดเจนบ้าง เป็นต้น

สำหรับไทยและอาเซียน ไทยควรเพิ่มความเป็นศูนย์กลางและพลังอาเซียนในทุกมิติ ไทยควรมอง ไทยคืออาเซียน อาเซียนคือไทย ไทยต้องยึดโยงอาเซียนเป็นหลัก และจากการเป็นประธานของไทยปี พ.ศ.๒๕๖๒ ไทยสามารถดำเนินการตาม Road Map ที่วางไว้ได้อย่างดี ในฐานะประธานอาเซียนของไทย

นอกจากนั้น ไทยควรใช้ประโยชน์เต็มที่ จาก Asean Outlook on the Indo-Pacific เพื่อประยุกต์ใช้กับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) และความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation : BIMSTEC) ต่อไป

๗. การเสวนาวิชาการประเด็นความมั่นคงสำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยประเด็นสงครามในอนาคตโดย พล.อ.ต. ผศ.ดร. สุธี จันทรพันธ์ รองผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

ขอบเขตการบรรยาย ได้แก่ ๑) พัฒนาการของเทคโนโลยีการรบ ๒) การสงครามยุคใหม่ และ ๓) เทคโนโลยีต่อต้านการสงครามยุคใหม่

๑) พัฒนาการของเทคโนโลยีการรบ ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ๑๐,๐๐๐ - ๑๓,๐๐๐ ปีก่อน มนุษย์ก็เริ่มประดิษฐ์อาวุธจากเศษวัตถุแข็งเพื่อใช้ในการต่อสู้ ตั้งแต่ก่อนยุค ค.ศ.๒-๒,๕๐๐ ปีก่อน สงครามระหว่างนครรัฐของกรีซ ก็มีการพัฒนาอาวุธสำริด และโลหะขึ้นมา เพื่อการปะทะในสมรภูมิในศตวรรษที่ ๕-๑๕ (๑,๐๐๐-๑,๕๐๐ ปีก่อน) สงครามในยุคกลาง (Middle Age) มีการสร้างป้อมค่าย และอาวุธทำลายปราการเพื่อสร้างยุทธศาสตร์ให้ฝ่ายตนได้เปรียบการเอาชนะการรบในสมรภูมิ ในศตวรรษที่ ๕-๑๕ (๑,๐๐๐-๑,๕๐๐ ปีก่อน) สงครามในยุคกลาง (Middle Age) มีการสร้างป้อมค่ายและอาวุธทำลายปราการ เพื่อสร้างยุทธศาสตร์ให้ฝ่ายตนได้เปรียบการเอาชนะการรบในสมรภูมิ ในศตวรรษที่ ๑๒ กองทัพทหารม้ามองโกล อาศัยจุดได้เปรียบด้านความคล่องตัวในการยุทธและเคลื่อนกำลังพล บุกรุกกำแพงเมืองจีน และป้อมปราการเข้ายึดตั้งแต่จีนตอนเหนือ-ตะวันออกกลาง-รัสเซีย จนกระทั่งถึงกลางทวีปยุโรป ใน ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๑๘ หน่วยรบทางอากาศ เริ่มเกิดขึ้น (Fighter Squadron) เพื่อช่วงชิงสิทธิการครอบครองอากาศเหนือสมรภูมิ ใน ค.ศ.๑๙๑๕ กองทัพอังกฤษสร้าง “รถถัง” เพื่อบุกรุกโจมตีแนวสนามเพลสของเยอรมัน ใน ค.ศ.๑๙๔๐ สงครามโลกครั้งที่ ๒ อังกฤษสร้างเครือข่ายเรดาร์แจ้งเตือนภัยทางอากาศครอบคลุมทั่วประเทศทำให้สามารถเอาชนะการยุทธทางอากาศครั้งใหญ่ที่สุดได้ ทั้งที่มีฝูงบินรบเป็นรองฝ่ายเยอรมันทุกด้าน ใน ค.ศ.๑๙๓๙-๑๙๔๕ ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ แสนยานุภาพทางอากาศกลายเป็นผู้ชี้ขาดผลแพ้ชนะในสนามรบ เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตร สร้างฝูงบินทิ้งระเบิด ทางยุทธศาสตร์ระยะไกล B17, B25 และ B29 ทำลายแหล่งอุตสาหกรรม ของฝ่ายอักษะจนยับเยิน ใน ค.ศ.๑๙๙๐ ปฏิบัติ

การพายุทะเลทราย (Desert Storm) ในสงครามอ่าวครั้งที่ ๑ อาวุธความแม่นยำสูง สงครามอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีล่องหน ทำลายกองทัพอิรัก ที่ผ่านประสบการณ์ การรบกับอิหร่านอย่างโหดโหดจนหมดสิ้น ค.ศ.๒๐๑๐ เป็นต้นมา การรบข้ามเข้าไปสู่กำลังรบในมิติที่ไม่ใช่กายภาพ (Non-Kinetic Force) ได้แก่ สงครามอิเล็กทรอนิกส์ (EW) และระบบสารสนเทศ

๒) การสงครามยุคใหม่ ได้แก่ สงครามไซเบอร์ ซึ่งเป็นพื้นที่การรบในมิติการรบที่ ๕ (The Fifth Domain) สามารถแทรกอยู่ในพื้นที่มิติการรบทั้ง ๔ มิติ (Land, Sea, Air, Space) รวมทั้งความท้าทายจากเทคโนโลยีหุ่นยนต์ (Robotics) และโดรน (Drone) เทคโนโลยี Blockchain และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องมีความพร้อมสามารถผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองให้ได้ โดยสงครามไซเบอร์ เป็นสงครามแห่งการรักษาความลับ มีความเร็วสูงสุด ทุกประเทศเป็นพื้นที่การรบ ส่วนหุ่นยนต์ทางทหารนั้นแนวโน้มจะทำงานอัตโนมัติมากขึ้น (AI) มีปริมาณมากขึ้น (Swarm) อาจตัดสติใจแทนมนุษย์

- Stuxnet เป็น หนอนคอมพิวเตอร์ที่เป็นอาวุธไซเบอร์ เชื่อว่าถูกพัฒนาโดย ประเทศสหรัฐอเมริกาและอิสราเอล ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการยืนยันนี้อย่างเปิดเผย โดยเจ้าหน้าที่สหรัฐที่ไม่ระบุชื่อ ได้ให้ข้อมูลแก่วอชิงตันโพสต์ว่าหนอนคอมพิวเตอร์ได้รับการพัฒนาในการบริหารของโอบามาในการก่อวินาศกรรมโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่าน

- หุ่นยนต์ (Robot) เครื่องที่ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ปฏิบัติงานอย่างอัตโนมัติ การจัดแบ่งกลุ่มของหุ่นยนต์ทางทหาร ในปัจจุบันการจัดตามการจำแนกเทคโนโลยีหุ่นยนต์เพื่อความมั่นคง นิยมใช้อยู่ ๒ วิธี ได้แก่ การจำแนกตามฐานปฏิบัติการ (Platform) เป็นการจำแนกโดยหลักการของสหพันธ์หุ่นยนต์นานาชาติ (International Federation of Robotics: IFR) ขณะที่การจำแนกตามคุณสมบัติเฉพาะ (Application) จะขึ้นกับภารกิจ (Mission) ที่หุ่นยนต์นั้นถูกออกแบบมาซึ่งไม่มีกำหนดตายตัว การใช้หุ่นยนต์เพื่อเสริมศักยภาพทางทหาร

มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) การทวีตศักยภาพกำลังรบ (Force Multiplier) ๒) การเพิ่มพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงการสำรวจได้ (Increase Accessible Unexplored areas) ๓) ความประหยัดในระยะยาว (Long Term Saving) ๔) ทดแทนภารกิจที่อันตรายและน่าเบื่อหน่าย (Dull and Dangerous Task) ๕) ปฏิสัมพันธ์คน-หุ่นยนต์ (Human Robot Interaction) ซึ่งภารกิจทางทหารนั้น หุ่นยนต์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ แนวโน้มสำคัญของการพัฒนาหุ่นยนต์ทางทหาร ได้แก่ AI และ Swarm ที่เพิ่มมากขึ้น การตัดสินใจแทนมนุษย์ และไซเบอร์จะเป็นภัยคุกคามหลักของหุ่นยนต์

๓) เทคโนโลยีต่อต้านการสงครามยุคใหม่ ความท้าทายของ AI ต่อโลกและอาเซียน จาก Oxford Insight ๒๐๑๙ สถานะความพร้อม AI ของประเทศ ASEAN จาก ๑๙๔ ประเทศ สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ ๑ คะแนน ๙.๑๘๖ มาเลเซียอยู่ในอันดับที่ ๒๒ คะแนน ๗.๑๐๘ ฟิลิปปินส์ในอันดับที่ ๕๐ คะแนน ๕.๗๐๔ ไทยอยู่ในอันดับที่ ๕๖ คะแนน ๕.๔๕๘ และอินโดนีเซียตามในอันดับที่ ๕๗ ด้วยคะแนน ๕.๔ สำหรับแนวทางการปรับตัวรับมือกับ AI ในอนาคต ดังนี้ งานที่ใช้คนทำ ได้แก่ การขึ้นนำ การทำความเข้าใจ การสร้างสรรค์ และการใช้ดุลยพินิจ งานที่ใช้คนและ AI ทำร่วมกัน โดยพัฒนา AI ให้สมบูรณ์และใช้ AI เพิ่มเสริมความสามารถให้คน ได้แก่ การสอนงาน การอธิบาย การทำงาน การดูแลรักษา การเพิ่มประสิทธิภาพ การสื่อสารลูกค้า และการเสริมสมรรถนะสำหรับงานที่ใช้ AI ทำ ได้แก่ การประมวลผล การทำงานที่ทำซ้ำ ๆ การพยากรณ์/ทำนาย และการปรับการทำงาน

กศย.ศศย.สปท.

มี.ค.๖๓

ภาพประกอบการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓
เรื่อง “Thailand Strategic Security Review 2020”
วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ ก.พ.๖๓ เวลา ๐๘๓๐ - ๑๖๓๐
ณ ห้องศรีวรา เอ โรงแรมทาว์น อิน ทาว์น

นายแพทย์ธรรักษ์ ผลิตพันธ์
รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ผศ.ดร.มานิชญ์ อารีย์
อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข
รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศ.ดร.ประภัสสร เทพชาตรี
ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คุณกวี จงกิจถาวร
นักวิจัยอาวุโส สถาบันความมั่นคงและ
นานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พล.อ.ต. ผศ.ดร. สุธี จันทร์พันธุ์
รองผู้อำนวยการ
สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ

ภาคผนวก ข

สรุปผลการอบรม

เรื่อง “ความไม่แน่นอนทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา กับการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง
ภายใต้ยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก”

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ ม.ค.๖๒ เวลา ๐๘๓๐ - ๑๓๐๐

ณ ห้องประชุมบงกช บี โรงแรมรอยัล ริเวอร์ ถนนจรัญสนิทวงศ์ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ

วิทยากร

๑. ผศ.ดร.วิบูลพงษ์ พูนประสิทธิ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒. ดร.ประพีร์ อภิชาติสกุล อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
สาขาความมั่นคงระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สรุปสาระสำคัญ

๑. ผศ.ดร.วิบูลพงษ์ พูนประสิทธิ์ กล่าวถึง ความไม่แน่นอนทางการเมืองของสหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้ ๑) การขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของทรัมป์ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสหรัฐฯ มากมายอาทิ นโยบายอเมริกาต้องมาก่อน (America First Policy) ที่ทรัมป์เริ่มใช้หาเสียงในนามพรรครีพับลิกันและได้รับชัยชนะในที่สุด ซึ่งนโยบายนี้จะต้องให้พันธมิตรและมิตรประเทศได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และประเทศต่าง ๆ จ่ายเงินแก่อังกฤษนาโต เพื่อลดค่าใช้จ่ายของสหรัฐฯ ที่เคยต้องออกค่าใช้จ่ายมหาศาลในการเตรียมพร้อมเพื่อปกป้องพันธมิตรและมิตรประเทศทั้งหลายจากการถูกคุกคามจากอริราชศัตรูจากภายนอก การดำเนินนโยบาย “อเมริกาต้องมาก่อน” ที่เปลี่ยนแปลงไปของทรัมป์ คือ การคิดเชิงธุรกิจที่มุ่งเน้นเรื่องกำไร-ขาดทุน โดยคิดตัวเงินเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดนโยบายโดยทั่วไปที่ผ่านมาที่เน้นความมั่นคงและ ความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศเป็นอันดับแรก ส่วนความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันดับรองลงมา ๒) การชนะการเลือกตั้ง

ของทรัมป์ นำไปสู่ความไม่แน่นอนของสหรัฐฯ โดยทรัมป์ได้มองว่าสิ่งที่ประธานาธิบดี บารัค โอบามา ได้กระทำไว้ เป็นสิ่งที่แย่ที่สุดและต้องการล้มล้าง โดยระบบการเลือกตั้งของสหรัฐฯ แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น ๕๐ มลรัฐ โดยมี ๒ ฐานเสียงที่สำคัญ คือ กลุ่มอนุรักษ์นิยมกับกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งทรัมป์ได้ให้ความสำคัญกับการอพยพของคนเข้ามาในสหรัฐฯ อันจะเป็นภัยคุกคามของชาติ เพราะคนอพยพกลุ่มนี้จะเป็นฐานเสียงสำคัญของพรรคเดโมแครต (กลุ่มเสรีนิยม) อีกด้วย ทรัมป์จึงพยายามจำกัดการเข้าเมืองของสหรัฐฯ เนื่องจากทรัมป์มีฐานเสียง (กลุ่มอนุรักษ์นิยม) ที่สนับสนุนถึงร้อยละ ๓๕ ซึ่งกลุ่มสนับสนุนทรัมป์มองว่าทรัมป์คือคนที่ถูกเลือกแล้ว (Chosen one) ทำให้เป็นฐานเสียงที่เหนียวแน่นแก่ทรัมป์ ๓) ข้อตกลงนิวเคลียร์หรือข้อตกลงร่วมว่าด้วยแผนปฏิบัติการครอบคลุม (The Joint Comprehensive Plan of Action: JCPOA) หรือข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อควบคุมโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่าน ในสมัยประธานาธิบดี โอบามา โดยมีเป้าหมายที่จะป้องกันไม่ให้อิหร่านสามารถใช้โครงการดังกล่าว เพื่อผลิตอาวุธนิวเคลียร์ โดยข้อแลกเปลี่ยนสำคัญที่อิหร่านได้รับ คือ การผ่อนคลายมาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจจากนานาประเทศ ซึ่งประธานาธิบดีทรัมป์มองว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดเช่นกัน และนำไปสู่ความไม่แน่นอนทางการเมืองของสหรัฐฯ หลังจากสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากข้อตกลงนิวเคลียร์ อิหร่านได้ละเมิดข้อตกลง JCPOA นี้ โดยการค่อย ๆ เพิ่มการเสริมคุณภาพแร่ยูเรเนียมที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงเครื่องปฏิกรณ์ปรมาณู และขณะเดียวกันก็สามารถใช้ทำอาวุธนิวเคลียร์ได้ และอิหร่านได้ประกาศว่าตนจะไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดใด ๆ ของข้อตกลงนี้อีกต่อไป จนนำไปสู่การสั่งการสังหารพลตรีกัสเซ็ม สุไลมานี โดยทรัมป์ ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนั้น ผศ.ดร. วิบูลพงษ์ฯ ได้ให้ความเห็นว่าทรัมป์ยังคงจะครองตำแหน่งประธานาธิบดีต่อไป ด้วยเหตุผล ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ระบบภาษีดี ทำให้เศรษฐกิจดี ๒) เข้าถึงประชาชน ถือเป็นการทำงานเสียอย่างสม่ำเสมอ ๓) ความเชื่ออุดมการณ์กลุ่มอนุรักษ์นิยม และ ๔) มีฐานเสียงสนับสนุนที่เพียงพอทำให้สามารถชนะการเลือกตั้งได้

๒. ดร.ประทีร อภิชาติสกุล กล่าวถึง การดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง ภายใต้ยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก ดังต่อไปนี้

๒.๑ ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เป็นคำเก่าทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นคำใหม่ทางการเมืองยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก นับเป็นความท้าทายทางด้านความมั่นคงที่มีนัยสำคัญอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นการผนวกพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ของมหาสมุทรอินเดียเข้ากับมหาสมุทรแปซิฟิก พร้อมการส่งเสริมบทบาทของอินเดียและออสเตรเลีย ให้มาร่วมรับผิดชอบในการสร้างดุลยภาพ โดยมีที่มาตั้งแต่ ค.ศ.๒๐๑๗ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้แสดงวิสัยทัศน์ในที่ประชุม APEC CEO Summit ที่ประเทศเวียดนาม ว่าสหรัฐฯ จะทำให้อินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่ “เสรีและเปิดกว้าง” (Free and Open Indo-Pacific : FOIP) ขณะนั้น สหรัฐฯ บอกไว้ในยุทธศาสตร์ความมั่นคงปี ค.ศ.๒๐๑๗ (2017 National Security Strategy-NSS) ว่า อินโด-แปซิฟิก คือ อาณาบริเวณตั้งแต่ชายฝั่งตะวันตกของอินเดีย ไปถึงชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐฯ ภูมิภาคนี้จึงครอบคลุมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดีย เอเชียใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไปจนถึงหมู่เกาะแปซิฟิก โดยมีวิสัยทัศน์ยึดหลัก ๔ ประการ ได้แก่ ๑) เคารพอธิปไตยและอิสรภาพของประเทศต่าง ๆ ๒) แก้ไขข้อพิพาทด้วยสันติวิธี ๓) การค้าที่เปิดเสรี เป็นธรรม และต่างตอบแทน และ ๔) ยึดถือกฎกติการะหว่างประเทศ ซึ่งวิสัยทัศน์นี้หวังสร้างระเบียบภูมิภาคที่ทุกชาติสามารถป้องกันผลประโยชน์ของตน พร้อมกับแข่งขันในตลาดอย่างยุติธรรม ปราศจากการครอบงำโดยชาติหนึ่งชาติใด ซึ่งยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของกระทรวงกลาโหม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติปี ค.ศ. ๒๐๑๗ และยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศปี ค.ศ. ๒๐๑๘ (National Defense Strategy) ที่ “สหรัฐฯ หวังช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ในอินโด-แปซิฟิกดำรงความเป็นอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน มีเสรีภาพ และความมั่งคั่ง หากสมดุลงานจภูมิภาคเปลี่ยนไปในทางลบ จะกระตุ้นให้เกิดการแข่งขัน ปั่นทอนระเบียบที่เสรีและเปิดกว้าง จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากพันธมิตรและหุ้นส่วนที่มีความคิดคล้ายกัน และไม่มี

ประเทศใดสามารถกระทำได้โดยลำพัง” เพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้น ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ได้กำหนดแนวทางหลัก ๓ ประการ (3P) ดังนี้ ๑) เตรียมพร้อม (Preparedness) กองทัพต้องพร้อมเอาชนะความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยร่วมกับพันธมิตรและหุ้นส่วนทั้งหลาย ตามหลักการใช้ความเข้มแข็งนำสันติภาพ (Peace through strength) ๒) ความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ร่วมมือกับกองกำลังของพันธมิตรและประเทศหุ้นส่วน พร้อมกับแสวงหาหุ้นส่วนใหม่ ๆ รวมถึงการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วย และ ๓) ส่งเสริมเครือข่ายในภูมิภาค (Promotion of a Networked Region) ร่วมมือกับพันธมิตรและประเทศหุ้นส่วน เป็นโครงสร้างความมั่นคงที่ยึดกติกาสากล ป้องปรามการรุกราน รักษาเสถียรภาพ สร้างเครือข่ายความมั่นคงทั้งจากข้อตกลงทวิภาคี ไตรภาคี และพหุภาคี

๒.๒ สาเหตุสหรัฐอเมริกาเลือกใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก คือ การเติบโตของจีน ทำให้สหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ประกาศใช้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก เพื่อคานอำนาจและปิดล้อมจีน โดยอาศัยความร่วมมือจากพันธมิตร ได้แก่ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯ มองว่าจีนเป็นภัยคุกคามเป็นคู่แข่งและเป็นศัตรู ที่จะแย่งการครองความเป็นเจ้าจากสหรัฐฯ ในด้านการทหาร ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เน้นการเสริมสร้างกำลังทางทหารของสหรัฐฯ และพันธมิตร เพื่อถ่วงดุลจีน สำหรับในกรณีทะเลจีนใต้ รัฐบาลทรัมป์ ได้เดินหน้าเต็มที่ในการเผชิญหน้ากับจีน ยุทธศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลทรัมป์ เน้นที่การปิดล้อมจีนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่รัฐบาลจีนได้เดินหน้าอย่างเต็มที่ในการผลักดันโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI) การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน นอกจากจะสามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของจีนแล้ว ยังทำให้จีนได้ยกระดับความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจ ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นภาระความรับผิดชอบมากขึ้นในภารกิจต่างๆ ของจีนต่อโลก ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ BRI ทำให้เกิดความเชื่อมโยงผู้ผลิตและตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม การมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกอาจเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำผิด

กฎหมาย ทั้งในเรื่องการค้ามนุษย์ การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายด้วย

๒.๓ สงครามเย็นภาค ๒ สงครามเย็นในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นจากรัฐบาลประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ที่สหรัฐฯ ประกาศอย่างเป็นทางการว่า “จีนและรัสเซีย” เป็นภัยคุกคาม และเป็นศัตรู โดยสามารถแบ่งฝ่ายพันธมิตรของ สหรัฐฯ และจีน ได้ดังนี้ พันธมิตรฝ่ายสหรัฐฯ ได้แก่ สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น สำหรับพันธมิตรฝ่ายจีน ได้แก่ กัมพูชา ลาว และพม่า

๒.๔ จุดยืนของประเทศไทย ประเทศไทยควรแสดงจุดยืนในบทบาทการเป็นประเทศผู้ประสานความร่วมมือทั้งกับจีนและสหรัฐฯ เนื่องจากไทยมีความใกล้ชิดสนิทสนมแบบญาติมิตรในครอบครัวเดียวกันกับจีน และมีความใกล้ชิดแบบเพื่อนสนิทที่เก่าแก่ที่สุดกับสหรัฐฯ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศไทย และผลประโยชน์ร่วมกันทั้งกับจีนและสหรัฐฯ อย่างได้สมดุล อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ของภูมิภาคและสันติภาพ ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลกต่อไป โดย ดร.ประพีร์ฯ ได้แสดงทัศนะในจุดยืนของประเทศไทย ด้านการเมืองและความมั่นคง ๖ ประการ ดังนี้ ๑) ไทยควรกำหนดท่าทีและนโยบายที่เหมาะสมทั้งต่อความสัมพันธ์กับจีนและสหรัฐฯ โดยต้องรักษาทิศทางและระยะของการดำเนินความสัมพันธ์กับทั้งสองประเทศให้ได้อย่างสมดุล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทย ๒) ส่งเสริมและดำรงความต่อเนื่องในการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ที่มีค่ากับจีนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมทุกด้าน รวมทั้งส่งเสริมการขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ของสหรัฐฯ นอกเหนือจากฝ่ายบริหารของสหรัฐฯ ๓) ในสถานการณ์ที่มหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีนมีความขัดแย้งและพยายามแข่งขันกับอิทธิพลและบทบาทเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ไทยจะต้องดำเนินนโยบายด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดภาพว่าไทยเลือกจะอยู่ข้างใคร ๔) ไทยควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทั้งต่อจีนและสหรัฐฯ โดยให้สองฝ่าย

เห็นคุณค่าและความสำคัญของไทยต่อการมีบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค ๕) ให้ความสำคัญต่ออาเซียน โดยมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนต่ออาเซียนมากขึ้น ไทยควรมีบทบาทเชิงรุกในอาเซียนมากขึ้น และ ๖) อินเดียเป็นมหาอำนาจใหม่และเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อดุลยภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยควรดำรงความต่อเนื่องของนโยบายมุ่งตะวันตกที่สอดคล้องกับนโยบายมองตะวันออก เพื่อเป็นการรักษาสมดุล สำหรับด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ดร.ประพิรฯ ได้แสดงทัศนะในจุดยืนของไทยไว้ ๔ ประการ ดังนี้ ๑) ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศขนาดกลางและพึ่งพาทางเศรษฐกิจทั้งกับจีนและสหรัฐฯ ควรหลีกเลี่ยงการเลือกข้าง แต่ควรให้ความสำคัญกับองค์การระหว่างประเทศ เช่น UN และ ASEAN ซึ่งบรรทัดฐานกลไกเหล่านี้จะช่วยทำให้ไทยไม่ถูกดึงเข้าไปอยู่ข้างใด ๒) ไทยควรลดการพึ่งพาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจ ด้วยการกระจายการค้าการลงทุน ไปยังภูมิภาคอื่นๆ โดยสนับสนุนแนวคิด Indo-Pacific และเข้าร่วมในกรอบความร่วมมือต่างๆ เช่น ข้อตกลง RCEP เร่งเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีและใช้ประโยชน์จากศักยภาพ ASEAN ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๓) ดำเนินนโยบายเชิงรุกกับประเทศ CLMV เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ควบคู่ไปกับการผลักดันความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความเชื่อมโยงกับนโยบาย THAILAND 4.0 ทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาค เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับทั้งจีนและสหรัฐฯ และ ๔) ในฐานะที่อินเดียเป็นประตูเอเชียใต้ เป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพและใหญ่ที่สุดในเอเชียใต้ ไทยต้องสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับอินเดีย และส่งเสริมให้ภาคเอกชนอินเดียมาลงทุนในไทยมากขึ้น

กศย.ศศย.สปท.

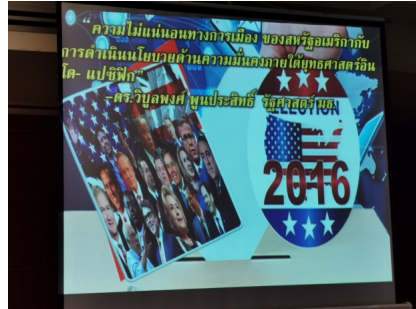
ม.ค.๖๓

ภาพประกอบการอบรม

เรื่อง “ความไม่แน่นอนทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา กับการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง
ภายใต้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก”

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ ม.ค.๖๒ เวลา ๐๙๐๐ – ๑๓๐๐

ณ ห้องประชุมบางกอก บี โรงแรมรอยัลริเวอร์ ถนนจรัญสนิทวงศ์ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ

ศูนย์ศึกษาวิทยาศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-275-5715 www.ssc Thailand.org

Economic Belt

Maritime Road